

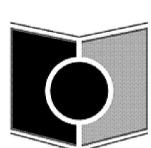

מראיות מקומות

מס' 12

חודש כסלו תש"פ
או"ח הלכות עירובין
סימנים שפה - שצח סעיף ו'

لتשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע عمل רב. אין להעתיק, לצלם וכד' ללא קבלת אישור בכתב מ"דרשי"

Dirshu
درשו ד' ועוז
קורס שלמה לחיוק
ועזרו למדנו התורה

קנין הלכה

קנין הלכה

מראei מקומות

סימן שפה

מקור הדין בוגמרא שבת דף קל: - קלא. דאמר ר"ג אמר רבה בר אבוח אמר רב מבוי שלא נשתחפו בו [וגם לא עירבו בחזרותubo זו עם זו, אם עירבו סומכין על זה משום שיתוף כմובואר בש"ע סי' שפז].

אם עירבו חזרות עם הבתים [פי"כ חצר בפ"ע] אסור לטלטל בכל המבוי, לא עירבו חזרות עם הבתים מותר לטלטל בכולו. וסבירו בוגמרא לומר דעתו של רב משום דין מבוי נתר בלחי וקורה אלא כשייש בתים וחזרות פתוחין לתוכו, והכא ע"ש עירבו חזרות עם הבתים נטפלו אליהם והרי הן כאילו אין פתחות למבוי, וממילא אין המבוי נתר בלחי וקורה. וחקשו על זה דא"כ גם בלא עירבו יאסר, דניחוי לבתים כמוון דסתמי וכאיilo אין כאן בתים. וشكלו וטרו עד דמסיק רבashi מי גרם לחזרות שייאסרו בתים, ואיןן.

ונחلكו הראשונים בכיוור מסקנת רבashi:
 א] ריש"י ותומ' ושאר הראשונים פירשו שלמה פגנא הדרין מהטעם הראשון [שאין כאן בתים וחזרות], אלא טעםו של רב דכאשר עירבו חזרות עם הבתים שכיחי מאני דבתים וחזרות, וכן אסרו חכמים לטלטל כלים מחצר למבוי, ולא רק כלים שהשתנו בתים, אלא אף כלים שהשתנו בחצר, שהיה מן הדין להثير טלטול למבוי, כיון שקייל כר"ש שחצר ומבוי רשות אחת הן, גיורה שמא יטלטלו כלים שהשתנו בתים אל המבוי, ומהוך נרו לגמרי על המבוי ועשוי דינו ככרמלית שאין מטלטין בו אלא בתוך ד' אמות, אפילו כלים שהשתנו בתוכו.
 וכתבו התומ' דזו דעת רב, אך להלכה קייל כר"ז ח' דמותר לטלטל כלים שהשתנו בחצר אל המבוי, אף כשעירבו, ולא גורין אותו כל בית, וממילא גם המבוי עצמו מותר לטלטל בו כלים שהשתנו בו ובחצר.

וכתב הב"י דזו גם דעת הר"פ והרא"ש שהשימותו מימרא דרב.
 ב] הרמב"ם [פ"ה ה"ט] נקט [בן פי' המ"מ בדבריו] שרבashi סובר כתעם הראשון שהובא לעיל בוגמרא, דע"ז שעירבו חזרות עם הבתים ה"ז מבוי שאין חזרות פתוחות לתוכו, ואינו נתר בלחי וקורה. [ומה שהקשו דא"כ ה"ג בלא עירבו נאסר, דנימה דהוי מבוי שאין בו בתים, ע"ז אמר ר"א מי גרם לחזרות שייאסרו בתים, ואיןן, בתמיהה, דהינו דלא שיך לומר שהבתים כמוון דסתמי וכאיilo איןן, שהרי אנו אסרים לטלטל מhabתים לחזרות, ועל ברחוון הבתים כמוון דאיינה]¹.
 וכתב המג"א שירדה הרמ"א שאם תיקנו את פתח המבוי בצורת הפתח או בשני פס"ן מותר לטלטל בו, שהרי רק לחוי וקורה אינם מתיירים מבוי שאין בו חזרות, אבל צוד"פ ופס"ן מתיירין.

להלבה: משמע בש"ע וכן כתוב הא"ר, דנקטין כרעת ריש"י וסייעתו שהוא דעת רוב הראשונים, וכן הביא המשנה ברורה [ס"ק ד], וכן מותר לטלטל במבוי ע"י תיקון לחוי וקורה גם כשהשתחפו בו, בין כשעירבו חזרות עם הבתים, ובין כשהשתא עירבו.

סימן שפט

מקור הדין בוגמרא דף סז, עי"ש דאיפלו הנכרי משתמש בכל היום בפתח שיש לו אל המבוי בגמלים וקורנות, מ"מ אמרין דבפתח המיוحد לו ניחא ליה טפי.

וכתבו הפרישה והא"ר דהינו משום שאת הכלים הקטנים מוציאו הוא בפתח שיש לו אל הבקעה או אל הקרפת, ודיק המאמר

* ביאורים והערות *

1. והט"ז כתב בדעת הרמב"ם שטעמו משום שגודר דילמא אותו לאפוקי מאני דבתים למבוי [וצ"ע דלא משמע כן מלשון הרמב"ם ועי' בתור"ש ועצי אלמוגים].

קנין הלכה

מראוי מקומות

מודדי מדבריהם שם גם את הכלים הקטנים מוציאו הוא דרך המבורי הרי הוא אסור, דחוינן שאינו מעדיף את הפתח המועוד לו על הפתח למבורי, והמאם"ר עצמו נטה לומר מסברא שום באופן זה לא נאסר, והניח בז"ע.

פתח היוצא לкрופף

כתב הריטב"א דנראה דמייריו באופן שמאותו הkrופף יש פתח נוסף שדרכו אפשר לצאת לחוץ, ראל"ה זוק הוא בהכרח להשתמש במבורי לכונסה ויציאה אל רה"ר ואינו מסולק ממנו. והביה"ל [ר"ה א] הביא את דבריו ותמה על הפסוקים שלא הביאו.

אם זה פותח לkrופף בית סאתים בנכרי אסור, הרבה בעבודת הקודש שהוא דוקא אם הנכרי רגיל יותר בפתח שהוא לצד המבורי. ישראל שיש לוفتح לkrופף בית סאתים איןו אסור. וכותב האלהיו וטמא דה"ה אם krופף פחות מב"ס איןו אסור, אך הopsis' דנראה דבעין שהkrופף יהיה גדול יותר מהմבורי, כדי שהוא מרובה מארור המבורי. והחוז"א [ס"י פ"ק כ] חלק ע"ז, דכין שלkrופף מותר לו לטלטל ולמבורי אסור, בפתח krופף ניחה לה טפי,² אף כאשר שטח krופף קטן יותר משטח המבורי.

והנה המג"א הקשה דהא שטח רשי"ו וטומ' אסור לטלטל krופף שאינו מוקף לדירה אף שהkrופף שייך לו, אך אמרין הכא דניחה"ל טפי בkrופף. וכותב המג"א דאפשר דנחיי אסור לטלטל מהביטה krופף מ"מ krופף עצמו מותר לטלטל, ואף שום במבורי מותר לטלטל כלים שבהם, מ"מ ניחה לה טפי בkrופף שהוא מיוחד לו.

בית הפתוח לחצר ויש לו פתח אחר לבקעה או krופף

כתב החוז"א [ס"י פ"ק יט] דנראה דرك לענין שימוש במבורי אמרין דטפי ניח"ל בפתח המועוד לו לבקעה או krופף, וכן אין אומר במבורי, אבל בית הפתוח לחצר אומר בו גם כewish לוفتح אחר לבקעה או krופף, כי החצר הוא מעיקרי השימוש בביתו, וכן נקטו בוגרמא דוקא מבוי. ובחדושי השפת אמרת [דף ס"ז]. נקט שום בחצר נאמר יותר וזה.

ישראל שיש לוفتح krופף המוקף לדירה

בגמ' מירוי בישראל שיש לוفتح krופף שאינו מוקף לדירה, ובזה אמרו שאם הוא יותר מבית סאתים הרי זה אסור, והראשונים נחלקו במקורה שהkrופף מוקף לדירה:

אש"י נקט שבאופן זה קל טפי, ושרי אף ביותר מבית סאתים כין שמותר לטלטל בכלל.
ב. תום [דף ס"ז]: ר"ה ויישראלי נקטו איפכא, שאם krופף מוקף לדירה هو כמו ביתו ואינו מועל לו במקומות מבוי. וכותב הביה"ל שהעיקר כדעת רשי"י שכן גם דעת הרמב"ם והמאם"ר.

סימן שץ

סעיף א

מקור הדין של סעיף זה הוא בוגרמא דף עד:, וכבר נתבאר דין זה לעיל [סימן שפט סעיף יט] לגבי ישראל הדר ייחיד עם גוי בחצר,

————— ביאורים והערות —————

2. מש"כ החוז"א שלkrופף מותר לטלטל ולמבורי אסור, לכוארה הוא כהרמב"ם שהתר לטלטל מבית krופף שלו [עיין בראש ס"י שבב], אבל לדרש"י אסור לטלטל krופף, ואי משום שבקופף עצמו מותר לטלטל, גם במבורי עצמו מותר לטלטל כלים שבהם בתוכו. [זה החוז"א עצמו נקט להלכה שגם כלי בית שיצאו למבורי בדרך מלכובש מותר לטלטלן בכל המבורי]. ולכוארה ע"כ העדיפות של krופף הוא משום שהוא אויר המועוד לו משא"כ מבוי שהוא משותף וכדלקמן.

קנין הלכה

מראei מקומות

שאינם לערכם עמו דרך חלון ממשום שעיל ידי והוא גורמים לכך שהישראל ידור יהדי במקום הנכרי.³ ובסימן זה נתבאר הרין לנבי מבוי.

סעיף ב'

גם סעיף זה נתבאר לעיל [סימן שפ' סעיף ב'], ויסודו הוא דעתו אינו גורם לכך שייחשבו כל החיציות כחצר אחת וייהי בגדר יהיד במקום נכרי, ואמנם מוחרים למלמל מהצער להצער ע"י העירוב, אבל מבוי הם אסורות עד שישברו מהני את רשותו.

סימן שצא

סעיף א'

השו"ע מדרמה את דין חצר הפתוחה למבי לדיני בית הפתוחה להצער, הן לעניין דין ביטול רשות אם שכחה חצר אחת ולא נשתפה במבי, והן לעניין דין גוי הרור עמהם במבי.

בני חצר לנבי מבוי חשבי כיחד

כתב השו"ע שבני חצר לנבי מבוי חשבי כיחד. דין זה נאמר בפוסקים לנבי כמה נפק":
 א] השו"ע הביא דין זה לעניין דין ביטול רשות, שם שכחה חצר ולא נשתפה במבי יכולות שאור החיציות שבמי לבטול רשונות לה, אך"פ שבני החצר רבים, כיוון שלגבי המבוי חשבי כיחד.
 ובאי התמ"ז דמיורי שבני החצר ההו עירבו יחד,adam לא עירבו מאי מהני הביטול להם, ס"ס אסורים הם. והמשנה ברורה [ס"ק ב] הוסיף שהוואיל ועירבו יחד למן חשבי כיחד לעניין דין הביטול, [שלא נאמר דמתוך שלא נשתפות במבי יחשבו כרבים שלא עירבו שאין מבטלין להן רשות].⁴

ב] אם החצר ששכחלה לערב ביטלה רשותה לשאר החיציות, הביא היבאה"ל [ד"ה מבטלת] שנחלקו בוה האחרונים:
 א. הגרא"ז נקט שדין כיחד המבטל לרבים, שנتابאר [ס"י שפ ס"ב] שיחיד שביטל לרבים רשות ביתו וחיצרו נעשה אורח אצלם, ואחרי שהוזיקו ברשותו רשאי גם הוא להוציא מביתו לחצר, וה"ג בני חצר זו שביטלו לשאר החיציות רשות ביתם וחיצרם, חשבי כיחד לנכיהם ונעשים אורחות, ואחרי שהוזיקו שאור החיציות ברשותם רשאים גם הם להוציא מביתם למבי.

ב. החמוד משה [ס"י שפ] כתב דלענין רק דיןא דיחיד נעשה אורח אצל רבים לא חשבי כל בני החצר כיחד, ואפילו רבים הדרים בביה אחד ומבטלים רשות ביתם לבני החצר לא חשבי כיחד, והוא לרבים לנבי רבים דיןין נעשים אורחות כאמור בס"י שפ [ס"ד],⁵ וכן אסור לבני החצר שביטלו ביתם וחיצרם לשאר החיציות להוציא מידייהם למבי אף אחר שהוזיקו שאור בני החיציות ברשותם.

ג] מבוי שיש בו חיציות של גויים, ויש בו חצר אחת שבה דרים כמה ישראליים, כתוב הרא"ש דחשבי כיחד במקום נכרי וモתרים

ב' אורים והעוזות

3. דbullet; העירוב עשי הארץ לפחד לדoor יהדי עם הגוי, וע"י העירוב נכנס הארץ השני ויוצא בחיצרו וכבר אין מפחד לדoor עמו. ונחלקו הראשונים אם גם כישיש פתח ממש בין החיציות קיים איסור זה, או דכישישفتح לא מסתפי לדoor עמו אף כשאינו מערב.

4. כן פירוש הגרא"א [ס"ק ב] את החידוש של הטור והשוו"ע במא שכתו "اع"פ שהן רבי".

5. וצין היבאה"ל לשיטת האבן העוזר [ס"י שפ] שנקט להלכה שגם לרבים נעשים אורחים אצלם.

קנין הלהקה

מראוי מקומות

להוציא למביי בלי לשבור את רשות הנכרי.⁶ [ואף שהמהר"ק הביא שהמודרב והסמ"ג סוברים שלא חשבי כיחיד ובעו שכירות, מ"מ כתוב חב"י דכדי הוא הרא"ש למסוק עליו, ובפרט בדיון עירובין דקי"ל כהמקל].

ד) הנגר"א [ס"ק ב] ציין לדברי הרם"א [ס"י שפו] שכטב דחצער שעירבה לעצמה ובאו להשתתף במביי,aggi בזה שאחד מהם יתן לשיתוף, וא"צ גנוגנות מכל בית שבচাৰ.

עיר שיש בה שתי חיצרות של ישראלים

כתב המשנה ברורה [ס"ק י] דעoir מוקפת חומה של נקרים שיש בה שתי חיצרות של ישראל, כל אחת מהן במביי אחר, אמור לשישראלים לטלטל בכל מבואות העיר, דמכה היקף החומה חשבי כל מבואות העיר כմביי אחד, ונמצא שיש כאן שני ישראלים הדרים עם נקרים. והיינו דוקא אם המבאות שבhem דרים היישראליים מתקנים בלחי וקורה [וכ"ש אם אין מתקנים כלל בפתחם], אבל אם המביי שבו נמצאת חצר היישראלי עשתה ב' פסין לפתחו או צורת הפטה, נתחלק בו משאר העיר ותרי הוא נידון בפני עצמו, כאמור בס"י שצ'ב [ס"ו]⁷, ואו חסיבא החצער של ישראליים שבתוכו כיחיד במקומם נכי ומתרום לטלטל במביי אם עירבה החצער לעצמה.

שבירות מר' העדי

כתב הטור והשו"ע שסבירות מר' העדי אינה מועילה. מקור הדברים הוא במרדיי [ס"י תקט] בשם המהר"ם מרוטנבורג, אמן כתב חב"י דהינו דוקא בשאר שאין לו אפשרות למלך את הגויים הדרים בעיר, וגם אין לו זכות להניח כליו בbatisם. והוסיף חב"י שבעיר כו אשר יש לשר הממונה עליה רשות להושיב בשעת מלחמה את אנשי הגזא וכלי המלחמה, אפשר לשבור מהשר או מהמנונים שתחתיו, שאין זה גרווע משכיריו ולקיטו. וכן הביא חב"י מהשובה הריב"ש [ס"י תכו].

ובשווית חכם צבי [ס"י ו] תמה דאם יש לשר רשות להכנים כליו רק בשעת מלחמה מאוי מהני, ותרי בעית אין מלחמה. וכותב החכ"צ דאמנם אם ביד השר לעורר מרדינום ולעשות מלחמה בכל עת שרצה ואו תחאה לו רשות להושיב אנשים וכלייהם אפשר לשבור ממוני, וכן כתב בשווית גנית ורדים.

ובמנינו נשתנו החוקים, ואין ביד הממשלה להניטה להכנים כלים לבתים בלי אישור מיוחד, ולכן היה דעת הנגר"ש אלישיב צ"ל שא"א לשבור מהמשטרת או מהמצבאה. והנרש"ז אויערבאך וצ"ל היקל בו מושם סברת החכ"צ והגנית ורדים הנ"ל, שבדים לעורר מרדינום וליצור מצב חירום, ובכפועל ישמשו ברשויות התושבים אם יראו לנכון.⁸ ובكونטרס 'תקנת העירוב' הובאו דברי הנגר"נ קROLIN שLİט"א שאפשר לשבור מגורי העירייה מלחמת מוני המים שיש להם בחיצרות הבתים או בחורי המדיניות, וכן מחרבת החשמל מלחמת מוני החשמל. [ועוד הביא מעשה שהחזהו"א הורה לשבור מאחד מוחABI עיריה].

ביאורים והערות

6. החזו"א [ס"י פא ס"ק יג] הקשה דהא דשרין יחיד במקומות נכי הוא משומד לא שכיה שידור ישראלי אחד עם נכי, והכא שיש בחצער כמה בתים הא שכיהו דידיiri. ותיירץ דעתך של כל שהוא בגדר "יחיד" לא גזרו בו, א"נ גם זה לא שכיה שתהא חצר יחידה של ישראליים בין הגויים.

7. ובסימן שטג [סל"א] מבואר דאפשרו מבוי אחד אפשר לחלק ע"י ב' פסין או צוה"פ. מבוי שיש בו ג' חיצרות, בשתיים מהן דר ישראלי יחיד במקומות נכי, ובשלישית גור רק נכי, מותרונות כל אחת ממשתי החיצרות שדר בהן ישראל יחיד, אך נראה שאסורים לטלטל במביי, דלגביו המבויה ה"ז שתי חיצרות של ישראל והחצער השלישית של נכי.

8. ויש להוסיף דאף אם לא תהא להם שליטה בתוך הדירות, מ"מ בחורי המדיניות תהא להם שליטה בשעת חירום.

קנין הלכה

מראei מקומות

סעיף ב'

בסעיף זה מובא הדין שאורה אינו אסור על בעל הבית הקבוע חדר בחצר או בעיר,⁹ ומעתה אם בעל הבית הקבוע הוא היחיד במקום נכרי בחצר או בעיר, אין האורחות גורומיות להיחס רכבים במקום נכרי להצורך שכירות. ועיקר דין אורח נתבארו בסוף סימן שע, ונחוור עליהם כאן בקצרה:

- א. אורחות בטלים ורק לגבי ישראל שהוא בעה"ב קבוע, אבל אם נתארחו כמה יהודאים בבתים שונים בחצר או במבו של גוי שאין בו ישראל קבוע, א"ג בעיר שכולה גויים ואין בה ישראל קבוע, אסורים האורחות זה על זה וצריכים לערב ולשכור מן הגוי, דהיינו שדרית גוי לא חשובה דירה אין האורחות בטלים לגבי.
- ב. אם בעיר יש ישראל אחד קבוע, והעיר מוקפת חומה או מותקנת בתיקוני עירובין כדין, אין האורחות הלנים בחצרות של גוי אסורים זה על זה, דבטולי הם לגביהו היישרל הקבוע חדר בעיר.
- ג. אבל אם יש בעיר ב' יהודאים קבועים ולא שכרו רשות מן הגויים, באופן שהעיר נחשבת בחצר אינה מעורבת, בזה חוותת כל החצר לבית נידונית בפנ"ע. ואם בחצר מסוימת יש אורחות האוכלמים בבתים נפרדים צירכים הם לערב יהוד, ואם יש שם נכרי צירכים לשכור ממנה. וכ"ש אם אינה מוקפת בתיקוני עירובין כדין, שאין שייכות בין החצר הו לבני היישרלים הקבועים בעיר.¹⁰
- ד. אורח הרגיל לבוא ג' או ד' פעמיים בשנה, ובכל פעם אינו בא לשולשים יומם, נחלקו בזה הפסיקים, דעת המהרש"ל להחמיר בזה כמו בני הרגיל לבוא, שתתברר אחר, לנכרי אסורים אלו על אלו בכל העיר. [והיינו דכל מבואות העיר חשובי בחדר מבוים וכל בני העיר שיימייכו בכל העיר].

דיני עיר של יהוד מהבאים בסעיפים ד-ג.

- במשנה ובגמ' דף נט-ס נתבארו שתי תקנות שתיקנו חכמים:
- א] עיר של יהוד,¹¹ אפילו נעשית אח"כ של רבים, אין מעבין אותה לחצאי אלא כולה יהוד.¹² והטעם כתוב רשי' [דף נט: ד"ה מבוי] דכיון שהיתה עיר של יהוד והורגלו כולם להיות אחר, לנכרי אסורים אלו על אלו בכל העיר. [והיינו דכל מבואות העיר חשובי בחדר מבוים וכל בני העיר שיימייכו בכל העיר].
- ב] עיר של רבים, אפילו נעשית אח"כ של יהוד, אין מעבין את כולה יהוד אלא אם עשה שיור מחוץ לעירוב, והיינו שהשאר מקום מסוימים [שיתברר דין להלן] שאין כולל בעירוב של העיר. טעם התקנה הוא כדי שלא תשתחה תורה רשות הרבים, והיינו שיהיא היכר לבני העיר שההו יותר שלהם לטלטל נבע מהעירוב, ולולו העירוב היו אסורים. [משא"כ אם יערבו את כל העיר ללא שיור עלול איסור ההזאה להשתכח למגורי].
- דיני עיר של רבים מבואים בסעיף א-ג ובסעיף ז.

ביאורים והערות

9. דעת המג"א שדין זה הוא רק לעניין הטעם שאינו אסור על בעה"ב הקבוע להזאה מבית בעה"ב אל החצר, אבל אסור להזאה מדירה האורה לחצר, דברה"ב אסור על האורה, אך המשנה ברורה [ס"ק כג] כתוב בשם האחרונים דנקטו כהשי"ע שגם מבית האורה מותר להזאה אל החצר.

10. עיין שעה"צ [ס"ק ט] שהכריע לאיסור אף שהחייב"א נסתפק בזה.

11. להלן בסעיף זה יבואר מהו עיר של יהוד ומהו עיר של רבים.

12. להלן [סעיף ד] יבואר מהו עירוב לחצאין.

קנין הלכה

מראוי מקומות

סעיף א

תגרות עיר של יחיד ועיר של רבים

הראשונים נחלקו מהו עיר של יחיד ומהו עיר של רבים:

א] רשיי [דף עט. ד"ה עיר] כתוב שער של יחיד היא עיר שאין נוכנים בה תמוד ששים רבים בני אדם.¹³ ועיר של רבים הינו עיר שנוכנים בה תמוד ששים רבים. ומובואר ברשיי [ד"ה מערבען] דאף באופן שאין בעיר רשות הרבים דאוריתא, כגון שאין מבואותיה ורחובות מזו אמה, מ"מ נאמרה בזה תקנת עיר של רבים להצריך שיר. וכתבו האחרונים שרשיי אויל לשיטתו שנקט בוגם [שבת דף ו.] שאין רשות הרבים דאוריתא אלא במקום שיש בו ששים רבים.

ב] הרמב"ם [פ"ה ה"ט] והרמב"ן ביארו דעיר של יחיד הינו שהעיר היא קניין היחיד,¹⁴ וביאר הרשב"א [עובדת הקדרש סוף שער ב] דהינו שבנהה לעצמו ואח"כ השכירה לרבים, או שבנהה מלכתחילה להושב בה דורות אך שיר לעצמו את הרכבים והפלטיות שבתוכה. [וכתב הריטב"א דהינו שיכל לבנות בתים בדרכים אלו ועי"ז למנוע שם את רגל הרבים]. וכתבו הרמב"ן דעיר כזו שהוא היחיד אינה רשות הרבים אף שמהלכין בה ששים רבים והמבואות ורחובות מזו אמה, רשות הרבים כשם שהוא שיכת לרובים, ובעיר כזו לא הצריכו שיר, כיון שלא שיק בזה רשות הרבים لكن לא חששו שמא תשכח תורה רה"ר.¹⁵

ונמצא שיש קולא וחומרא בין העיר של יחיד ובין בעיר של רבים, דבעיר של יחיד יש קולא, דאפשר לערב כולה היחיד וא"צ שיר, ויש בה חומרא שכל בני העיר מכל המבואות אסרי אהידי ולבן חייבם לערב את כולה היחיד ולא לחצאיו, ולא מבוי מבוי בפ"ע, משום שכולם אוסרים בכל העיר [אא"כ נתחלקו זה מזה באופן המבוואר להלן סוף ד]. ובעיר של רבים יש קולא שאין חייבם לערב כולה ביחיד אלא אפשר לערב לחצאיו,¹⁶ הואיל ובני המבואות לא אסרי אהידי כיוון

* * * * * bayarim v'hurrotot * * * * *

13. ומשמעו ברשיי דאף אם בעיר עצמה אין ששים רבים, מ"מ אם נוכנס בה ששים ריבוא ה"ז עיר של רבים, ولكن גם פירוש [ד"ה ונעשה של רבים] כגון שניתוטspo בה דיורין או נקבעו בה שוקים, והיינו שע"י השוקים נוכנסים אל העיר בני אדם מחוץ לה.

14. כתבו בעל המשכנות יעקב [הובא בשוו"ת בית אפרים סימן כו] וכן הביאור הלכה [ט"י שמה ס"ז ד"ה שאין] שהרמב"ם אויל לשיטתו דס"ל דיש דין וזה אף כשאין נוכנסין בה ששים ורבים, וכן לא פירוש קרשיי' שדין עיר של יחיד ושל רבים תליי בששים ורבים, ומthonך הסיקו שהשו"ע שנקט [סימן שצב] כפירוש הרמב"ם, פסק להלכה כהרמב"ם גם בדיון רשות הרבים דאוריתא, דאף כשאין ששים ורבים הרי זו רה"ר.

15. עיר שהיתה קניין היחיד ומקרה לרבים ויש בה עצשו רה"ר מן התורה, נחלקו בה הראשונים: דעת הרשב"א דעתין היא בגדר עיר של היחיד שנעשה של רבים ואפשר לערב את כולה ללא שיר, דעתין זוכרים שהיתה פעמי קניין היחיד ולא יטעו ברשות הרבים גמורה, ודעת הרמב"ן והריטב"א דכל שיצאה העיר מרשותו לגמרי וחיבין עליה משום רה"ר מיקורי עיר של רבים ובעיא שיר. ולגביה עיר של רבים שנמכרה ליחיד דין השעה"צ [ס"ק ד] לומר דאף להריטב"א והרמב"ן בעי שיר כל זמן שלא נשתקע שם הרבים, דהיינו שמא תחזור לבעלות הרבים יטעו להקל ולבן בעין שיר. [ויש לעין לאידך גיסא כיון שעכשיו היא של היחיד ומורגלים ביחד, שאין לערבה לחצאיו ויהא כאן ציר של עיר שיש בה שתי החומרות, שצrichtה שיר ושאין מערבען אותה לחצאיו].

כתב החזו"א [ט"י פ"ו ס"ק טו] דנראה בעיר של היחיד שניתוטspo בה דיורין ונבנו בתים וחצרות הרי זו עיר חדשה ודרינה כעיר של רבים, ולא בעיר של היחיד שנעשה של רבים, וביעיא שיר. ובritelב"א לא כוארה לא ממשען כן, שהקשה על רשיי' דהיכי משכחת לה עיר של רבים, שלא שכיה שמתחלת בניתה נוכנו בה ששים וריבוא, ולהחزو"א משכח"ל שנוטspo בה בתים וחצרות.

16. כן נראה מלשון רשיי ותוס' [דף נת: ד"ה מהו] והרא"ש שכתו שוואיל והווגלו לערב יחד لكن אסרי אהידי ואין מערבען לחצאיו, אך סתם עיר של רבים לא חשבא כולה כחצר אחת ולא אסרי אהידי ולבן מערבען אותה לחצאיו, וכן גם מערבען אותה מבוי בפ"ע. [וזודעת Tos' הרא"ש ותוס' ר"פ דמ"מ אם רשות הרבים עוברת בתוכה אין מערבען לחצאין אלא כדי עיר של היחיד, כיון שכולם זוקים

קנין הלכה

מראei מקומות

שלא הורגלו יהה, ומואידך יש חומרא שאין מערבין כולה יחד אלא צריכים שיו.

בדיעו השior

הרמב"ם [פ"ה ה"ב] הצריך שהשior יהיה בית והצר [וכלשון הגמ' דף ס.], וכן העתיק השו"ע. והטור כתוב בית ולא הצריך הצר. ובריטב"א הצריך הצר ובית, וחובא בביה"ל.

ולහלן [סעיף ג] כתוב השו"ע לא פהלו בית התבנן ובית הבקר [שבעלמא א"צ לערב עמו] יכולם לעשותם שior, וכותב החזו"א [ס"י צה ס' ק"ד] שוה דלא כהרמב"ם וחריטב"א שהצריבו בית דירה. ולענין מעשה השו"ע [להלן ס"ג] כתוב בפסקות שבית התבנן ובית הבкар הו שior, והפומוקים ובכל זה המשנה ברורה לא הערו על זה, אמן המהו"א [הנ"ל] כתוב להחמור להצריך הצר בבית דירה.

דיני המחיצה בין העיר ובין השior

כשיעורין שior לעיר ואסור לטלטל מן העיר בעין שתהא מחיצה בין העיר ובין השior, שלא יהיו פרוצים זה להז' ¹⁷ וכותב הרמ"א שצרכיך שיישו בינוים תיקוני הצר דהינו שני פסין מישחו, או צוה"פ. והמג"א [ס"ק ד] תמה לדענין שלא יהיו פרוצים זה להז' סגי בלחיז או קורה בראש המבו', ואם משום שלא יאסרו המבו'ות זה על זה, הא בעיר של רבים איררי דלא הורגלו לערב יחד. וכותב המשנה ברורה [ס"ק יג] בשם האחرونים דאה"ג אם השior הוא מבוי שלם די בו שאותו מבוי יעשה בפתחו לחיז או קורה, ובזה לא יהיה פרוץ במילואו אל שאר המבו'ות. אך הרמ"א מתייחס לציר שעשוו את השior באמצעות מבוי, ובזה אכן בעין תיקוני הצר שיוכלו בני המבו' לחלק זה מזוה. ¹⁸

ועיין לעיל במשנה ברורה [ס"י שטג ס"ק קל] שנקט דמה שאפשר לחלק אמצע מבוי ע"י ב' פסין, והוא רודא כי יש למבו'فتح נוסף, אך כי יש למבו' רקفتح אחד א"א לחלק את המבו' בפסין, דהণנים יוצאים דרך החיזונים. אבל החזו"א [ס"י צה ס"ק י] נקט שככל גווני אפשר לחלק את המבו', דכיוון שיש לפנויים חלק מהמבו' יוכולים הם להשתמש בו השימוש במבו',תו אין הם אוסרים על החיזונים אלא כדי הצר פנימית וחיצונית, [שאם נשתתפו הפנויים לעצםם הוא רgel המותרת במקומה ואין אוסרים על החיזונים].

עיר של רבים שיש בה חומה ודלותה נגועלות בלילה

עיין ביה"ל [להלן סעיף ד ד"ה לפיק] שהביא מה אחרונים שם עיר של רבים שדלותה נגועלות בלילה [ולכן אין בה דין רשות

❖ ביאורים והערות ❖

להה"ר ואסרי בה]. אבל הרשב"א [בסוגיא ובעבודת הקודש] והרמב"ם [פ"ה ה"כ"ד] נקטו דגם עיר של רבים אין מערבין אותה להצайн ולא מבוי בפ"ע אם לא עשו מצבה לפתחי המבו'ות.

ומהשר"ע [סעיף ד] משמעו שנקט כרשי"י וסייעתו שرك עיר של יחיד אמرين בה דין מערבין אותה להצайн, ומשמע במשנה ברורה [ס"ק כה] שהוא גם כאשר רשות הרבים עוברת בתוכה, וכן כתוב החזו"א [ס"י צה ס"ק ג].

ובנוסף לזה בעין נמי שלא יאסרו בני השior את העיר בדריסטת רgel, אלא דכיוון דאיירי בעיר של רבים שלא הורגלו יחד אין בני מבוי זה אוסרין על שאר העיר, וכן א"צ לעשות מצבה לסלק דリストת הרgel.

18. ומה שכחוב המשנה ברורה [תחילת ס"ק יג] דכשם שני פסין מועלמים גם מצבה מועללה, לא קאי על אמצע מבוי, שבזה מבואר להלן במשנה ברורה [ס"ק כד] שלא מהני מצבה באמצעות מבוי, וכך הוא בביה"ל [סוד"ה זה]. [ודעת המג"א [ס"ק ח] דהא שלא מהני מצבה הוא רק כשרות הרבים עוברת בתוכה, דין המצבה מועללה לבטל דリストת הרבים, אך כשאין המצבה באה לבטל דリストת הרבים הרי היא מועללה. אך הבה"ל נקט שם באמצעות מבוי אין מצבה מועללה ואף כשאין שם דリストת הרבים].

קנין הלכה

מראei מקומות

הרבים אלא דינה בראשות היחיד] מ"מ בעיא שיר ואין לערב את כולה.¹⁹

האם בתי נקרים יכולים להיחשב שיר

המג"א [ס"ק ג] הביא את דבריו הכהנה "שכתב ב' דיעות בוה:
א] הר"ן בתשובה [ס"י נ] כתב שבתי נקרים נחברים שיר.
ב] מהר"י בן לב [ח"ג ס"י עד] כתב שבתי נקרים אינם נחברים שיר. והמשנ"ב [שער הארץ ס"ק ח] הביא שבספר קרבן העדה תמה על הר"ן מירושלמי מפורש שבתי נקרים לא חשבי שיר, ושבספר עצי אלמוני ישבו בדרך. והמשנה ברורה [ס"ק י] כתב דעתם להחמיר בזה.²⁰

למה לא נהנו במנינו לעשות שיר כשמיינן עיר

המג"א [ס"ק ב] הקשה דעתו שלא ראה במנינו שעושין שיר, אלא מערבין כל העיר. וכותב דאפשר דס"ל כרש"י שכאשר אין שישים ריבוא ה"ז עיר של יחיד וא"צ שיר. והא"ר כתב על זה שהדברים צ"ע דהרי לא קייל כרש"י אלא מחרמין דין רה"ר אף כשאין שישים ריבוא. ולכן כתב הא"ר דסומכין על תשובה הר"ן הנ"ל שבתי נקרים הם שיר, ובדרך כלל בעיר היהודים יש גם נקרים.²¹
וחזו"א [ס"י פס"ק טו] כתב דמתוך שהמנינו במנינו לתקן את ראשיה המבואות בצוותא²² ולא בדלות, מוכח שסומכין על שיטת רשי"י בדין רה"ר, וא"ש דבריו המג"א שעם לענן דין שיר בעיר של רביבים סומכין על רשי".

סעיף ב

מקור הדין הוא בוגרמא דף נט: ויסודו הוא דלא שיכא תורה רשות הרבים בעיר שאין לה אלא פתח אחד, ולכן גם תקנ"ח של עיר של רביבים להזכיר בה שיר.
עוד מבואר בוגרמא דגם כישיש סולם בצד אחד של העיר, ואפשר להכנס לעיר וליצאת ממנה ע"י הסולם, אין זה נחשב כפתח נוסף לעיר להזכיר בה שיר. [אף שבעלמא סולם תורה פתח עליו לענן שתי חיציות יכולות לערב, היינו לקולא ולא לחומרא. ולכן גם אם יש סולמות סמוכין זה לה בשיעור יותר מעשר אמות, אין הם נחברים כפирצה יותר מעשר אמות, שי"ע ומהן"ב (ס"ק טז).]

סעיף ג

מקור הדין הוא בוגרמא דף ס. ולענן מה שפסק השו"ע שבית הדין חשב שיר,²² עיין לעיל [סעיף א] שהבאנו שכואורה דעתם והערות

19. ומה שהביא המג"א שמהריב"ל הסתפק בעיר שדלתותיה ננעלו בלילה לא קאי על הנידון אם בעיא שיר, אלא אם נאמרה בה החומרה של עיר של יחיד שאין מערבין אותה לחצאיין כיון שהורגלו לערב ייחד. [ונמצא שהחקetz צד שאין מערבין אותה לחצאיין יהו בעיר זאת ב' החומרות, אין מערבין אותה לחצאיין וכדיין עיר של יחיד, הוזיל והורגלו לערב ייחד, וצריכה שיר כדין עיר של רביבים, שהרי בעיקרים היא עיר של רביבים ורק שתיקנו אותה בדלותות].

20. ומסתבר שגם הר"ן שבתי נקרים הם שיר, מידי באופן שנתבאר לעיל בדיוני שיר שהוא אינה פרוצה אל בתיהם נקרים, אלא יש להי או קורה או תיקוני חצר המבדילים ביניהם, ושהדיירים הנקרים לא יאסור על שאר העיר, כגון אם עשה את השיר באמצעות המבוי, ובצד הפנימי של המבוי דרים נקרים, צריך לעשות תיקוני חצר בין חלקי המבוי.

21. ועיין בהערה הקורדמת שכתבנו דלא סגי בזה שיש בתיהם נקרים בעיר, אלא צורכים הם להיות מובדרים ממנה באופן שתהא העיר פרוצה למקום האסור, וגם שלא יאסור בדורשת הרגל.

22. לכואורה צ"ע שבית הדין ייחסב שיר, דהא אין אוסר כלל בחצר, ולא שייך לערב עמו, ואיך נאמר שעשו שיר בזה שלא עירבו

קנין הלכה

מראוי מקומות

הרמב"ם והריטב"א אינה כן, והפוסקים שאחרי השו"ע ובכלל המשנה ברורה לא השינו על פסק השו"ע [בטעוף זה] ושבית התבן חשב שיר, אך החזו"א [ס"י צה ס"ק יד] נקט להחמיר בזה.

סעיף ד'

בטעוף זה מבואר הדין של עיר של יחיד, שאין מעובין אותה לחצאין משום שכל העיר נידונית כחצר אחת של רביים.²³ ונتابרו בוגמר ואבפוקים אופנים שונים של עירוב לחצאיין ואופנים שונים של תיקונים המתרירים לעיר לחצאיין:
א) כאשר רשות הרבים עוברת בתוך העיר ובא לעיר את העיר לחצאיין באופן שהעירוב חוצה ומחלק גם את רשות הרבים, וזה עיקר הדין המבוואר בוגמר [דף נט]: שאין מעובין לחצאיין, ופליגי בכך, לליישנא קמא רק את אורך רשות הרבים אין מחלקין [פירוש שכל המבואות של צד אחד של רה"ר ישתחפו יחד ויוצרכו אליהם את החלק הסמור להם מרשות הרבים], אבל לוחבה מעובין לחצאיין, [שהחצי מהobaoות משני צידי רה"ר יקחו להם את רה"ר הסמוכה להם, וחצי الآخر מבני העיר יקחו משני צידי החלק الآخر של רה"ר], ולליישנא בתרא בכל גווני אין מעובין לחצאיין כיון שכל בעיר משתמשים בכל משך רה"ר.

להלכה: רוב הראשונים נקטו כלישנא בתרא שאין חוות כלל את רה"ר לא לארכיה ולא לרוחבה, וכן פסק השו"ע, והרמ"א [סעיף ו] פסק כלישנא קמא של רוחבה מתחלקים.
ולහלן [סעיף ו] יתבאר כיצד מתחלקים שלא יאסור זה לזה, [והיינו דלפי השו"ע אין יכולם להתחלק ברה"ר זה מוה כלל, רק ע"ז מוחצת עשרה, כמובואר בשו"ע (סעיף ו), ולהרמ"א דルוחבה מתחלקים כתוב דסגי בלתי וקורה. והמג"א תמה דהא אסור אהדרי, והצריך תיקוני חצר].

ב) אופן אחר של עירוב לחצאיין הוא שמעובין כל מבוי בפ"ע וכמובואר בברייתא [דף נט]. דמעובין מבוי מבוי בפ"ע, ובפשטוטו מירוי שכל מבוי עושה לחיו או קורה בפתחו. והקשו בכך ואמי לא אסרי אהדרי, ותריציו דמיורי שעושה כל מבוי בפתחו דקה, שבזה הוא מסלך את דרישת רגלו משאר חלקי העיר ותו אינו אסור בה. [זה מלבד החלוי או הקורה שעושה כל מבוי בפתחו].
ולහלן יבוא מהי דקה.

וכתב הרוא"ש שה"ה שיכולים להתחלק המבואות מהעיר ע"י שיעשו תיקוני חצר בפתח המבו, דהיו בפסין משחו או פס ד"ט, ואם רוחב המבו יותר מעשר אמות עוזין צוה"פ.
והשו"ע [כאן] הביא את התקון של דקה [ובלשון הרמב"ם "מצבה"], ובטעוף וסבירו את התקון של ב' פסין.

מי דקה

רש"י [דף נט: ד"ה דעתך] פירש שדקה היא פתח נמר.²⁴ והר"ף והראב"ד כתבו דהיא מצבה והיינו כעין אצטבא על פתח

ב' אירומים והערות

עמו. וכתב העצى אלמוגים דלפי רשיי הסובר גם בחורבא ובבית התבן אף שאין הם אסורים בחצר מ"מ אין מטללים כל"י בית לתוכן, א"ש שהשיתוף היה מועיל לטלטל לתוכן, וועשין שיור ואין משתתפין עטם. [וככיע"ז כתוב החזו"א סי' צד ס"ק יד]. ולפי Tos"ס דס"ל שモותר לטלטל לתוך חורבא או לתוך בית התבן, כתוב העצى אלמוגים דאפשר שמתוקן שייחשבו שיור לעיר, תיקנו גם איסור לטלטל לתוכם כאשר הם נחשים השיר.

ולעל סעיף א [הערה 16] הבאו שברשב"א מבואר דס"ל שגם רבים נידונית כולה כחצר אחת ואין מעובין אותה לחצאיין, וכן משמע ברמב"ם [פ"ה ה"כ"ד]. אך השו"ע נקט בסעיף זה כמשמעות רשיי ותוס' והרא"ש שرك עיר של יחיד שהרגלו כולם להיות יחד.

חשייבא כחצר אחת ואסרי אהדרי ואין מעובין לחצאיין, וכן נקט בפשיטות המשנה ברורה [ס"ק כה] וכן נקט החזו"א [ס"י צה ס"ק ג].

ולכאורה כוונתו שיש פס מהו מכאן ופס מהו מכאן, שייא כאן היכרفتح, וא"צ שייהיו הפסים גבוהים י"ט דהכא די בפתח נמר.

קנין הלכה

מראוי מקומות

הhabi. וכן כתבו התום' [דף נט]: שדקה היא מהיצה גבולה ד"ט כען אצטבא בפתח המבו. ורבינו ירוחם והטור כתבו שהגoba הוא עשרה טפחים, וכותב הב"י שוגם בתום' ציריך לגורום עשרה טפחים, וכן הוא ברמ"א [סעיף ו]. אך המשנה ברורה [ס"ק כב] הביא הסכמתה הב"ח והמן"א דסגי בגובה ד"ט, וציין שהאו"ז הציריך שוגם רוחב האצטבא יהוה ד"ט. ועיין בשער החזון [ס"ק כ] ובביה"ל [להלן] סעיף ו ר"ה או] שכותב שבמקרה שפתח המבו רחਬ יותר מעשר אמות נחלקו הפסיקים: הנ"א נקט שוגם בוה די באצטבא גבולה ד"ט, והתנו"ש והפמ"ג כתבו שבוה בעין דוקא גבולה י"ט או צוה"ב.

ג] אף על שילוי של עירוב להצאיו הובא המשנה ברורה [ס"ק כד] והוא כאשר באים לחלק מבו אחד להצאיו, שהחצירות שבחלקו החיצוני ישתתפו לעצמן והחצירות שבחלקו הפנימי ישתתפו לעצמן, וכותב המשנה ברורה שבאופן זה לא מהニア מצבה באמצעות המבו²⁵ רק מהיצה גבולה עשרה, והיינו דוגם לא מהני בוה ב' פסין או צוה"ב. ועיין ביה"ל [סעיף ו סוד"ה ו] שכותב להדריא שלחלק מבו באמצעותו ה"ז אסור בכל גונו אא"כ עשה מהיצה עשרה.

וננה השו"ע [לעיל סימן שוגם סעיף לא] כתוב שאפשר לחלק מבו לשני חלקים ע"י שיעשה באמצעותו ב' פסין, וזה סותר לאורה לדברי המשנה ברורה האלו. ואולי המשנה ברורה לשיטתו שכותב [ס"י שוגם ס"ק קל] שחילוק מבו לשני חצאים אפשר רק אם יש פתח נוסף למבו, וכל חצי של המבו ישמש בפתח אחר, אבל מבו סתום שאין לו אלא פתח אחד א"א לחלקו לשנים ע"י פסין.

אמנם החזו"א הקשה ע"ז, רסתימת השו"ע והפסיקים ממשמע שוגם מבו סתום אפשר לחלקו לשנים, וישתתפו החצירות של כל חלק לעצמן וממליא לא יאסרו הפנימיים על החצינויים בדרישת הרגל הואל והוא רגל המותרת במקומה. וכותב החזו"א דרך על רשות הרבים אמרו הפסיקים שא"א להלכה במצבה או בתיקוני הצה.

ולגביו הנדרות החלוקת בין רשות הרבים שאותה א"א לחלק לשנים ע"י מצבה, בין מבו שבזה נקט החזו"א שאפשר לחלק לשנים, כתוב החזו"א [ס"י צה ס"ק יא] דנראה שדרך המפולשת אל מהוז לעיר לעירות אחרות זה ר"ה לעניין זה [אף כשאין בה רוחב מזו אמות] שהרי כל בני העיר משתמשים ברה"ר זו, ואילו שאר מבואות שעבור המיעדים לדירותם אפשר החלקם להצאיו.

עיר של רכבים מהתקנת מדלתות הנועלות בלילה

המן"א [ס"ק ט] הביא שמהר"י בן לב הסתפק בעיר של רכבים שدلותיה ננעלות בלילה אם יהא דינה בעיר של יהוד שאין מערבי אותה להצאיו.

ותביה"ל [ד"ה לפיק] הביא שהאחרונים נקטו שעיר של רכבים שدلותיה ננעלות בלילה דינה בעיר של רכבים להצרכה שיוור.²⁶

סעיף ה'

מקור הדין הוא במ"מ [פ"ה הי"ט] בשם הרמב"ן דכל מה שנאמר שאין מערבי להצאיו הוא דוקא כאשר כל העיר מהתקנת במחיצות, דאו דינה כחצר של רכבים. אבל אם רק חלק מהעיר מתוקן, בודאי יכולם להשתתף רק באותו חלק ואין דיורי שאר

* * * * *

ב'יאורים והערות

25. השער החזון [ס"ק כא] ציין כמקור לחומרא זו את דברי המג"א [ס"ק ח], אך המג"א עצמו כתוב זאת רק לגבי עיר שרשוט הרכבים עוברות בתוכה שא"א לחלקה ע"י מצבה כיוון שהיא מקום דרישת הרכבים, והמשנ"ב נקט שוגם לעניין חילוק מבו לשנים יש לומר בדברים אלו, דהיינו שכל החצירות שייכי בכל המבו אין מחלוקת ע"י מצבה ולא ע"י פסין רק ע"י מהיצה י"ט.

26. וקצת"ע דינה דציריך שיוור מ"מ אפשר שוגם יאמר בה דינה של עיר של יהוד שאין מערבי אותה להצאיו הואל ויכולים ערבות יחד, ויאמרו בעיר זו שתי החומרות גם בעיא שיוור וגם אין מערבי להצאיו.

קנין הלכה

מראei מקומות

העיר אוסרין עליהם, שהרי מפסקת כרמלית בינויים ואין כאן חצר של רבים. וכן הדין במבו שאמ עשה לחץ מבוי, יכולם בני החיצרות שבאותו חץ מבוי להשתתף לעצמן, ואין החיצרות שמהווין לחץ אוסרות [כך נקט המ"מ וכ"כ הרא"ש סי' ט, ודלא כתום' דף נט: ד"ה מבוי].²⁷

סעיף ו'

כתב השו"ע דמה שנותבאר לעיל שאין מערבין לחצאן הינו לדחי וקורה אין מועילים לסלוקם זה מזה, אבל תיקוני חצר [ב' פסין או פס ד"ט] מועילים. והביא הביה"ל דכמה אחرونיהם תמהין על השו"ע, הרי השו"ע עצמו סובר כלשנאו קמא שאין מערבין עיר לחצאן כלל, אף לרחבה של רה"ר, ומישמע שם ע"י תיקוני חצר אין מערבין אותה לחצאן.

כתב הביה"ל דהמודחර שבתווציא האחرونים הוא דהשו"ע לא קאי על מקרה שחולק את המבו לשתיים, אלא על מקרה שמערב את העיר מבוי בפ"ע, שבזה עושה תיקון חצר בפסי המבוות וזה מועיל, אבל באמצע מבוי סובר השו"ע דא"א לחקל כלל, אף ע"י תיקוני חצר.

וכבר הבנו לעיל [סעיף ד] ששיתת החזו"א שرك לבני רשות הרבים נקט השו"ע שאין חולקין אותה אף לרחבה, כיון שככל בני העיר זוקים לרה"ר, אבל מבוי אפשר לחקל לשנים אף באמצע מבוי, ולשיתת החזו"א חילוק מבוי באמצעו דין כחילוק מבוי בפתחו ומהני תיקוני חצר.

וכן מוכח בשו"ע [סי' שמג סל"א] שאפשר לחקל מבוי בשני פסין, [וכתבנו לעיל דאפשר שהמשנ"ב יתרץ דהתם מירוי דוקא כשייש מבוי פתח נוקף משא"כ הכא].

בדברי הרמ"א מערבין רה"ר לחצאן ברחבה

א) כתב הרמ"א שי"א שהלכה כלשנאו קמא בגמ' שאפשר לעיר רה"ר לחצאן ברחבה. ולשון הרמ"א היא שאלן יוצאים מפתח זה ואלו יוצאים מהפתח الآخر.

ונחלקו הפסיקים אם אכן אסור לבני צד אחד של העיר לעבור דרך הצד השני, או שמותר להם לעبور ודרנים כאורחים הצד השני, שדרעת רבינו יהונתן שבאמת אסורים לעبور שם, וכן כתב המג"א [סי' שעדר ס"ק ב], וכן משמעו במשנה ברורה [סי' שעדר ס"ק ט], אך הבית מאיר [סעיף זה] והחزو"א [סי' זה ס"ק טז] נקטו דרשאין לעבור, דין זה נקרא שם דרים שם רק שעוברים שם.

להלכה: כתב החזו"א [סי' זה ס"ק יט] שלבתחרילה עדיף לחוש לשיטת השו"ע שפק שאי מערבין רה"ר לחצאן אף לרחבה, אבל מעיקר הדין נקט דיש לסתור על הרמ"א שמערבן לחצאן לרחבה, אם יעשה תיקוני חצר בינויים.

ב) לענן התקון הנזכר לפי הרמ"א בין שני חלקי רה"ר, כתב הרמ"א דסגו בלחי וקורה, והמג"א [ס"ק יא] חמה דכיוון דמיורי כשהיא כולה מוקפת מחיצות כדי, א"כ כדי שלא יאפרו אלו על אלו בעין שיעשה תיקוני חצר בינויים, דהיינו שינוי פסין או פס ד"ט ולא סני בלחי וקורה. והסבירים לזה המשנ"ב [ס"ק לב], והביא בשעה"צ דבן הוא ברא"ש בשם התום'.

סעיף ז'

מקור הדין הוא בגמ' דף ס, עי"ש דפלגי אמראי בוה והלכה כהמיקל בעירוב. וסביר מהשו"ע שרין וזה הוא אף במקרה

ב'יאורים והערות

27. עי"ש בתוס' שתירצו דמה שאמרו עשה לחץ מבוי יש לו חצי מבוי, מיירי כשאן חיצרות בחלק החיצוני של המבו, ומשמע שתוס' סוברים שם היו שם חיצרות היו בני החיצרות אוסרים על אלו שלפנים מן החלץ.

קנין הלכה

מראei מקומות

שמהילה היו בעיר הרבה דירות, כל שנתמעטו ואינם אלא חמישים אינם צריכים שיר.²⁸

סעיף ח

מקור הדין הוא ברמב"ם פ"ה ה'ג, ויסודו הוא רבסתמא אמרין שנחא לכל בני העיר להיות משותפים יהר, ורק אם גלו רותם שרוצים להסתלק או אינם יכולים להם.

סימן שצג

סעיף א

מקור הדין שאין מערכין עירובי חיצרות מיו"ט לשבת הוא בוגר ביצה דף טז, ובכתב רשי' [ד"ה לא] שהטעם הוא שנראה כמתוקן.

ובגמרא [עירובין דף ל'ה] איתא דר' אליעזר סובר דין מערכין עירוב תחומיין מיו"ט לשבת משום הכהנה. ובאיורו תומ' [שם] שהכוונה להכנה דרביה שעיקרה איסור דאוריתא, שהיו צרכי שבת מוכנים מכח יום חול ולא מכח יו"ט. ונتابאר [שם בתום' ד"ה ורבי] שאיסור זה של הכהנה הוא טעם גם לאיסור עירובי חיצרות מיו"ט לשבת.

ובידיעך אם הניח עירובי חיצרות מיו"ט לשבת נסתפק הפמ"ג [מ"ז ס"ק א] אם חל העירוב, והביאו המשנ"ב [ס"ק א].

אם בשנית עירובי תבשילין מותר לעשות עירובי חיצרות מיו"ט לשבת

הראשונים נחלקו אם עירוב התבשילין מתר לעשות עירוב חיצרות מיו"ט לשבת:

א. בחג"א [פ"ב ביצה ס' ז] הובא את דברי הא"ז שעירוב התבשילין מתר להניח עירובי חיצרות מיו"ט לשבת.

ב] הר"ן [ביצה דף ט. ד"ה ת"ר] אסור, וטעמו שעירובי תבשילין מתר רק לצרכי סעודה,²⁹

והרמ"א [ס' תקכח ס"ב] פסק בהר"ג ולזה ציין באן הרמ"א לעין בס"י תקכח.

עירוב על תנאי

מקור הדין שבשניהם ימים טובים של גלויות יכול להניח עירוב על תנאי והוא בוגר [שם דף יז], עי"ש שאמרו כן לעניין עירוב התבשילין, ובראשונם כתבו דה"ה לעניין עירוב חיצרות.

ובכתב הפמ"ג [חווא באשעה"צ ס"ק ג] דוגמ לזכור הוצאה ביו"ט שני יכול להתנות, והינו שיעשה ביו"ט ראשון עירוב חיצרות לזכור יו"ט שני, ויאמר אם היום קודש, א"כ למחר חול וא"צ כלל עירוב, ואם היום חול ומחר קודש הריני מניה עירוב חיצרות. ויעיל העירוב לעשות הוצאה מחר לזכור אף שלא לצורך כלל.³⁰

ב' אירויים והערות

28. וכן מבואר במקור הדין בב"י בשם רבינו ירוחם. [ולודש"י] וסייעתו הסבורים דעתו של רבים הינו שנכתבם בה שישים ריבוא, על רוחנו מיירי שהיו מתחילה רבים וננתמעטו, אך להרמב"ם וסייעתו דכל שאינה קניין היחיד הו"ל עיר של רבים, אין הכרה דמיiri גם באופןם שהיו מתחילה רבים וננתמעטו.

29. והנה סברת הר"ן אינה מוסכמת על כל הפסוקים, דעתין בס"י תرسו שמהרייל התיר לכלול ביו"ט את ספר התורה לקריאת התורה של שבת אם עשה עירוב התבשילין. ולכאורה יש לומר טעם נוסף לכך עירוב התבשילין להתייר עירוב חיצרות, דרש"י דנראה כמתוקן י"ל דמהאי טעמא אסור גם על ידי עירוב התבשילין, וכן לטעם של הכהנה י"ל אסור. וזה דעתו עירוב התבשילין מתר לבשל מיו"ט לשבת כתבו תוס' [עירובין דף ל'ה]. דהוא משום הוואיל ואי מיקלעו אורחין].

30. הפמ"ג אזיל בשיטת הרמ"א בסימן תקיה [ס"א] שגם בי"ט גוזרו חכמים שלא להוציא מחצר לחצר בל' עירוב, ועי"ש המשנ"ב [ס"ק

קנין הלכה

מראei מקומות

סעיף ב'

מקור הדין שמערבי חזרות בזמנם בין השימושות הוא במשנה פרק במנה מדליקון דף לד. ספק חשכה ספק אינה חשיכה וכי' ומערבי, וביארו בגמ' דקאי על עירובי הזרות [וה"ה שיתופי מבאות] לאפוקי עירובי תחומיין. ולענין אם מברך על העירוב כשםינו בויה"ש, הביא הקפ הרים תשובה נודע בשערום שכח שמסברא היה צריך לברך, כפשתות המשנה שכחה בסתמא דמערבי, אך למד מתשובה חכם צבי שלא לברך בספק, וה"ה בספק בה"ש. אך המשנה ברורה [ס"י רסא ס"ק יא] כתוב לברך, והביה"ל כתוב דכן משמע מדברי המגן אברהם, וכותב הביה"ל הטעם משומד לענין ע"ח דרבנן עשווחו כוראי יומם. עיין עוד בביה"ל דאם הוא מסופק שהוא עבר זמן בין השימושות לא יברך וגם נראה להחמיר שלא ערבית, משומד שכחובו האחרונים דספק זה הוא ספק חסרון ידיעה ולא אמרין בויה דספק דרבנן לקולא.

האם מערבי אחריו שקיבלו עליהם שבת

במודרני [שבת ס"י רצ] הביא מחלוקת אם הר דין דמערבי ע"ח בבה"ש נאמר גם במיל שקיבלו עליו את השבת.³¹ רבינו יואל התר או אחריו תפילה ערבית, שהרי במשנה תנן סתמא דבבה"ש מערבי, אף שהיו רגילים לקבל עליהם השבת בתקיעת השופר. ורבינו שמיריה אסר, וראיתו מותספתא [פ"ד סוכה ה"ז] שסבירא שלאחר התקיעה האחרון אפילו מיחם בידו אינו טומנו.

להלפתה: הקשו האחרונים שרבני השו"ע סותרים, רבטמן רסא [ס"ד] כתוב שאחרי ענית ברכו אין מערבי ואין טומני, ואילו כאן כתוב בסתמא שאפילו קיבל עליו שבת ג"כ מותר, ורק בתור י"א הביא דיש אוסרין. והביה"ל [ס"י רסא ס"ד ד"ה אין] שרוב האחרונים נקטו שהחשו"ע חילק בין קבלת ציבור [אמירת ברכו] דחמירא טפי, ובין קבלת יהוד, אמנם ציין שמהגר"א [כאן] משמע שמצדד לדינה להחמיר בויה, ומיטים שההצטרכ ספק נוסף יש להקל.³²

סעיף ג'

מקור הדין הוא בוגרמו שבת דף לד, והטעם דכוון שעירוב הזרות דרבנן מחייב ספק דבין השימושות בין לזה שהונח עירובי מבוער יומם ונأكل בביה"ש, ובין לזה שהונח עירובי בזמנם ביה"ש ונأكل ממשיכה. והנה בספיקא דביה"ש יש גם ספק שהוא מכיון היום ומכיון מן הלילה, ולפ"ז היה מקום לדון דאף אם הונח העירוב בזמנם ביה"ש ונأكل בזמנם ביה"ש יש מקום להקל, שהוא הונח בזמנם שהוא לילה, אך כתוב רבינו יונה [הבא ברא"ש פ"ב שבת ס"י כב] דכolio הא לא מחייב לחשוב את שעת נתינת העירוב ביום, ואת השעה שבה נאכל לחשוב כליל.³³

וממשמעות הפסוקים שאפילו בא השליה שנית העירוב ושאל את שתי השאלות אחת, א"נ שאחד מהמשלחים את

* * * * * ביאורים והערות *

31. שהביה ששהשו"ע היקל בויה [סוט"י תחתו ובסי' תקכח] וס"ל לכל שיש תיקוני מהיצות דין לא גוזר כלל בי"ט איסורי הזרות. 32. ז"ל הפטמ"ג [מ"ז ס"ק ד] "שקיבלו עליהם את השבת בפירושו", ומשמע לכאותה שתוספת שבת חלה על האדם ממילא, גם אם לא קיבל עליו שבת, אלא שם לא קיבל בפירוש הקילו שיכול לערב גם בזמן תוספת, וגם בין השימושות, אך קיבל בפירוש חמיר טפי. והdagm"ר [ס"י רסא שם] וכן הגרא"ז [קו"א] כתבו דתרי גווני קבלת שבת איתנהו, אם מקבל עליו את עיצומו של יום וכגון בענין ברכו, נאסר גם לערב, אך אם מקבל עליו רק תוספת שבת לא נאסר.

33. ולכאורה הטעם משומד דהוי כעין ספק ספיקא לחומרה, דיש ספק שהוא שהונח העירוב היה כבר לילה, ואת"ל שהיה יומם أولי גם נאכל ביום, וכדי שיוכשר העירוב בעין שינוי ביום ויאכל בלילה.

קנין הלכה

מראei מקומות

העירוב בא להשאל עלייו ועל חבירו, אף"ה מכשרים את שני העירובים, ולא נאמר בוה דינה רשי שבילים שם בא להשאל עלייו ועל חבירו מטמאין את שניהם מספק, וצ"ל דוקולא היא בעירוב.

אין מקילין בתורת דטרתי

כתב רע"א שאם הונחו שני עירובי תחומיין באופן הנ"ל, ושניהם היו לאותה רוח, אין היתר לאחד מallow שקנה לו עירובו ליקח חפץ של חבירו ולילך עמו לפי התחום החורש, דממן יש כאן איסור, שהרי אם העירוב קנה לו, לא חל עירובו של חבירו וגם חפצי חבירו אסור לו להוציאו, ואף שחבירו רשאי לסמוך על העירוב ולילך עם החפץ זהה, מ"מ אין זה אלא קולא מספק, אבל אין היתר לעשות באופן שמן יש איסור.³⁴

כתב החמוד משה [חובא בcpf החיים אות ייח] שאם ארם אחד עירוב גם עירוב תחומיין וגם עירוב החיזירות, והניה את עירוב התחומיין מבודר יומם ונאכל בבייה"ש, ואחרי שנאכל העירוב תחומיין הניה את העירוב החיזירות ועדין היה זה ומין ביה"ש, אין להתרור לו שום עירוב,adam נאמר כאן דספק עירוב להקל נצטרכ לחשיר את שני העירובים, וזה הוא תורה דטרתי, adam מוחשבין את השעה שבו הונח העירוב תחומייןليلיה, א"כ אין להחשיר את עירוב החיזירות שהונח אהרי כן.³⁵

עירוב שהונח בבייה"ש דר' יהודה ונאכל בבייה"ש דר' יוסי

כתב היביה"ל [ד"ה אבל] שכון שמכואר בוגרואה שביה"ש דר' יוסי מתחילה לאחר שנמתהים ביה"ש דר' יהודה, וכן אם הונח עירוב כזמן ביה"ש דר' יהודה ונאכל בבייה"ש דר' יוסי קנה עירוב ממ"ג, דר' יהודה נאכל בלילתו וליל' יוסי הונח ביום. והנה להלן [ס"י התו ס"ג] הובא דין זה של שליח שהונח שני עירובים ממן, וכתוב היביה"ל [ד"ה ונאכל] דיש להסתפק אם הא דמקילנן כשהונח עירוב מבעו"י ונאכל בין המשימות היינו גם בבייה"ש דר' יהודה, אף שלפי ר' יוסי עדין ודאי יומם הוא, או דאין להקל אלא בנאכל בבייה"ש דר' יוסי, וכן לעניין עירובי החיזירות לא דין בוה היביה"ל, ואדרבה משמע קצת מסתימת דבריו שגם אם נאכל בבייה"ש דר' יהודה יש להקל, וכן משמעו שלושנות הראשונות שרנו בהניה את העירוב בבייה"ש ונאכל בבייה"ש, וזה שידך רק לפ"ר' יהודה שלשיטה ביה"ש נמשך זמנו, דהא לר' יוסי ביה"ש כהרף עין זה נכנש וזה יוצא.³⁶ אמן ראה בהערה

ביאורים והערות

34. וזה שאדם שלישי שעירוב לאיזה רוח לא יכול ליקח חפץ של רואבן ושל שמעון ביחד בלבד רואבן, אף שראשאי הואليلך עם חפץ של רואבן בפ"ע ושל שמעון בפ"ע.

35. ולכאורה משמע מדברי החמוד משה שאם הונח את עירוב החיזירות בזמן ביה"ש כאשר עירוב התחומיין היה עדין קיים, ואח"כ נאכל העירוב תחומיין ועדין היה זה בין המשימות, בכיה"ג מכשרין את שני העירובים שהרי אין כאן תורה דטרתי, שכן שאפשר שמקצת ביה"ש מן הימים ומקצתו מן הלילה, א"כ אפשר שעירוב החיזירות הונח בשעה שהיה עדין יומם והעירוב תחומיין נאכל בשעה שכבר היהليلה. וכן אין זה דומה למה שכותב השו"ע בשם הרוא"ש ורבינו יהונה שלא מkilinan כשהונח עירוב בבייה"ש ונאכל בבייה"ש, והתאם אותו עירוב עצמו הונח ונאכל בבייה"ש, ולא מkilinan ככלאי להחשיר עירוב אחד על סמך שנטלה שהונח ביום ונאכל בלילתו, אבל באופן הנ"ל כל עירוב בפ"ע יש להחשיר כמכואר בוגרואה ובשו"ע, וכן באים להחמיר משום דחיי תורה ולזה יש לומר דרי באפשרות זו שעירוב החיזירות הונח ביום ועירוב תחומיין נאכל בלילתו כדי שלא ייחסו של רע"א שהובא לעיל, אם עירובו של השני הונח בזמן ביה"ש בשעה שהיה עירובו של הראשון קיים, ואח"כ נאכל עירובו של הראשון ועדין היה בין המשימות, אפשר שאין להקל וליקח חפץ של חבירו עמו, כיון שבמקרה זה של ההליכה עם החפץ הוא צריך לסמוך על שני העירובים, ולומר שהשני הונח בשעה שהיה עדין יומם, והראשון נאכל בשעה שכבר שכבר היהليلה, ויש לומר דכולי האילא לא מkilinan].

36. אמן לענין הוא דנקטין שלא גוזרו על שבוט ביה"ש כshawsha לצורך מצווה או דחק, כתוב היביה"ל [ס"י רסא ס"ב ד"ה ושיעור] מדברי הרוא"ש [פ"ב שבת ס"י כד] וכן מדברי הרשב"א בחידושיו בשם ורבינו יהונה משמע שבדברים שמקילנים בהם בבייה"ש, כגון לעניין תענית יחיד, יש להקל גם בזמן ביה"ש דר' יהודה. וכתוב היביה"ל דא"כ הה לעניין שבוט ביה"ש להסוברים שגם בבייה"ש דיציאת שבת יש להקל, ח"נ יהא מותר גם בבייה"ש דר' יהודה, אף שלר' יוסי הוא ודאי יומם. אך עיי"ש שכותב דלפי מש"כ הגרא"א בביאו"ר [ס"י רסא ס"א]

קנין הלכה

מראei מקומות

שחכנו דברי הביה"ל [ס"י רסא] שacky מהראשונים משמע שבימי דרבנן יש להקל גם בכיה"ש דר' יהודה, אך הגרא ותק"ג תמהו על זה, ומטעם שהבה"ל חשש לדבריהם, זצ"ע.

סימן שצד

סעיף א

מקור הדין שספק עירוב כשר הוא במשנה עירובין דף לה, ומה שבתב השו"ע שיש מקרים שבהם לא נאמר דין זה הוא בבריתא [שם דף לו], תנאי כיצד אמר ר' יוסי ספק עירוב כשר, עירוב בתמורה ספק מבعد يوم נטמאת ספק משחישכה נטמאת וכו', אבל עירוב בתמורה ספק טהורה ספק טמאה אין זה ספק עירוב כשר. וכותב רשי"י [שם ד"ה ספק טמאה] זויל' קודם שהנicha שם נולד לה ספק ולא היה שם חזקה הכלש עירוב מעולם עכ"ל, וגם בתום' [שם ד"ה אבל] מבואר דהטעם שהעירוב פסול בסיפא בתמורה ספק טהורה ספק טמאה הוא משום שאין כאן חזקה להכשיר את העירוב. והוא המקור של הטור והשוי"ע שכתחוו שספק עירוב כשר רק כאשר יש חזקה להכשידיו, כגון ברישא, בספק אם נטמאת התמורה מבעו"י או משחישכה, דmockinan לה חזקה מהרה ונמ מוקמינן לעירוב על חותמו. ועיין מג"א [ס"ק א] שהביא את דברי המ"מ [פ"ו הי"ג] שכחוב שנחלקו בזה הרשב"א והרמב"ם, והרשב"א אכן הציריך חזקת כשרות לעירוב, ולכן פסל גם עירוב שהונגה בין השימושות, והרמב"ם שהכשיר עירוב בין השימושות סבר שספק עירוב כשר אף שאין לו חזקה כשרות.³⁷

אמנם תמה המג"א על הטור והשוי"ע שכתחוו [דבעין חזקה כשרות] לעניין עירובי החירות, דהא הנראה מירוי עירובי תחומי, אבל עירוב החירותות כשר בין השימושות וכਮבוואר בוגמרא [שבת דף לד]. ונפסק להלכה [ס"י רסא], ולזה מודה גם הרשב"א, וא"כ מבואר מוה דמכשרין ספק עירוב החירותות אף שאין להירוב חזקה כשרות, וא"כ צ"ע למה פסק השו"ע [סעיף זה] דספק אם הונגה העירוב אינו כשר. וכותב המג"א אפשר דספק הונגה גרע טפי³⁸ וכן כתוב הגרא [ס"ק א] וכן הביא גם המשנה ברורה [ס"ק ב].

ביאורים והערות

וכן הקרבן מתגאל לתמונה על הרוא"ש שהיקל בכיה"ש דר' יהודה, דהא קייל' לדוחומרא הלכה כר' יוסי, א"כ אין להקל ממשום ספיקא דרבנן בכיה"ש דר' יהודה, דתורי קולי לא מקיים, להקל בספק, וגם לנוקוט כר' יהודה בזמן שלר' יוסי הוי ודאי יום. לפ"ז לכואורה גם לעניין עירובי החירותות אין להקל, זצ"ע. [ועי' שעה"צ [ס"י רlarg ס"ק כא] שכחוב דמשמעו הגמ' בברכות משמע כר' יוסי דעד עצת הכוכבים ימא הוא, ונחי דלחומרא מהמירין כר' יהודה מ"מ נקט שאין להקל כר' יהודה נגד ר' יוסי].

ומה שפסל ר' יוסי במי שעירוב בתמורה ספק טהורה, כתוב הרמב"ם להלן [פ"ג הט"ו] שהוא מטעם אחר, "שaina סעודה הרואיה" והוא טעם נספח המובא בוגמ' [דף לו]. בנידון זה של ספק תמורה טמאה, דכין שבפועל אין העירוב ראוי לאכילה מהמת שהוא ספק איסור, כל כה"ג אינו עירוב מדיןDOI וראי, ואין זה נוגע לדיני ספיקות בעירוב.

וכעין זה כתוב המל"מ [סוף פ"ד ברכות] דכאשר יש ספק על עיקר הדבר אם נשעה, גם בדרבן אולין לחומרא. והנה מדובר המשנ"ב מבואר שהמניה עירוב של ספק תמורה טמאה [אי"נ שעשה שיתוף מבשר שהוא ספק טריפה], ה"ז בגין ספק אם הונגה עירוב ולכן פסלווה [זוהה מלבד החסרון הנוסף שנتابкар ברובם"ס שאין זו סעודה הרואיה לאכילה], ואילו כשהנicha עירוב בין השימושות ה"ז כשר, והיינו דזה לא חשוב ספק הונגה. ולכואורה החילוק הוא דכאשר החסרון הוא בגופו של העירוב כגון שתיכן שהוא אסור באכילה ה"ז ספק בעיקר ההנחה, משא"כ כshawfu של העירוב בודאי כשר ונעשה מעשה להנאה את העירוב רק דמספקין אם נשעה באופן הנכון, כגון שהונגה בין השימושות, וזה לא היו ספק הינוח וכלן מקיים בספק זה [ועיין שער המלך פרק י מקומות כלל אל].

ובעיקר דברי הטור שהכשיר בספק אם היה העירוב קיים בנסיבות היום או שנאכל מבعد יום, עיין ב"י שצין למשנה [דף לה] שהכשירו ר' יוסי ור"ש בספק עירוב, וכותב הב"י דלאין תחומי מיתנא, מ"מ גם עירוב החירותות ושיתוף מבואות כשר בין השימושות. והדברים צ"ע דלאין עירוב החירותות שהונחו בין השימושות כבר נפטר ההיתר לעיל [ס"י שחג ס"ג וס"ר רסא], וכבר תמה בזה המאמר מרדי.

קנין הלכה

מראei מקומות

ועיין ביה"ל [ד"ה אבל] שכתב דעל עיקר דין זה של עירוב חצירות במאל' שהוא ספק אסור, שפסק השו"ע, פלגי כמה ראשונים וסבירי דעתך חצירות כשר אף במאל' שהוא ספק אסור, והם הר"ח ור"ת בתום' [שבת דף לד. ד"ה שניתם], הר"ן [ס"פ במה מדליקין] הריטוב"א [עירובין דף עו]. והמרודכי [פרק במאה מדליקין].

סעיף ב'

מקור הדין הוא במשנה ובגמרא עירובין דף לה, עי"ש שם נפל גל על העירוב מבعد יומם באופן שבמנן חלות העירוב א"א להגעה אליו אין זה עירוב. וסבירו בגמ' שהחומרון בנפל עליו גל הוא משומש שאסור לטמפל את האבנים כדי לפתח את הגל ולהגיע אל העירוב. והקשה רוח דלא כרבי דס"ל דלא גרו שבות ביה"ש כשהוא לדבר מצוה, וה"ג כיון שאין מערבין ערובי תחומיין אלא לדבר מצוה, א"כ מותר לטמפל מוקצת כדי להגיע אל העירוב. ותירצ'ו בגמ' דמיירי באופן דכני מרא וחצינה, והיינו שפינוי הגל זוקח חפירה בمعدר, וזה מלאכה גמורה, וזה כוונת השו"ע שם צרך מרא וחצינה אין זה עירוב.

ולכארה קשה דהא ערובי חצירות מערבין אף שלא לצורך מצוה, שהרי מערבין כדי לטמפל מבית לחצר אף טלטולי רשות, וא"כ גם לרבי גרו בויה על שבות ביה"ש, דלא התיר רבי שבות ביה"ש אלא לצורך מצוה או בהול ורחוק, וא"כ אף כאשרינו צרך מרא וחצינה יהא אסור.

וכתב הנר"א [ס"ק ב] שהשוו"ע סובר שוגם עירוב חצירות הוא מצוה, כמו בא"ס כי רשות לחוץ אחר ערובי חצירות, וגם מברכין עליו על מצות ערובי, וכבר דיקן הב"י [סוט"ז זה מהרמב"ם פ"א ה"כ ב] שוגם לעניין ערובי חצירות אמרין דלא גרו על שבות ביה"ש, וכתב הטעם זו"ל ואפשר דכיון שם לא עירוב יכול הוא לבוא לטמפל באיסור וכشمערב פורש מאיסור זה, מצוה חשיבא, א"ג דחשיב שעת הדחק עב"ל. וכן הספיק השעה"צ [ס"ק י] שוגם עירוב חצירות חשב נעשה לדבר מצוה.

מה שכתב הרמ"א שיבצע על העירוב בשחרית, מקורו במנהג מהר"א טירנא שהובא בדריכי משה, ומה שלא כתוב לאוכלו בסעודת הלילה הוא מפני שהוא רגילים לאכול מבعد יומם, ולכן אם יאכל את העירוב קודם כניסה הלילה לא יהול העירוב.

בדברי הרמ"א שעדייף לעرب לכל השנה

מה שכתב הרמ"א שעדייף לעARB לכל השנה, נתבאר טעמו לעיל [ס"י ששה ס"ה] דהוא משומש שחישש שם ישבחו לערב. והמשנ"ב [שם ס"ק כא] כתוב בשם האחרונים דעתיך לעARB לכל שבת, שם יARB לכל השנה חיישין שם יתעפש הפת של העירוב ולפעמים נופלים בו חולעים.

ביה"ל ד"ה ויכל

כתב הבה"ל דאף שם אכל את העירוב ביום ביה"ש חל העירוב וככלעיל [ס"י שצג ס"ג], מ"מ לכתהילה יש להניחו עד שהוא ודאי לילה, דין כדי להניחו את עצמו לספק דרבנן. והוסיף גם מה שהקלו להניחו לכתהילה בין המשימות היוו בראיבר שנתקה אחר ולא הניחו קודם, אבל לכתהילה בודאי מצוה להניחו קודם ביה"ש.

סעיף ג'

מקור דברי השו"ע הוא ברמב"ם פ"ו ה"כ"ב, והנה במקור הדין בגמרא [דף לד:-לה], איתא דאיידי דוקא במגדר העשי מלבים שאין מחוברות בטיט, ואoil לפי ר"מ שהטור למתור מגדר כוה בו"ט ע"ט להוציא את האוכל שהובכו, ובשבת אין יותר אף לפי ר"מ, וא"כ העירוב הזה כשר רק אלבָא דר"מ ורק בו"ט.

קנין הלכה

מראוי מקומות

להלכה: נחלקו בוה הפסוקים:

- א. הרמב"ם [פ"א חכ"ב] ותומ' [דף לד: ד"ה והאמור] והרש"א [בחידושיו ובעבודת הקודש] כתבו דסונית הגמ' אولي כרבנן דס"ל גרוו על שבות ביה"ש, אבל למאי דקי"ל כרבי דלא גרוו על שבות ביה"ש כשהוא לצורך מצוה, יש להזכיר אם העירוב נמצא במגדר העשו מלבנים שאין מוחברת אף בשבת, כיון שאיסור סתוותו אינו אלא מודרנן. ולכן כתוב הרמב"ם שرك באופן שעריך לעשות מלאכה גמורה כדי להוציא את העירוב לא חל העירוב.
- ב. הרא"ש והטור והריטב"א נקטו שהגמר אולי גם לפי רבי דס"ל שלא גרוו על שבות ביה"ש, ולכן ההזכיר החמור במגדר של לבנים שאין מוחברות רק בי"ט ולא בשבת. וכותב הריטוב"א דافق שלא גרוו על שבות ביה"ש, שהוא דומה למלאה גמורה ולכן אסור בשבת. וכותב הקרבן נתナル על הרא"ש [פ"ג עירובין סי' ה] שזו גם דעת הרא"ש והטור. והובאו דברי הריטוב"א והק"ג בביה"ל [ד"ה מלאכה].³⁹
- והמג"א [ס"ק ב] הביא את דעת הטור שהיקיל רק בי"ט ולא בשבת, ואח"כ הקשה דהא בסוף סימן תקיה אסר הטור לסתור את המגדר גם בי"ט, וכותב לדחוק דהא דאסר הטור אינו מטעם סתוורת האל רק מטעם מוקצת, וסובר שМОקצת הותר לצורך אוכל نفس [כתום' ביצה דף ח. ד"ה אמר], ולכן בשציריך לאכול את הפירות מותר לטלטל את הלבנים, ולכן העירוב חל, ומה שאסר הטור [ס"י תקיה ומוקטו בראש"ש פ"ד ביצה סי' ה] הוא כאשר ציריך היום לפירות.⁴⁰

ברבי הבה"ל ד"ה מלאכה

- הבה"ל הקשה דافق במגדר של בנין אין איסור דאוריתא בסתוורתו, שהרי אינו סותר ע"מ לבנות ואין אלא מקלקל, וא"כ נימה גם בוה דלא גרוו על שבות ביה"ש. ותירץ:
- א. אפשר דחשיב מתקן כיון שסותר את הבניין לשם הוצאת העירוב, וציין לסי' שם [שם האריך הבה"ל בקורס מעטפה להוציא את האגרה שבתוכה].⁴¹
- ב. עוד תירץ דافق דהוי מקלקל, מ"מ כיון שסותר הוא בגין גמור הי' שבוט חמור שלא הותרה בגין השימוש, כמו שלא התרו הולכת פחות פחות מד"א ברה"ד בגין השימוש.

ב' יairoים והערות

39. וכותב הק"ג דביו"ט התיר ר"מ את השבות הוו לצורך הפירות ממשחת יו"ט, ולא כארה שעדיין צ"ע שהטור עצמו [סוף סי' תקיה] אסר לסתור את מגדר הלבנים גם בי"ט, וזה קושית המג"א [ס"ק ב]. ועיין ק"ג [פ"ד ביצה על הרא"ש סי' ה] שמתבادر ממנו דافق של הלכה קייל כת"ק דר"מ שלא התיר לסתור מגדר זה אף בי"ט, מ"מ לעניין עירוב בי"ט הקלו להתייחס לזה כשבות שהותרה ביה"ש ולא כשבות חמור, משא"כ בשבת.

40. בדברי המג"א יש קושי, שכותב בוחילה שהטור אסר ממש דמייחז כסותר אהל, ושוכב כתוב שאסור רק ממש טלטל מוקצת. ועיין במחצית השק של הוגיה בדברי המג"א דמה שכותב שהוא מוקצת הוא בתירוץו של המג"א, ואכתי צ"ע, אדם אכן למסקנת המג"א שהאיסור במגדר של לבנים הוא רק ממש מוקצת, א"כ גם בשבת יוכשר העירוב שהרי לא גרוו על שבוט ביה"ש, ובכלל זה שבוט של טלטל מוקצת כմבואר בסעיף ב שטלטל אבני גירידה שאין ציריך מרוד וחצינה אינו פסול את העירוב. [ואולי סובר המג"א שבסבת האיסור ממש שבוט חמור, דמייחז כסותר אהל, וזה לא הותר בבה"ש, וביו"ט לא אסור אלא ממש מוקצת, ונפק"מ שלא נדרש אוכל נשרי, ולכן בי"ט העירוב כשר].

41. תירוץ זה של הבה"ל תליי בחלוקת הראשונים בדין מקלקל, דרוב הראשונים [שבת דף קו]. טוביים דהועישה מעשה קלקול לצורך תיקון שאין בגוף הדבר המתקלקל, חיון שלמא דקי"ל דמלאה שאינה צריכה לגופה פטו, ה"ז בגין של תיקון וקלקול בעין שיתקן בגוף הדבר המתקלקל. ורק בתוס' [שם ד"ה חוץ] משמע שככל עני שתיקונו גדול מקלקלו חשוב ליה מתקן אף כשהתיקון אינו בגוף המלאכה. [וכן לפי הרא"ד הסובר דמלאה שאינה צריכה לגופה חייב ה"ג לא בגין תיקון בגוף המלאכה]. ונמצא שתירוץ זה של הבה"ל דחשיב תיקון ממש שרוצה להוציא את העירוב, תלוי בחלוקת הראשונים.

קנין הלכה

מראוי מקומות

משנה ברורה ס"ק ז

כתב המשנה ברורה [ס"ק ז] דמה שכח השו"ע רנתנו במנDEL ואבד המפתח אינו עירוב, אינו אלא במנDEL של בניין או במנDEL המוטל שיש בו יותר מארבעים סאה. ומשמעו שאם הוא כל' שאין בו ארבעים סאה העירוב כשר. וככראה צ"ע דנהי שאין זה בניין, מ"מ להלכה מהמרין בחשיות שיש איסור גם בכלל, כאמור לעיל [ריש סימן שיד] שלא התירו שבירת חבית להוציא גרגורת אלא בחבית העשויה משברי חרס מדובקים, [כמוואר גם כאן בטור שלא התיר שבירת מנול אלא אם הוא עשוי משברי כלים מדובקים בזופת], וא"כ גם בזמן בין השימוש אין להתייר זאת ולמה יוכשר העירוב.⁴²

עיין נਸחת אדם [כלל עב אות א] שהקשה על עצם שיטת רבי דערירוב שיר כאשר אפשר להניע אליו במלאכה דרבנן, דא"כ אף הicy שצורך לעשות מלאכה גמורה יש להכשיר את העירוב שחרי יכול לומר לנכרי לעשות את המלאכה, ואמרה לנכרי שיריא בזמן בין השימוש. ותוין דכיון שהנכרי אינו מצוי תמיד, לכן לא פלוג רבנן ולא הכשירו את העירוב אף במקום שהנכרי מצוי לנוינו.

כתב המת"ז [ס"ק ג] דאף שלא גרו על שכוה ביה"ש, מ"מ אין להניח את הפת של העירוב מחוץ לגבולות ההיקף של הרשות, כגון שטפליק מבוי שאיןו מתוקן בלחי וקורה, והטעם משום דהא דבעינן שתהא הפת של העירוב בתוך ההיקף הוא משום שע"י העירוב חשבנן כאילו כולם שייכים לאותו בית, וזה צריך להיות כל החבת ולא סני בזמן ביה"ש, [כשם שהמחיצות של הרשות צריכה להיות קיימות כל החבת ולא אמרין דסני בין השימוש], ובשבת עצמה לא התירו שום שבota.

עירוב המונה בבית נעל

אם הניחו את העירוב בכיתו של אחד מהשכנים, והלה נסע לשבת ואין אפשרות להשיב להכנים לביתו, העירוב פסול, דאי אפשרות להניע אליו בלי לעבור על איסור סותר ועל איסור מוק.

אבד המפתח ונמצא אחריו סוף בין השימוש

כתבו התומ' [דף לה, ר"ה בעיר] דאף אם נמצא המפתח אחריו גמר בין השימוש מ"מ העירוב כשר, וככתב הטרו הטעם משום דכיון שמצווי הוא שימצאנו, חשבנן ליה כאילו כבר בזמן בין השימוש היה בידו, והובאו הרברטס במנג"א [סומ"ק ב] ובמשנה ברורה [ס"ק יא].

כתב המשנה ברורה [ס"ק ח] בשם הרשב"א והריטב"א דמה שפסול העירוב כשאבד המפתח, היינו דוקא כשהיא נמצא במקום בו הונח, אך אם שכח היכן הניחו אין זה פסול את העירוב כיון דבכח"ג עבריך דמדבר.

סימן שזכה

כתבו הטרו והשו"ע דמצואה לחור אחר עירוב חצירות, וככתב המודכי [ס"י תקתו] דכן מוכחה בוגירה [דף סח]. וככתב הטעם הוא כדי להציג את בניין החצר והמבוי מהוצאה אסורה.⁴³

—————
ביאורים והערות

42. והגמ' [עירובין דף לה] שהקללה במגדל של עץ אזל לאמן דס"ל דאין בנין וסתירה בכלים.
43. ונתבאר ברמב"ם [פ"ח ה"ב] בעירוב חצירות החسب מצוה לענין הדינים שלא גרו על שבota ביה"ש לצורך מצוה, אף שמערכין ע"ה אף שלא לצורך מצוה. [והובאו לעיל סי' שצג ושצד דברי הב"י (סוס"י שצד) שהקשה על הרמב"ם, ודרכי רוב האחרונים נקטו להלכה

קנין הלכה

מראei מקומות

והוסיף היב"ח שלענן עירובי תחומיין הוא איפכא, רלא מצינו מזויה לחור אחר עירובי תחומיין, אף שאין מעברין אלא לדבר מצויה, והטעם משום דארובה, כאשר מהלך יותר מאלפיים אמה מכח עירובו עלול טפי להוכשל ולצאת חוץ לתחום.

כתב האבודרhom שرك בשתי מצוות מצינו שתיקנו נסוח הברכה "על מצוות", בעירוב ובתפילהן של ראש. ובשאר מצוות אף אלו, שembrכין עליהם על, כגון על נטילת ידים או על נטילת לובך לא תיקנו לברך "על מצוות נטילת ידים" ו"על מצוות נטילת לובך", והטעם דכיוון שאין מעברין עירוב תחומיין אלא לדבר מצויה, לכן תיקנו בנוסח הברכה על מצוות עירוב.⁴⁴

כתב החת"מ [או"ח פ"י צט] שעיקר הברכה על העירוב אינה על איסור הוצאה שתיקון שלמה המליך, אלא על התקיון של העירוב שתיקון, שהרי אינו מביך ואסר לנו את הוצאה, והיו דכאשר אדם עומד בערב שבת ורצוינו לטלטל בשבת מצויה עליו להנין עירוב.

עיין בסוף סימן שעשו שנtabaro כמה וכמה פרטיו דין בדין ברכת העירוב ואימתו מביך אותה, וכן אם יכול אדם שאינו מבני המבוי היה לביך על מצוות העירוב.

בדרכי הטע"ז ס"ק ב

עיריך דבריו הטע"ז הן דכאשר גובין כמה או פת מבני המבוי, נותן כל אחד מהם את קmachו או פחו על דעת שיזכו אותה לכל בני המבוי. [ולכאורה כוונתו דזה שמקבץ את הקmach זוכה בו מיד בשעת קבלתו את הקmach לכל בני המבוי, ולבן אף אם אוירע שאפו את המצאה של העירוב ונשתיר קmach [שנהגו ליתנו לשמש] אין חששין שהוא שנותר היה חלקם של כמה מבני המבוי ונמצא שאין להם חלק למצאה של העירוב, אלא דכל הקmach שנתקבץ נקגה ע"י הזיכוי לכל בני המבוי בזמן איסוף הקmach. וביע"ז נתבאר ברמ"א [ס"י] שמו סוף סעיף ו [ובמנג"א שם ס"ק ג].

ומה שבכתב הטע"ז בשם הלבושadam שכח לברך לא הי עירוב, כוונת הלבוש למה שהיה נהוג שבזמן הנחת העירוב היה הרבה מזוכה לכל בני המבוי ומבריך על מצוות עירוב, וככאשר שכח לברך, היוו שכח לעשות את כל עסוק הזיכוי הוה ותברכת. והט"ז חלק על הלבוש דאיתן שהרב לא זיכה מ"מ כבר נעשה זיכוי בעת האיסוף. ומה שהרב עשה זיכוי נסף אינו נדרש מן הדין אלא הוא רק לפזר את הדבר.

מה שבכתב השו"ע בנוסח העירוב שע"י השיתוף מותר לטלטל מהচזר למבוי, הכוונה שמותר לטלטל כל בית שבו שכחו בבתים וחוליכום לחצער, דאילו כלים שכחו בחצער מותר לטלטל מהচזר למבוי גם בעלי שיתוף.

כתב המשנ"ב [ס"ק ה] שגמ' אם לא אמרו את הנומח של בהדין עירובה אין זה מעכב, ומקורו במנג"א [ס"י] שמו ס"ק כא.⁴⁵

כתב הרמ"א בנוסח השיתוף "ומהם לבתים", ופירש המג"א כוונתו שמכה השיתוף מותר להכנים מהחצער לבת, וככתב דמיירי

ביאורים והערות

כהרמב"ם הזה, וכן משמע בשו"ע (ס"י שצד ס"ב) וכן כתב הגרא"א (שם ס"ק ב) ושבעה"צ (ס"ק י).
44. ובתפילהן של ראש כתב האבודרhom כיון שכבר בירך להנין על תפילהן של יד, הוצרכו לשנות בתפילהן של ראש ולומר על מצוות, לפי שקרוב היה להפטר לגמרי בברכה ראשונה.

45. והחyi אדם [כלל עז ס"י] כתב שצורך לומר לכל הפחות "הרוי זה עירוב", ואם לאו ה"ז פסול. והמשנה ברורה לא הביא את דבריו.

קנין הלכה

מראוי מקומות

שלא עשו עירוב בחזירות הויאיל וסומכין על שיתוף במקום עירוב.⁴⁶

הלכות תחומיں סימן שצ'

סימן א'

בגמרא דף מה. תניא שבו איש תחתיו-כתחתיו, וכמה תחתיו גנו שלוש אמות, ואמה כדי לפשות ידו ורגלו, דברי ר' מ, ר' יהודה אומר גנו שלוש אמות, ואמה כדי שיטול חפץ מתוך מרגלותו ומוניה תחת מראשותו, Mai בינויו,anca בינויו ארבע אמות מצומצמות. [ופירש"י רלפי ר' מ הד' אמות הן מרוחות, ולפי ר' מ מצומצמות].

האם דין ד' אמות הוא מדאוריתא

להלן [ריש סימן שצ'] יובא שהראשונים נחלקו בעיקר דין תחומיין, או תחומיין דאוריתא או דרבנן, דעת הר"ף [דף ה.] שתחומיין של יב מל אסורין מן התורה, ודעת הר"א"ש והרמב"ן והרשב"א [דף ז.], שתחומיין דרבנן, Ordנו הפסיקים בדעת הר"ף והרמב"ם [פרק ז הל' שבת], האם אדם שיצא חוץ מתחום יב מל מותר עבשו מן התורה על כל דין אמות מחמת הפסוק דשבו איש תחתיו, או שאין זה אלא איסור דרבנן. ובחוירושי הרמב"ן [דף מג.], נקט אדם הלק' יב מל באיסור, מעתה עbor באיסור תורה על כל דין שיילך.⁴⁷

ובתום' ישנים [יוםא דף סז. הוכא גם בתום' הרא"ש ובריטב"א שם דף סח.] מבואר דמי שיצא מחוץ לתחום יב מל [ומעתה אין לו אלא דין אמות], אם חור לכיוון תחומו אין בו איסור תורה.

ועיין חז"א [סוט"י פ"ה מ"ב ס"י חב] שנקט בתחילת מסברא, דאף למיאן דס"ל תחומיין דיב' מל הוא דאוריתא, מ"מ הוזע מחוץ לתחום זה דאין לו אלא דין אמות, אין זה איסור תורה אלא דרבנן, ונסתיע בדברי רש"י ביוםא הנ"ל, ושוב נסתפק אולי דברי תומ' נאמרו רק בחומר לכיוון תחומו, אך המוסף לצאת אפשר לעbor מהתורה על כל דין אמות, והנעה בצע"ע. וחקירת ספר כתוב דאף כחוור לצד תחומו יש איסור תורה אם יצא מ"ד אמותיו.

ונחלקו בגמרא [דף מה. בנהנ' דין אמות]:

א. ת"ק נקט דיש לו דין אמות לכל רוח, והינו שיש לו ריבוע של ח' על ח' אמות והוא באמצעותן.

ב. ר' אליעזר נקט שאין לו אלא דין אמות והוא באמצעותן.

ג. ר' יהודה נקט שאין לו אלא דין אמות, אך יכול לברור לעצמו לאיזה צד של מקום עמידתו יהיה הדין דין דין אמות.

ולhalbכה נחלקו בונה הראשוניים:

א] הרמב"ם [פרק ז הי"א] והראב"ד בהשגות פסקו בר' יהודה.

ב] הרו"ה והרשב"א [עובדת הקודש] פסקו כת"ק שיש לו שמונה אמות.⁴⁸

❖ ביאורים והערות ❖

46. והיה מקום לפרש דהrome'a קאי על הכנסת כלי מבוי לחזירות ולבתים, ולענין כלי מבוי רק השיתוף מתיר להכניתו מהחצר לבתים, אף אם עירבו בחצר לא סגי בזה.

47. משא"כ אם הלק' בהיתר כגון ביוצאן להציג, סובר הרמב"ן דאפילו הלק' יב מל איינו עbor עד שיילך באיסור יב מל. ועיין א"ר שכחוב בשם המלבושוי יו"ט דשבו איש תחתיו קאי לאלו שייצאו מתחום ללקוט מן, ו齊יה עליהם משה שלא יצאו מד' אמותיהם, ואל יצא איש מקומו קאי לאלו שלא יצאו, דנצטוו שלא לצאת מתחוםם.

48. והטור כתוב שהר"ף פסק בר"א שיש לו דין אמות והוא באמצעותן, וכן הביא הרמ"א בדיעת ראשונה, והאחרונים הקשו דברי"ף לא

קנין הלכה

מראוי מקומות

השו"ע כתוב דאיין לו ד' אמות ולא פורש אם בר' אליעזר שהוא במאצען או בר' שember ר' לעצמו, אמן כתוב הנג"א [ס"ק ב] שב似מן תה [ס"א] מבואר שהשוו"ע פסק בר' יהודה. [וهرמן"א כתוב שהוא במאצען, אך הטז' והגר"א כתבו שהוא ט"ס]. והרמן"א הביא כייש אומרים את שיטת הרוזה והרשב"א, שיש לו ד' אמות לכל צה. וכותב המשנן"ב [ס"ק ט] שאפשר לסמוך להלכה על שיטה זו, ובחו"א [ט"י פ לדף מה] הביא שימושם הנגרא [דף נ:] לנבי אילן שתתאיו ח' אמות, משמע שנקטו בסתרמא דאיין לו אלא ד' אמות ולא ח' אמות.

לדעת ר' יהודה כיצד בורר לו את הד' אמות

א) המאירי [דף מה] כתוב שלפי ר' יהודה בורר לו את הד' אמות באמירה או במעשה.
 ב) דעתו ובניו יהונתן [דף יב]: בדפי הר"פ ד"ה רבי] שאם בירור את הד' אמות לצד מסויים והוחיק ללחכ' אמה אחת מאותן ד' אמות, קנה בו את הד' אמות לאותו צה. ומשמעו שכעינן ביריה [במעשה או בדיבור] עם מעשה מועט.
 ג) החזו"א [ט"י פ לדף מה]: כתוב דמלשון הנגרא "שבירר לי" משמעו דסני אף במחשבה [וכן הוא גם לשון הרاء"ד בהשגות והרשב"א בעבודת הקורש].
 ד) ובספר מרכיבת המשנה [פ"ב הטז'] כתוב דרך משעה של הילוך קונה את השביטה וכן משמעו בגר"ז [ס"ב] שכותב משעה שהליך ד' אמות לצד אחד, שוב אינו יכול להלך לצד אחר.

וכותב המ"מ [פכ"ז הי"א] שהרמב"ם סובר דמי שיצא חוץ לתוחומו אפילו אמה אחת, כיוון שייצא לצד חוץ ה"ז כאלו בירר לו את הד' אמות שלו לצד זה, וכן כתוב גם הנג"א בדעת הרמב"ם "דכיון שהתחילה לצאת באמות כבר בירר".

האם מודדים ד' אמות מחוץ למקום עמידת רגליו

עיין דרכי משה שכתוב שהראשונים נחלקו אם הד' אמות כוללות את מקום עמידת רגליו. או שמודדים אותן מחוץ למקום עמידתו:
 א. הארו"ז [ח"ב ס"י קנב] כתוב שמריש"י משמעו שמודדים זאת מחוץ למקום עמידת רגליו [וכותב המאירי שדעת רוב הגאנונים בראש"י].
 ב. מהרמב"ם [פכ"ז הי"א] דיק הארו"ז שסובר שמדובר עמידת רגלו נכלל בתחום הד' אמות.

לענין טלטול חפציו ברשות הרבים בתחום ד' אמותיו עיין לעיל [ט"י שמט סעיף א-ב].⁴⁹

סעיף ב'

מקור הדין שהשובה במקום מוקף מחיצות נחשב לו כל החקיק' כד' אמות הוא בבריתא המובאת בדף טו. וכן בדף נ.: עוד נתבאר בבריתא [דף טו] שאם שבת בהיקף מחיצות שלא הוקפו לדירה, אין היקף זה נחשב כד' אמות אלא עד בית סאתים, אבל ביותר

* ביאורים והערות *

נתפרש שהוא במאצען, ועוד הוכיחו שהרבי"ף פסק שאיפילו יצא אמה אחת לא יכנס, ואת"ל דסביר כר"א הרי יש כאן הבלעת תחומיין. וכותב הטז' דט"ס הוא בטoor ומוקמן של תיבות 'הוא במאצען' הוא אחורי שיטת הרוזה, שיש לו ח' אמות והוא במאצען. וכעינן זה הגיהו הטז' והגר"א גם ברם"א.

49. עי"ש [ט"י שמט] ב מג"א [ס"ק א] ובמשנן"ב [ס"ק ב] שכותבו שלענין טלטול החפש ברורה משערין באמות מצומצמות ולא מרוחקות, ואילו כאן לענין תחומיין כתבו הטור והרמן"א דנותנן לו ד' אמות מרוחקות. וצ"ע דבשעה"צ [ס"ק] הקשה למה יהBINן לו מרוחקות, והרי בוגם' מבואר שאף לענין אמות מבוי שהן דרכנן מחרמرين במצומצמות. ותירץ דהכא שאני, דשבו איש תחתיו היינו ד' אמות מרוחקות. וצ"ע דא"כ גם בס"י שמט נימא הכל, דגם שם נלמד הדין מהאי קרא דשבו איש תחתיו.

קנין הלכה

מראוי מקומות

מבית סאותים ה"ז כאילו אין מחייבות, ואין לו אלא ר' אמות ואלפיים חוצה להן.⁵⁰

גם הנוטן עירובו במקום מוקף מחייבות דינו כשבותה שם, שכל ההיקף כד' אמות אם הוא מוקף לדירה או שישעורו אינו יותר מבית סאותים, ומובואר דין זה להלן [ס"י תח ס"ב].

השובת או נוטן עירובו בעיר שאינה מוקפת מחייבות, דין העירוב לגביו כד' אמות וייש לו אלפיים חוצה להן, כד כתבו תומ' [דף מו: ד"ה דכולה].⁵¹

מה שכחוב המשנ"ב [ס"ק טו] שמחיצה שהרוח מנידחת אינה מחייבת, עיין לעיל [ס"י שמב ס"א] שהבאו דעת התו"ש והפמ"ג והחזו"א שהוא דוקא אם בשעה שהרוח מנידחת את המחייבת היא נפסקת, כגון שמוגבהה מג' מפחים מהארץ.

סימן שצ'

סעיף א'

הראשונים נחלקו בדיון תחומיין אם איסורם מן התורה או מדרבנן:

- א. הר"ף [דף ה.] הביא את הירושלמי [פ"ג ה"ד] שתחומיין של יב מיל אסוריין מן התורה, וכן פסק הרמב"ם [פ"כ ז' הל' שבת ה"א], וכותב המ"מ שכן דעת הגאנונים.⁵²
- ב. רשי"י [חגינה דף יז: ד"ה דכתיב] והרואה"ש [פ"ק עירובין ס"כ"ב] והרמב"ן והרשב"א [סוף פ"ק דעירובין] האריכו שהබלי חולק על הירושלמי, ופסקו להלכה שאין תחומיין דאוריתא כלל.

* * * ביאורים והערות * * *

50. ומדברי הרמב"ם [פרק כד הל' שבת ה"ד] דיקח המ"מ [פ"ז עירובין ה"ד] דיש לחלק בין מי ששותת במקום לכל השבת, לבין מי שרק קונה שם שביתה, כגון מערב ברגלו [או שאומר שביתה במקומות פלוני] או מניה עירוב אך עיקר דירתו במקומות אחר, שבשותת ממש כל ההיקף כד' אמות אף ביותר מבית סאותים ולא הוקף לדירה, משא"כ בكونה שביתה או נוטן עירוב, בזה בעין שהוא מוקף לדירה או שההיקף לא יהיה יותר מבית סאותים. וכשיטת הרמב"ם מבואר בירושלמי [פ"ה ה"ח], אבל הרשב"א והטור נקטו כהשיטות בברייתא [בבבלי דף טו], שוגם בשותת בתוך ההיקף לדירה או שלא יהיה יותר מבית סאותים, וכן פסק השוע".

51. ולגביו מי שהוציאו באונס מתחומו וננתנוו בעיר אחר שאין בה היקף מחייבת, השו"ע [להלן סי' תה ס"ז] נקט שבזה אין דין העיר להיות ארבע אמות, ורק אם נתנוו במקום מוקף דינו כד' אמות, ועיי"ש בביה"ל שהביא דעת הרמב"ן והראי"ז דפליגי וסבירו שאף בזה נאמר הדין שהעיר כד' אמות אף שאינה מוקפת.

52. והנה פשטו הדין של תחומיין דאוריתא הוא דריש לאדם תחום של יב מיל שאסור לצאת ממנו, ואם קנה שביתה בביתה ועמד בכניסת השבת בסמוך לסופו תחומו והלך בשבת אל מחוץ לתחום, עבר איסור תורה אף שלא הילך אלא אמה אחת. אמנם בחידושי הרמב"ן [תחילת פרק מי שהוציאו האריך לומר של הסוברים תחומיין ד"ת, אינו עבר באיסור תורה אלא אם הילך יב מיל באיסור, אבל אם הילך בהither כגן ביזוצאי להציג או לעודות החודש או שהוציאו באונס, אינו עבר עד שילך יב מיל באיסור. כן הוא דעת הרמב"ן לפום ריהטה, וכן פירש בדבריו הגרא"ז בהגותיו, אמן החזו"א (ס"י קיב ס"ק יב) נקט בפרשיותו שוגם לפי הרמב"ן יש איסור תורה ביציאה מן התחום, גם כשהילך הילך יב מיל באיסור].

ולענין יב מיל אלו, ברמב"ן [דף יז:] מבואר דיש לו יב מיל לכל רוח, ועיי"ש שכחוב שיכול להניח עירוב בסוף יב מיל ולהילך יב מיל נוספים, וכ"כ האור"ש [פ"כ ז' ה"א], אך הקורת ספר [שם] נקט שיש לו יב מיל רק לצד אחד, וכיול לבورو לו לאיזה צד הילך. ובמהרי"ק [شورש מה] מבואר דאף את"ל שלא כהרמב"ן הניל, אלא נקוט דאיסור תחומיין ד"ת נאמר אף כשהילך חלק מהדרך בהither לצורך פיקו"ן וכיו"ב, מ"מ לא נאמר איסור תורה אלא כעשה פולחה עצמו ולא אם נכרי מוליכו בעגלה או בספינה.

קנין הלכה

מראei מקומות

להלכה: מדברי הש"ע והרמ"א [לקמן סי' תדר ס"א] משמע שהחומרו בהשיותה שתחומין דאוריתא, וכגון לעניין הספק אם יש תחומין למעלה מעשרה. ועיין משנ"ב [שם ס"ק ז] שכטב רакון כן משמע מהשו"ע, והביא שהנ"א בバイורו נתה דעתו להפוסקים דהוי דרבנן.

האם יש תחומין דאוריתא בז"ט

בתשובה ר' אברם בן הרמב"ם [סי' יב מובאת בסהמ"ץ לרמב"ם (פרנקל) ל"ת שכא] כתב בפסקות שאין תחומין ד"ת בז"ט, שהרי בפסקוק נאמר אל יצא איש מקומו ביום השבעי, אמנם בהנחה רע"א בס"י תקפו [על המג"א ס"ק כד] כתוב דלפי מש"כ הרמב"ם [פ"ח עירובין ח"י] דיווח"כ ושבת הסמכים וה לוה [כגון בזמן שקדשו ע"פ ראייה] הם קדושה אחת, משמע שככל מה שאסור בזה אסור בזה, וכ"כ במ"מ [שם], וא"ל דאיסור תחומין דאוריתא נהוג רק בשבת ולא בז"ט שנאמר ביום השבעי, א"כ גם בז"ט אין איסור תורה, ונמצא שאין דין שבת וווח"כ שווים. וכן הביא רע"א [שם] גם מהתשב"ץ [ח"ב סי' ריג], וכן מבואר מהמג"א [שם] בשם הלבוש. [וכן משמע גם בתום (הגינה ז): דلم"ר תחומין דאוריתא, בז"ט ה"ז אסור]. ובשותחת"ס [או"ח סי' קפט] נקט דיוון שהפסקוק אל יצא איש מקומו נאמר לעניין ירידת המן, וגם בז"ט לא ירד מן, וכן מסתבר שהאיסור קאי גם על זי"ט ולא רק על שבת.

ולענין מעשה הביא השעה"צ [סי' תקפו ס"ק קכט] את דברי הא"ר והמתה אפרים, שבשבועה הדחק יש להקל ולומר לנכרי להביא שופר מחוץ לתחומי אף ביותר מיב מל', מטעם שבוט דשבות במקום מצוה, ולסמן על השיטות שתחומין דרבנן, ובפרט בז"ט.

האם יש איסור תחומין דאוריתא בכללם

בחידוש הרמב"ן [דף מג.] מפורש שלחוברים רתחומין דאוריתא, גם תחום כלים אסור מדאורייתא ואיסור מן התורה להוציאו יב מל', וכן הוכחה החזו"א [סי' קיב ס"ק יב] מריש"י [דף עט: ד"ה מהו]. ובחדוש הרשב"א [דף צז]: נקט שאין איסור תורה בכלים. והמג"א [סי' תדר ס"ק א] הביא שנחלקו בזה גדויל האחרונים, הרלב"ח [סי' כח] נקט שהאיסור רק מדורבן, וממהר"ם אלשיך משמע שהאיסור דאוריתא.

דין אלףים אמה ואלכסון שלתן

להלן דין תחום העיר יתבאר שלכל צד של העיר מודדין אלףים אמה, ואח"כ עושים את התחומין כאילו מרובעות, וכך יכול לילך באלאISON של טבלא וואלפיים ושמונה מאות אמה. וכותב החזו"א [סי' קי ס"ק כד] שה"ה לבני מי שישבת מחוץ לעיר יכול לבורו לו את תחומו לכל צד שירצה, והוא יכול לילך גם את האלכסון של תחומו הות, אך בסתמא כל זמן שלא קבע לעצמו את צורת תחומו אין לו יותר לילך יותר מאלפיים אמה].⁵³

סעיף ב

מקור הדיין הוא בוגרא דף מב., והינו רפסיעה ביןונית של אדם שיעורה אמה, וכותב המג"א בשם מהרי"ז דמנעל של אדם שיעורו חצי אמה, ובין רגלי לרגל יש שיעור מנעל נוסף.

וכותב בספרתו וסבירו הביבה"ל דהינו באדם ביזוני, אבל אדם גובה שפסיעותיו גדולות יותר ישער בבינוני, ולא אמרו בזה את

* ביאורים והערות *

53. ושיטת ר"ת [תוס' דף נא] היא דלכל צד נותני לו שיעור באלאISON, אבל רוב הראשונים חולקים עלייו ואין נוקטים להלכה כשיטתו. (זהחמיי אדם (כללעו ס"ג) דין להקל בשעת הדחק לסמוך על שיטת ר"ת. ובאהצעור (ח"ג סי' נת) לא היקל לסמוך על שיטת ר"ת אלא לצורך מילה בז"ט, ועיי"ש דמיiri באופן שלא היה ברור אם הceptר היה מחוץ לתחומין).

קנין הלכה

מראוי מקומות

הקהלא שחבל לפִי מה שהוא אָרֶם.

ולענין אם אמות אלו הן מרוחות או עצבות, בוגרמא [דף ג]: מבואר שגם שיעורם דרבנן שייערו לחומרא בעצבות, וכן כתוב הגאנן יעקב דף מות. [וצ"ע דברי המנהת חינוך (מצווה כד אות ג) שכותב דמשערין במרוחות].⁵⁴

סעיף ג

מקור הדין הוא במשנה ביצה דף לו, והב"י העיר שכל הסימן מכאן ואילך לא שייך בשבת, שהרי בשבת אסור לטלטל את הכלים [ואם המקום מוקף אין בו איסור תחומיין, דכלו כר' אמות], וכותב המג"א [ס"ק ב] רמיiri בי"ט, א"ג במלבוש.⁵⁵ ועוד ציין המג"א למ"י תנג.

איסור תחומיין נאמר בי"ט כמו בשבת, ולא הותר לצאת או להוציא כלים ואוכלין מחוץ לתחום אף לצורך אוכל נפש, וכ"ש שלא הותר להוציא כלים לצורך מצוה.⁵⁶

סעיף ד

מקור הדין של המוסר בהמתו לבנו הוא במשנה דף לו, ועיין בא"ר שכותב שנחלקו בו הראשונים:
 א. הרמב"ם [פ"ה הי"א] נקט שאיפילו מסר לו את הבמה מבעוד יומם הרי היא כרגלי האב, שדרך בנ"א להפקיד ביד בנייהם אף כאשר אינם מותכונים להעמידם לגמри ברשותם.
 ב. הרשב"א והרא"ש [פ"ה ביצה ס"ד] נקטו דבנו שהוא גדול לרעות צאנו דינו כשאר רועה, שם מסר לו את הבמה מערב יו"ט הרי היא כרגלי הבן, וכן אם לא מסרו לו מעיו"ט והוא רגיל תמיד למוסרו לו בי"ט וכן לו רועה אחר, הרי היא כרגלי הבן.⁵⁷

סעיף ה

מקור הדין לחלק בין רועה אחד לבין שני רועים הוא בוגרמא [ביצה דף לו], ויש בו כמה מחלוקת בראשונים וכמה פרטי דין:

ביאורים והערות ❘

54. הנה הפמ"ג [ס"י שוג מ"ז ס"ק יד] כתוב דעתן מרוחות או עצבות הוא מחמת ספק, ולכן כתוב שבהתאם לכך עוד ספק יש להקל במרוחות, ההפמ"ג אירירי לענין שיעורי מבוי, והובאו דבריו בביבה"ל [ס"י שוג ס"כ"ו ד"ה מרוחות]. אמן בשור"ת אג"מ [יוז"ח ח"א סי' קז] וכן בשיעורין של תורה נקטו שמעיקר הדין השיעור הוא בעצבות, וחכמים תיקנו להחמיר במרוחות כדי שלא יבואו לידי טעות. מה דפסיטה להמג"א שיש איסור תחומיין על המלבוש, ולא אמרין שהוא נטפל לאדם הלובש, מפורש הוא בבריתא [ביצה דף לו]: אמר ר' יהודה אדם יש מים שלא קנו שביתה בחביתה שנתחה שביתה, להלן סעיף ט] לגביו שניים ששאלו הולוק. ותנה בוגרמא [עירובין דף צז]: אמר ר' יהודה אדם יש מים שלא קנו שביתה בחביתה שנתחה שביתה, תפילה החנית לגבי המים ומותר להוציאה מתחומה. ובוגרמא בדבריו שטפילת החנית למים מבטלת איסור תחומיין. אמן כתוב החזו"א [ס"י קיב"ס ס"ק יג] דרבנן פליגי על ר' יהודה והוסרין להוציא החנית מתחומו, וכי"ל כמותם וכן דין טפילותות לא נאמר לגבי תחומיין רק לענין מלאכת הוצאה, וכותב החזו"א דזו גם הסיבה שיש איסור תחומיין בכגד אדם לובש. ולגבי היוצא לצורך פיקוח נשף, דין הגרש"ז אוירבאך זצ"ל בספר מנחת שלמה [ח"א סי' טו] למה לא מzinvo בפוסקים שיחוויב לפשט בגדים שאינם נצרכים, וכותב לחדר שההיתר שחל על האדם לצורך פקו"ג נאמר גם על בגדי וכלי. וכן כתוב בשור"ת מנתת יצחק [ח"ט סי' לו וח"י סי' לא].

55. עיין בהגהת רע"א [ס"י תקפו על מג"א ס"ק כד] שהקשה שהיא מותר להביא שופר מחוץ לתחום מדין מתוק, בשם שמותר להוציא שופר בי"ט מריה"י לריה"ר, וצע"ג דהא אף לצורך אוכל נפש לא הותרו תחומיין, כ"ש שאין בזה דין מתוק.

56. וכותב בשעה"צ שנראה שם הבן הוא הרועה הקבוע של העיר וכולם מוסרים בהמותיהם לו, מודה גם הרמב"ם שдинו כרואה אחד המבוואר להלן [סעיף ה] שאיפילו לא מסרו לו מערב יו"ט הרי הן כרגלי הרועה.

קנין הלכה

מראei מקומות

א] מספר מערב יו"ט את הbhמה לרועה אחר, הרי היא כרגלי הרועה אף כשייש בעיר כמה רועים. ב] וה"ה אם מסרה לרועה ביו"ט אך רגיל למסורה לו תמיד ולא לשאר הרועים, שהוא כרגלי הרועה, [שעה"צ ס"ק ט בשם רש"י והמאירי], וכ"ש אם אמר לרועה מעו"ט שימסרנה לו ביו"ט [שעה"צ שם הרמב"ן במלחות]. ג] אבל אם יש בעיר כמה רועים, והבעלים אינו רגיל בדוקא באחד מהם, וגם לא אמר לאחד מהם מעו"ט שימסרם לו ביו"ט, וביו"ט מסר לרועה אחר, כתוב המשנ"ב [ס"ק יב] שנחלהקו בזה הראשונים: דעת הרמב"ם והר"ף, וכן העתיק השו"ע, וכיון שמסרה ביו"ט לרועה אחד הרי היא כרגלי הרועה. אך לפי רש"י והרש"א הש bhמה כרגלי הבעלים, כיון שלא הובר כלל מערב יו"ט למי מסור לאחר. ד] ואם אמר מעו"ט הריני מעמיד עכשו את בהמתי ברשות הרועה שאבחן לאחר לרועה הובר הדבר למperf והרוי היא כרגלי הרועה.⁵⁷ ה] היו בעיר שני רועים ומסרה לשניהם ביום טוב הרי היא כרגלי הבעלים [כך נקט בשעה"צ (ס"ק יד) משומ שיטת רש"י וסיעתו, אף שאפשר שלפי הרמב"ן והראב"ד גם בזה הרי היא כרגלי הרועים]. ו] מסר את bhמה ממערב יו"ט בסתמא לשני רועים, כתוב המשנ"ב [ס"ק יג] שנחלהקו בזה הפסיקים: דעת השו"ע שם כאופן זה היא כרגלי הבעלים,⁵⁸ אך הרבה ראשונים [בעה"מ, הראב"ד, הרמב"ן והר"ן] סוברים שכבה"ג bhמה כרגלי הרועים, אין מוליכין אותה אלא למקום שני הרועים יכולם להלך. ז] אמנם אם מסרה ממערב יו"ט לשני הרועים, אך לא הייתה דעתו להשאים ברשות שניהם, אלא היה בדעתו לבירר בשחת למי מהם הוא מוסרה אך לא פירוש כן בפי מערב יו"ט, בכבה"ג נשארה bhמה כרגלי הבעלים.⁵⁹ ואם בשעה שמסרה לשניהם פירש בפיו מערב יו"ט, ואמר הריני מעמידה מעתה ברשות הרועה שאברר לאחר, אמרין בזה דיש ביריה והרוי היא ברשותו של אותו רועה.⁶⁰

סעיף ו'

זין שור של פטם מקורי בוגריה ביצה דף לה. והוא מובא שם בוגריה לשור של רועה [להלן סעיף ז'], דשור של פטם הרי הוא כרגלי כל אדם, אף אלו שאינם מאותה העיר, ושור של רועה רק כרגלי אותה העיר. טעם ההילוק הוא דגבי פטם כיון שידיע שהוא עומד למכירה דרך הוא שבאים גם מעירות אחרות לקנותו, ולבן הבעלים מערבים מערב שבת ברשות כל מי שבואו לקנותו,⁶¹ משא"ב שור של רועה.

ביאורים והערות

57. עיין ר"ן [ביב' דף כ:] שכותב שם בירור דבריו מערב יו"ט אמרין בזה שבדרובן יש ביריה, והובאו חלק מדבריו הר"ן ב מג"א [ס"ק ה], ועיין בהגנת חת"ס על המג"א שבירר את דבריו הר"ן. ואף שהר"ן אייר כי רישם כשם מס' לשני רועים ואח"כ בירר, נראה דה"ה בציגו שכתבנו שלא מסר כלל מערב שבת.

58. וכותב בשעה"צ [ס"ק י] הנראה שטעמו משום שלפעמים כל רועה נתן עירובו לצד אחר, ובאופן זה יתמעט תחום bhמה אם יעמודנה הבעלים ברשות הרועים, ולבן אין דין דעתו שתימשך bhמה אחר הרועים.

59. כך נראה כוונת המשנה ברורה [שם ס"ק יג] بما שכתב אכן וכ".

60. כן מפרש בר"ן, עיין מג"א [ס"ק ה] והגנת חת"ס.

61. ברמב"ם [פ"ה הט"ו] מבואר דמתוך שהשור מפטום שומעין את שמעו גם מעירות אחרות, ואילו ברש"י [דף לה. ד"ה הרין] מבואר שהוא משומ שלםוכר יש שם של סוחר בהמות ולבן באים גם מעירות אחרות, משא"כ רועה שאינו סוחר בהמות אלא מוכרן לפעמים לשכנייו ומכיריו. וכותב הפט"ג [א"א ס"ק ו] דנפק"ם בשור שאינו מפטום הנמצא אצל סוחר bhמה, שלרש"י גם בזה הוא כרגלי שאר עירות, משא"כ להרמב"ם, וכותב שמה מג"א משמע כהרמב"ם.

קנין הלכה

מראוי מקומות

וכתב הרמב"ם שהטעם לך שחווא כרגלי כל אדם הוא משומש דהוי כבר של הפקר שהוא כרגלי הממלא.⁶²

וכתב רע"א [ביצה לו]: ונדרפס גם בנהנת השו"ע החדשם] שאם הוא באופן שהבעליהם של השור עירב, וכוננותו לשוחטו ולהוליך הבשר למוכרו בעיר אחרת, ואנשי העיר ההייא לא עריבו, בכח"ג לא אמרין שדיןו של הבשר בין הלוקחים, ר"כ נמצא שהוא מחוץ לתחומו ואסור להיוו ממוקמו, אלא בכח"ג הבעלים אינו מעמיד את השור בראשות הלוקחים והרי הוא כרגלי הבעלים.

סעיף ז'

עיקר דין זה דרועה נתבאר בתחילת הטיעוף הקורם. עיין ביה"ל [ד"ה אנשי] שהביא בשם הר"ן והמאירי שאין הכוונה שהוא בדока בתחום העיר, אלא אם אחד מהлокחים עירב יכול הוא להוליך הבשר עמו. עוד כתוב הבה"ל שם הרואה לא מבר את הבשר הרי הוא כרגליו.

סעיף ח'

מקור הדין שכלים המזוהים לאחד מהאחים הרי הוא כרגליו והוא במשנה ביצה דף לו, והחדש הוא שאף שמחינת הבעלות המומנית כולם שותפים בכלם האלו, מ"מ מתק שרק אחד מהאחים רגיל להשתמש בו הרי הוא כלי המועד רק לו והרי כרגליו.

סעיף ט'

גם דין זה מקורו בדף לו, ועיין לעיל [סעיף ג'] שנתבאר שמדובר בשניים ששאלו חלוק, שמעין שגם בגדי שארם יוצאים בדרך לבישה אסור לילך עמו מחוץ לתחומו של הבגד, ולא אמרין שנטפל הוא לאדם.

סעיף י'

מקור הדין הוא בוגרואה ביצה דף לו: דבר סבר שבדרבנן יש ברורה, ולבן החביטה שלקהו בשותפי מותרה, וכל אחד מוליך כרגליו את היין שלקה לחלקו, אך הבהמה אסורה, וביארו בוגרואה משומש שנקי תחומי מהרדי.⁶³ והקשו רב כהנא ורב אשי על

ביאורים והערות

62. והיינו שאין זה מדין ברירה, שככל אחד שקנהبشر הובר שזה המועד לו מתאים, ר"כ הו כשו של שותפני ש商量וואר להלן [סעיף י'] שהוא כרגלי שנייהם הואיל וחלקי הבהמה נקי מהרדי, כך כתוב בשעה צ' [ס"ק טו], ועוד דברי מירמא זו שמואל אמרה, ושמואל אית ליה ברירה [cmbואר בדף לו:], אלא הגדר הוא שהבעליהם ורק מסלך את רשותו מהשור הזה וכאליו מפקירו לכל מי שיקנה ממנו שהוא כרגליו, והוסיף עד בשעה צ' ד"א שהקלו משום תקנת הטבח והлокחים.

63. כתוב הפט"ג שנראה שסבירו זו של ניקת התחומיים אינה מחייבת תערובת האיסור, שנתערב החומר בחלקן, דמסתבר שיש בזיה ביטול ברוב, ואף דהוי דבר שיש לו מתרין מ"מ האיסור לא ניכר מעולם בפ"ע, ודימה זאת לדברי ספר התרומה [המוכאים ברמ"א י"ד סי' קב ס"ד] דעתבים שהיו בשבת בגיגית שביה יין, ווב שבת יין מהענבים ונתערב מיד ביהן, בבטל ברוב ואין בזיה דשיל"מ הואיל ולא היה היין האסוד [מדין משקין שזבון] ניכר בפ"ע מעולם. והיין השמנונית שיצאה מחלקו של חבריו לא היתה ניכרת מעולם בפ"ע, אלא הטעם משומם שלא שיקר לומר שהובר שזה היא חלקו הואיל וכןקי תחומיין, ואחרי כניסה הי"ט מתערבים חלקים של חבריו בחלקן. ולכאורה דברי הפט"ג צ"ע דאמאי לא ניכר חלקו של חבריו מעולם, והרי אחרי שחלקו הובר כל הבשר הזה להיות של חבריו ובתוכו גם אותה שמנונית שעבירה אח"כ לחלקו של חבריו, וא"כ שמנונית זו עמדה בזמן בה"ש בפ"ע ונארסה ורק אח"כ נחרבה. עוד צ"ע בוגרואה גופה, מה בכך שנקי תחומיין מהרדי מ"מ נימא כלל זה בכלל הברירה, וכך אשר נטל ביו"ט בשר לחלקו אמרין שזה היא חלקן מערב יו"ט, וגם השמנונית שנכנסה אליו בי"ט הייתה שייכת לחלקו מעיו"ט גם כשהיתה בלועה בתוך הבשר الآخر. וצ"ל שאין מתייחסים לחלק שעובר מבשר זה לבשר الآخر כחלק ממשי מן הבשר הנמצא בו כבר מבעו"י, אלא כתולדה היוצאה מן הבשר, וכעין יין היוצא מן הענבים, ולכן לא שיקר לומר שהוא בכלל הברירה, ולכן נקט הפט"ג שאיסור זה לא היה ניכר מעולם].

קנין הלכה

מראei מקומות

רב דראא חיזנן שלאיסור מוקצה לא חששו, ולמה יחששו לאיסור תחומיין,⁶⁴ ושתיק רב. ונחلكו והראשונים בפסק ההלכה:

א. הר"ף והרמב"ם פסקו כרב, ולא חששו לקושיותם של ר"ב ור"א.

ב. הרא"ש [פ"ה ביצה ס"ז] כתוב שבעל העיטור ובעל המאור פסקו כר"ב ור"א, ולזה נוטה דעת הר"ג, וכן פסק הטו. והרשכ"א נוטה להתריר, רק לעניין מעשה הורה לחוש לר"ף ולרמב"ם. והשור"ע העתיק ורק את שיטת הר"ף והרמב"ם לאסור בכתמתה, ועיין ביה"ל [דר"ה הרי] שכטב דנראה להקל במקום צורך גדול, משומש שהרבה וראשונים פסקו להקל.

סעיף יא

מקור הדין הוא במשנה ביצה דף ל'ו: ובגמרא שם דף ל'ו, ומתחרדש בה שאף שלא שאל את הכלி בפועל אלא ביו"ט, מ"מ כיון שהבטייה להשאילו הרי הוא מעמיד את הכלי ברשותו.⁶⁵

סעיף יב

מקור הדין שמי ומלח ותבלין לא בטלי הוא במשנה ביצה דף ל'ו. ובגמרא דף ל'ו-ל'ט. ועיין ב מג"א [ס"ק ט] שהביא אתטעם אמר רב איש בוגמרא דהוי דבר שיש לו מתיירין, והקשו תום' דהא דשייל"מ בטל בשחווא מין בשאיינו מינו, ותירצzo בתירוץ שני דכוון שהמים והתבלין באים לתקון את העיטה ואת הקדרה לבן הוי כמיון במינו.⁶⁶

סעיף יג

מקור הדין של גחלת ושלחהה הוא במשנה דף ל'ט.

סעיף יד

מקור הדין של מי בורות במשנה דף ל'ט, ושם בוגמרא חילקו בין מים מכונסים הקונים שביתה כרגלי ועל הכרו, לבין מעינות הנובעים, ופירש הרשב"א דמעין הנובע הוא בכלל מים דניידי שאינן קונים שביתה אף באופן שהוא נשאר בוגמא שלו ואינו נמוש, וממים מכונסים הקונים שביתה הם מים שאינם נובעים כגון מי גשמים, וכן פסק המשנ"ב [ס"ק לב].

בור של אנשי העיר

יש כאן כמה חילוקי דין:

א. לגביו אנשי העיר ה"ז כבוד של שותפיין דאמرين בוה יש ברירה וכדרעליל [ס"ז] בחביתה. וכך גם אם אחד מאנשי העיר

ב'יאורים והערות

64. עיין ברש"י ותוס' ושאר ראשונים שנחלקו בביואר מה שאמרו בוגמרא דלאיסור מוקצת לא חששו.

65. ולכאורה אם הבעלים משתמש בכלי בי"ט קודם משאיתו הרי זה כרגלי שנייהם, וככלעיל [ס"ט] בשנים ששאלו חולוק.

66. ובגמרא [דף ל'ח]: אמר רבא טעם אחר להא דאן כאן בגין ביטול ברוב, ותבלין עבידי לטעמא וטעם לא בטיל. וככתוב הפמ"ג [א"א ס"ק ט] דלהלכה נקט המג"א דלא קייל' כרובא, דכוון שאיסור תחומיין אינו דוקא באוכלין, לא שייכא בוה הסברא של נתינה טעם דחיך ואוכל טעם, והו עיין ייש ביבש דראוי להבטל ברוב אי לאו דהוי דשייל"מ.

והנה המג"א ציין לסייע תקיג [ס"ג] ולמה שכטב שם [ס"ק ז] לגבי אם עירבו בעיטה או בקדירה מים ותבלין של מוקצת, ושם כתוב המג"א דאם אינם ניכרים אלא בטעם ולא בחזותא הרי הם בטלים, ומובהר שלא חשבנן להו בדבר שיש לו מתיירין, וצ"ע דהא לגבי תחומיין נקטין דהוי מין במינו והו דשייל"מ. וככתוב הדגם"ר שהמג"א נקט [ס"י] תקיגן לכולן כתירוץ הרשות של Tos' [ביצה דף ל'ט]. שיק בתחומיין דחמרי חשבנן ליה כאילו הוא מין במינו, [הדגמ"ר] בAIR דבריהם דכוון שאיסור תחומיין אינו דין באוכל אלא נבע מהבעלות של האדם

קנין הלכה

מראוי מקומות

- עריב הרוי הוא ממלא ומוליך את המים ברגלו.
- ב. אם אדם שאיןו מהעיר מילא מים, דין כחולק של שני שותפים, ואם עריב אחד מאנשי העיר למורה אחד למערב, איןו יכול להוציאן כל מהעיר אף אם רוב אנשי העיר לא עירבו.
- ג. אם אחד מאנשי העיר מילא מים ונתנים לאחד שאיןו מהעיר, דין המים ברגלי הממלא.

בור של הפקר

במשנה דף לט. איתא דבר של עולי בכל הוא ברגלי הממלא, וכותב רשי' דהוא בגין הפקר, ובגמ' עירובין [דף מה:] אמרו דוחה כמאן דס"ל דחפצי הפקר אינם קונים שביתה, [ודלא כר' בן נורי דס"ל הפצוי הפקר קונים שביתה במקומו]. וחוקשה לרשי' רדא"כ יהו מים אלה כחפצי הפקר שאין להם שביתה כלל, וכל אדם מוליכן למקום שירעה, ולמה אמרו ברגלי הממלא, דמשמע שאם מילאן אחד קנו שביתה ברגליו אף אם יתnom אח"כ לאחר. ותירץ רשי' דקסבר התנא דיש ברירה לחמייר, ואמרין דהובර הדבר דמאחמול נמי להאי גברא חוי וברשותיה קימי⁶⁷. והמשנה ברורה [פס"ק לה] העתק את הטעם הזה של רשי' ⁶⁸.

סעיף טו

דין נהרות המושכים נתבארו בגמ' ביצה דף לט, רכינו דניידין אין הם קונים שביתה כלל אף כאשר הם שייכים לאדם אחד. וכבר נתבאר דמקילין בمعنى הנובעים אף כשהם יוצאים מוחזין למקום נביעתם.⁶⁹

ביאורים והערות

לכן כל דבר הוי כמין [במיינו], ואילו לעניין תחומיין היקל המג"א כתירוץ השני, שrok מה שבאה לתיקן העיטה הוי כמין [במיינו], ונפק"מ במאן בא לתיקן, דבטל. אמןם כל זה בעדעת המג"א, אבל הש"ך [זיו"ד סי' קב] והגר"א [או"ח סי' תקיג] נקטו שוגם מה שבא ליתן טעם חשוב כמין [במיינו] ואיןו בטל מדין דשליל"מ, גם בדיני מוקצה, וכן פסק שם המשנן⁷⁰.

67. ומסתבר שסבירא זו שיכא רק בגין שעומד לכך שימלאו ממוני מים, ולכן שיכא בזה ברירה אף שלא התנו מראש שככל מים שיקח אחד מהם יהיה למפרע שלו.

68. ולכאורה צ"ע דמרשטי' משמע שחפצי הפקר שלא קנו שביתה מערב שבת איןם קונים שביתה גם בשבת, ואף אם זכה בהם בשבת איןם ברגלי הממלא, ולכן הוזכר רשי' לטעם דברו רשותה שמדובר במקרה בלבד המים לכך, אבל אכן קייל' [סימן תא ס"א] שכחפצי הפקר קונים שביתה בשבת ברגלי הזרקה בהם, וכמס'כ' תוס' [דף מה: ד"ה ביום, וכמס'כ' תוס' [דף מה: ד"ה הרא"ש והר"ן [ביבצתה]] דגם כאשרמרו הרוי הם ברגלי כל אדם, הכוונה שהם ברגלי הזרקה תחילתה, ולפי"ז א"כ בגין של הפקר לטעם דברו.

וכן לגבי נהרות המושכים [להלן סט"ז] מפורש ברשי' [ביבצתה דף לט. ד"ה הרוי] שאם כרגע הממלא אלא כרגע כל אדם. וכן שיטת הריא"ז [שלטי גיבורים ביצה שם], וכן דעת הרא"ד [המובא ברשב"א עירובין דף מה:], אלא שהרשב"א כתב דעתו של הרא"ד ממשום נהרות המושכים לא היו ראויים ביה"ש כלל לקנות שביתה כיוון דניידין, ולכן איןם קונים שביתה כלל בשבת, משא"כ הפצוי הפקר שרואים רקנות שביתה בזמן ביה"ש אלא שאין להם בעלים, הרוי הם קונים שביתה כשותפה בהם אדם.

ונמצא שיש בזה ג' שיטות: א. דעת רוב הראשונים כתוס' [עירובין מה:]: שככל דבר שלא קנה שביתה בכינוי שבת גנון הפקר או נהרות מושכים או גשמי שירדו בי"ט, קונים שביתה ברגלי הממלא. ב. דעת רשי' והריא"ז שאין קונים שביתה כלל באמצעות יו"ט, ורק בגין מים שעומד לכך שימלאו ממוני, אמרין בו שהובר למפרע שבערב שבת עמד לרשותו של הממלא. ג. והרא"ד [הובא ברשב"א] חילק בין חפצי הפקר שהן ברגלי הזרקה ראשונה, לבין נהרות המושכים וגשמי שירדו בי"ט שלא היו ראויים כלל רקנות שביתה, שאין קונים כלל. ולהלכה השו"ע פסק [סי' תא] כתוס': [והגאון יעקב נקט שוגם הרמב"ם אזיל בשיטת רשי' והרא"ד ופסק כמוותן להלכה].

69. ועיין בהערה [סעיף הקודם] שהבאנו את מחולקת הראשונים בדין נהרות המושכים, דtos' ורוב הרשאים ובכלל זה הרא"ד [השגות פ"ה ה"י] נוקטים שהם ברגלי הממלא, ורשי' והריא"ז והרא"ד [בחידוש הרשב"א דף מה:] והרמב"ם [פ"ה ה"י] לדעת הגאון יעקב והמרכבות המשנה והקרן אוריה סוברים, שאף אם זכה בהם אדם לא חלה עליהם שביתה כלל והם ברגלי כל אדם.

קנין הלכה

מראוי מקומות

נשים יהודים בסמוך לעיר

עין ב מג"א [ס"ק יג] שהביא את דברי הבריתא [עירובין דף מה]: דגשנים שירדו מערב יו"ט בסמוך לעיר הרי הם ברגלי אנטוונט העיר, ואמרו בוגרואה הטעם משום שדעתה אנטוונט העיר עליהם.⁷⁰ ואם ירדו הנשים בו"ט אין דין כאנשי העיר אלא ברגלי הממלא.⁷¹

חלב שנחלב בו"ט

עין בחדוש רע"א [ביצה דף לו]: נדפס בשו"ע החדש בנוילין השו"ע] שכח דחלב שנחלב בו"ט, כיון שלא היה בין השימוש מסחבר שעדרו בנשים שירדו בו"ט שעדרם ברגלי הממלא, וה"ג חלב זה, אם הבהמה של נכרי ראוי שייחשב ברגלי הנכרי. אמנם הוסיף שם היישראל קנה מהשר את חוכון על החלב, הרי הוא ברשות הקונה.

סעיף טז

מקור הדין של הממלא מום לחבריו הוא בוגם' ביצה דף לט: ונחלקו בזה ר"ג ור"ש, ומסקנת הגمرا דפליגי אם המגבה מציאה לחברו קנה או לא קנה.

לענין הלכה נחלקו בזה הראשונים:

א) תוס' [שם] והרא"ש [סימן יב] והר"ן נקטו להלכה שהוא ברגלי הממלא, דאף דקי"ל המגבה מציאה לחבריו הרי זה מדין מינו דובי לנפשיה וכי נמי לחבריה, וכיון שהלה זוכה רק מכח הממלא לנו רינם ברגלי הממלא. וכחוב הר"ן שזו גם דעת הר"פ והרמב"ם שהשטיטו דין זה, אבל מה שאמרו בור של הפקר ברגלי הממלא. והמ"מ כתוב שהר"פ והרמב"ם פסקו ברגלי מי שנחטלו לו ולכך השטיטו דין זה.⁷²

ב) לדעת רשי" והרשב"ם והרשב"א ועוד הרבה הראשונים המובאים בביה"ל, [ולפי המ"מ גם דעת הר"פ והרמב"ם כן], כתוב הביה"ל דמסתכר טפי כהמ"מ, הרי הם ברגלי מי שנחטלו לו.

להלכה: השו"ע פסק ברגלי הממלא, והמשנ"ב ציין למש"כ בביה"ל שהבהה חולקים ע"ז. [והבהה"ל סיום דמסתכרא לפסוק בזה שלא כהמחבר].⁷³

סעיף יז

מקור הדין הוא במשנה ביצה דף לט: ובסוגיות הוגם' דף מ, יסוד הדברים הוא אם הנפקר קיבל עליו אחריות שמירה הרי הפירות ברגליו, והוא אחראי עליהם וצריך לשומרם, משא"כ אם ייחד לו בית ולא קיבל עליו שמירה נשארו הפירות ברגלי הבעלים, וכיון שהם מחוץ לתחום הפירות, אסור לטלטל את הפירות. דין זה של פירות וכליו של אדם הנמצאים מחוץ לתחום, אם אסור להזום ממוקם או שהם קבועים בתחום לעצמן במקומות בו הם

❖ ביאורים והערות ❖

70. ולכאורה דין כבוד של אנשי העיר, שאם אחד מבני העיר עבר יכול הוא למלא בו"ט ולהலיכו עמו.

71. ומובואר שכאשר ירדו בו"ט לא אמרין דתוועל דעת אנטוונט העיר לעשותם בו"ט כאנשי העיר, אלא בעין זכיה בפועל, והרי הן ברגלי הממלא. ולදעת רשי" והריא"ז והראב"ד [בחדושי הרשב"א] והרמב"ם [לדעתי כמה אחרים] הרי הם ברגלי כל אדם.

72. ומה שכתב המג"א [ס"ק יד] דו דעת ר"ג הכוונה לרוב נחמן, וכמו שכתב הפט"ג, ואין הכוונה לר"ן על הר"פ.

73. בדברי הביה"ל בקצת דפוסים כתבו בשם הר"ן שהר"פ והרמב"ם פסקו כרבי שמעון, והוא ט"ס וצ"ל רב שתת.

קנין הלכה

מראוי מקומות

נמצאים, נחלקו בו הראשונים: חום' [עירובין דף מו:] והריטב"א סוברים שיש לכלם תחום אלףים, וחרשב"א סובר שדרנים כולם שיצאו מחוץ לתחום ואסור להוים ממקום, ותבואר מחלוקת זו בע"ה להלן [ס"י תא ס"א]. ובאופן שדרעתו של המפקוד ליטול מהפירות ביו"ט, כתוב המשנה ברורה [ס"ק מג] שכחה"ג הם קרני הבעלים בכל אופן. וביאר השער הציון [ס"ק ול'] דאפילו באופן שהנפקד לא ידע שמחשבת הבעלים ליטול את הפירות ביו"ט, מ"מ הם קרני הבעלים,רבגנו' מבואר שככל עיקר הא רהיפות הם קרני הנפקד הוא משומש שהבעלים מעמידים את החפץ ברשותו, כאשר שמסרוו לו לשומרה, אבל כביש להם תכנית להשתמש בפירות, אין הם מעמידים את החפץ ברשותו לעניין התחום אף כשמסרוו לו לשומרה.

סעיף יח

מקור הדין הוא במשנה דף מ', וكم"ל דאף שווינטן אין המנות שהוא מוסר להם בשבת נחשות ברשותם מערב יו"ט, דכיון שלא דברו על כך במפירוש לא דמי לדלעיל [סעיף יא], גבי שואל, שאם דברו על כך שיישאלנו הרי הם קרני השואל, וגם אין דומה לרעה שרגיל למסור לו לנין הרי הן קרני הבעלים.

סעיף שצח

סעיף א

מקור הדין הוא בגמרא דף נה, וענינו שעיר אשר ארבע זיוותיה ישרות, אין מרבעין אותה קודם שמורדים את תחומה, בין אם היא בצורת ריבוע גמור, בין אם היא בצורת מלבן, שאורכה יותר מרוחבה, בין אם היא עומדת לפני ריבוע העולם כלומר שצלעותיה נשבות למורוח ולמעורב ולדרום וצפון, ובין אם היא אינה עומדת לפני ריבוע העולם דכל שזוותיה ישרות, הרי היא בצורת עיר מתוקנת וא"צ לרבעה כלל.

דין ריבוע בעיר שאינה מוקפת מחיצות, ובויקוף מחיצות שאינו עיר

בתוב החזו"א [ס"י ריש ס"ק בא] שדין ריבוע נאמר בעיר אף כשהיא מוקפת מחיצות, אף שלענן טלטל דינה ככרמלית, מ"מ מרבעין אותה קודם שמורדים את תחומה. עוד בתוב החזו"א [שם] שדין ריבוע נאמר לא רק בעיר, אלא כל מי שבת בתוך היקוף מחיצות שדרינו כד' אמות, דין היקוף הוא כדין עיר, שאם הוא עגול ולא מרובע מרבעין אותו, ואם עשו כמו ג"מ דין עיר עשויה כב"מ שמרבעין אותו כממ סתומה, ואם מאחת צדדי היקוף יוצא המשך, מותחים קו כנגד הבלתיה ואח"כ מודדין את התחומ.

סעיף ב

מקור הדין של עיר עגולה שמרבעין אותה הוא בבריתא דף נה, וממקור הדין של עיר מושלת או שיש לה צלעות רבות הוא ברמ"ם [פרק יח הלכות שבת ה"ז].

סעיף ג

מקור הדין שמרבע לפি ריבוע עולם הוא בבריתא דף נג.

האם מחויבים לרבע לפि ריבוע העולם

כתב ורבינו יהונתן [דף טז. בדפי הרוי"פ ד"ה אם] ז"ל עיר עגולה או שהיא בית נכסם ובית יוצאה שהוצרך לרבעה אנו נותנים לו עזה שירבענה בריבוע העולם וכו', אבל כיון שרוצה לרבעה טוב שירבענה לריבוע העולם עכ"ל. ומשמע לאורה מדברי הרור"י שדין זה לרבע לפি ריבוע העולם אינו ברוקא אלא עצה טובה, והובאו הדברים בפרישה [ס"ק א], כתוב הטעם דלכתchalלה בעין

קנין הלכה

מראei מקומות

לרביע לפִי ריבוע העולם. ולפִי כתב הנודע ביהודה [תניינא או"ח סי' נא] שם מודדי העיר ריבעו אותה שלא לפִי ריבוע העולם והסכימו לוה בני העיר, מחויבים להשאר במידה זו ואין היחיד יכול לבורר לו תחום כרצונו, אם לא שהסכימו כל יושביה לצין באופן אחר. וכותב הנובי דשוכբ מצא כן במרקבה המשנה [פ"ז ה"ב] [עי"ש במרקבה"ש בסוף דבריו שמדובר רקאי גם על תחומי העיר], והובאו דבריו הנובי בשערת בסימן זה.

אמנם המשנ"ב [ס"ק ז] כתב אכן יכול לעשות הריבוע כפי שירצה אלא דוקא לפִי רוחות העולם. גם החזו"א [ס"ק כג] האריך לחלק על הנובי הנ"ל, וכותב דבן מוכח מזה שלענן ד אמות של שביתהו של אדם אמר ר' יהודה במפורש דברור אותו לאיזה רוח שירצה, ואילו לענן תחומי העיר לא כתבו כן, ומוכח מזה שריבוע העולם בדוקא. וגם ציין החזו"א לדברי הרשב"ם בתום' [דף נא ד"ה כוה] דמשמעו שריבוע העולם הוא בדוקא. [עי"ש בחו"א שכabb שגמ רביינו יהונתן לא נתכוון כלל לומר שהדבר תלוי ברצון אנשי העיר, עי"ש].

אופנים שאין מרבעין לפִי ריבוע העולם

תבואר לעיל שם העיר עצמה מרובעת וכל זיויתה ישרות, אין מרבעין אותה לריבוע העולם אף כשהיא ארוכה וקטינה, רהינו בזורה מלבן.

ולහלן בשו"ע [ריש סעיף ד] איתא היהת רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר, רואין אותה כאילו כולה רחבה. לכארה הציר הוא כוה 74 [אותיות א ב ג ד], וממלאן את העיר לצורת מלבן [אותיות א ה ו ד] בצייר הנ"ל. ומשמע לכארה שאחר שנת מלאה העיר לצורת מלבןתו אין מרבעין אותה לריבוע העולם אלא דינה כעיר מרובעת, וכן משמע בחזו"א [ס"ק קי ס"ק ג ד"ה מיהו]. אמן כתב החזו"א שאם הצלע הישרה אינה כנגד כל העיר יש להסתפק אם מרבעין בגדרה או לריבוע עולם. עוד הוסיף החזו"א [שם] שיתכו תמנות שקשה להכריע אם מרבעין אותה לריבוע עולם או לריבוע עצמה, וגם ריבוע עצמה יתכן באופנים שונים, ואו א"א להתר אלא מקום שМОבלע בשני התחומיים, והוסיף "ואפשר שמרבעין באופן ששתחו פחות וכין מסתבר".

עוד כתב החזו"א דבעיר שמקפת מהירות צ"ע אם מרבעין אותה לפִי מהירותה או לפִי בנין הבתים, או שנותנין לה קולי ב' התחומיין, או שבורין תחום אחר, סיים דמסתבר שמרבעין את חומתה.

עיר שצורתה כמשולש

עיר שצורתה כמשולש, שיש לה שלש צלעות ישרות וכל אחת מהן משוכה לכיוון אחר, כתב החזו"א [ס"ק כי ס"ק כי] שמרבעין אותה לפִי ריבוע העולם.

עיר שיש לה רק שתי צלעות

עיר שיש לה רק שתי צלעות, אם הן ניצבות זו לזו הרוי זו עיר כמו ג"מ, שמתבادر דינה להלן [סעיף ד]. ואם הווות שלחן רחבה כוה 74 כתב החזו"א [ס"ק כי ס"ק כו] שמרבעין לפִי ריבוע העולם. ואם הייתה רחבה כוה 74 כתב החזו"א שדיננו כדין קשה

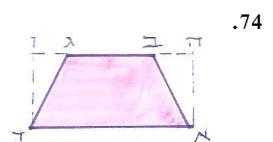
באיורים והערות

זרית רחבה

זרית רחבה

.74

קנין הלכה

מראוי מקומות

שעושין לה יתר, וה"ה כאן דינה בקשה.

סעיף ד'

דיני ריבוע עיר רחבה מצד זה וקצתה מצד الآخر נתבאר לעיל סעיף ג'.

עיר העשויה בקשה

מקור הדין של עיר העשויה בקשה הוא בוגרואה דף נה', ונتابאר בוגרואה שאם המרחק בין ראשיה הקשת הוא פחות מארבעת אלפים אמה, אוו רואין את כל חלל הקשת כיילו הוא מלא בתים וחצרות, והרי דינה בעיר שהיא חצי עיגול. והיוו שמרבעין אותה בוגר היתר של הקשת וממלאן את כל החלל שמעבר לגג הקשת עד שהוא נעשה בעיר מרובעת. הטעם לשיעור זה של ד' אלפיים אמה נתבאר בריש"ז, שאם אין ד' אלפיים אמה נמצאת בתחום אלפיים אמה של כל אחד מראשיה הקשת פוגע בתחום חבירו ובתחום מובלעים זה בזה, ונקטו חוץ מסבירא דמתוך שהתחום מובלעים זה בזה הרי אנו דנים את שני ראשיה הקשת כמצורפים זה לזה, וכайлו כל החלל מלא בתים וחצרות, וממילא כל השטח של חצי העיגול הזה הוא כארבע אלמות, והחולך מראש השני יוציא מחוץ לעיר, אין מודדים לו אלפיים אמה אלא מקום יציאה מהראש השני אל מחוץ לעיר. וכן החולך מגג הקשת לכוון היתר של הקשת וממשיך יוציא משם, אין מודדים לו אלפיים אמה אלא מקו היתר והלאה, וכל חלל הקשת אינו עולה מן המניין.

כל הנ"ל הוא בעיר שאין בין ראשיה הקשת ד' אלפיים אמה, אבל אם יש בין ראשיה הקשת ד' אלפיים אמה, ואין תחומי הראשי של הקשת מובלעים זה בזה, אין רואין את כל הקשת כמלא בתים וחצרות, והוא יוצא מראש אחר של הקשת אל חלל הקשת והולך לכוון ראש הקשת השני, אסור לילך יותר אלףים אמה. וכן היוצא מגג הקשת לכוון היתר, מודדים לו אלפיים אמה גם בתחום חלל הקשת [וראה להלן דלפי הרמ"א אלפיים האמה הראשונות נחשבות כחלק מגג הקשת, וע"ע בדברי הטור ומשב'כ הבה"ל והחו"א בזה].

החולך בתחום העיר

כתב הריטב"א וכן כתב המאירי [הובא ב מג"א ס"ק ב] שחייב הדינים הנ"ל אם יש ד' אלפיים בין ראשיה הקשת או אין ד' אלפיים, הם דוקא כשיוצא מהקשת אל החלל שבין ראשיה הקשת, אבל אם הולך בעיר עצמה, כל העיר נחשבת כעיר אחת וכבר' אלמות, ואו יכול לצאת מראש הקשת אחר כלפי חוץ אלפיים אמה.²⁵

כאשר המרחק בין גג הקשת אל היתר אינו עולה על אלפיים אמה

כתבו התומס' [דף נה, ד"ה פחות] דאם המרחק בין גג הקשת אל היתר אינו עולה על אלפיים אמה, הרי אנו דנים את כל חלל הקשת כמלא בתים וחצרות אף כאשר ראשיה הקשת מרווחים זה מזה יותר מדו' אלפיים, דבשש שהתרו כשאין ד' אלפיים בין ראשיה הקשת משום שיכול לחלק מראש זה לרأس זה וה"ע הבלתי התוחמים, ה"ג יש להתרו כשאין יותר אלפיים בין גג הקשת ליתר, שהרי יכול לחלק אל היתר מגג הקשת.

בדברי התומס' כתוב גם הרא"ש, אמנם הרישב"א והrittenb"א נחלקו על התומס' וס"ל דרך כשתוחמי רגלי הקשת מובלעים זה בזה או

* * * * *

ביאורים והערות

25. ומסתבר דאף כ שיש ד' אלפיים אמה בין ראשיה הקשת, מ"מ מרבעין את המקום שמאחורי גג הקשת, וגם הוא נחשב כד' אלמות וכחלק מהעיר.

קנין הלכה

מראei מקומות

דנים את כל החלל כמלא בתים. והר"ף והרמב"ם סתמו בדין זה ולא כתבו כתובו, וכתבו הנהר שלום והמאמר מרדכי והגאון יעקב דנרא דלא ס"ל כחידוש זה של התום' והרואה.

ולענין הלכה הש"ע לא העתיק את הקולא והוא של התום' והרואה, אך הטור והרמא'ה הביאו.

יש ד' אלףים בין ראשיה הקשת ואחר כך מתקרצת הקשת

כתבו התום' [דף נה: ד"ה ואם] שמה שאמרו בנימין שאם יש ד' אלףים בין ראשיה הקשת מודדים מהקשת אינו מדורדק, אלא מודדים מהמקום שנתקצרה הקשת לפחות מר' אלףים, דהיינו שבאותו מקום מובלעים התהווים ה"ז כמלא בתים, ואין הבהיר הנוספים הממשיכים את ראשיה הקשת גורעים, וכן כתבו גם הרוא'ש והריטב"א והטורה. דין זה לא הובא בש"ע אך הרמא'ה הביאו.

יש יותר מאלפיים אמה מגן הקשת ליתר, האם מ מלאין עוד אלפיים אמה מגן הקשת

כתב הטור דכש שכתבו תום' דאף כשייש ד' אלףים בין ראשיה הקשת מ"מ מ מלאין מקום שנתקוצר מר' אלףים, כן הדין לנבי ב' אלףים שמודדיין מגן הקשת, דאף כאשר היהר רוחוק יותר מב' אלףים מגן הקשת, מ"מ מ מלאין בתים עד ב' אלף אמה מגן הקשת.

דברי הטור לא הובאו ברמא'ה אך המג'א העתיקו.

והביה"ל [ד"ה ויש] כתוב דקשה לסמוך על קולא זו, דא"כ נמצא שלעולם לא ימדדו מגן הקשת, דאף כראשיה הקשת רוחקים זה מה ד' אלףים וגם היהר מרוחק מגן הקשת יותר מאלפיים, מ"מ ימלאו אלפיים אמה מגן הקשת ורק אח"כ ימדדו, ולא משמע כן כלל.

וכיוון שביל עיקרי הקולא של אלפיים אמה מגן הקשת אינה מוסכמת על הרשב"א והריטב"א [ואפשר שגם על הר"ף והרמב"ס], لكن נהי רמקולין כהמイル בעירוב למלא בקשת של אלפיים, מ"מ אין לעשות זאת כאשר היהר רוחוק מגן הקשת יותר מאלפיים. והחוו"א [ס"י קו ס"ק י] נחלק על הביה"ל וכותב דיננו של הטור פשוט ומוכרה בסברא, דהיינו שחייבו תום' לענין ד' אלףים דמללאין מהמקום שנתקצרו מר' אלפיים, אלמא חווין שתוספת הבתים אינה גורעת, ה"ג לא תגרע לענין مليוי בתים עד אלפיים אמה, ואה"ג שלעולם אין מודדיין מגן הקשת, וכשאמורו שמודדיין מגן הקשת הכוונה מהתחום הנובע מגן הקשת.

עיר העשויה כמיון ג"ס

עיר שיש לה שתי צלעות ניצבות זו לזו כמיון ג"ס נתרפש דיןה בברייתא [דף נה] שדרינה בעיר העשויה בקשת, ורואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצרות. וכותבו הרשב"א והריטב"א שכאשר אין בין ראשיה הקשת ד' אלףים אמה, מרבעים את העיר כריבוע שלם, ורואין את כל הריבוע כמלא בתים וחצרות [ואין זה בעיר העשויה בקשת שמלאיין אותה רק עד היותר].⁷⁶

בישראל והערים

76. ובשות' חת"ס [או"ח סי' צד] כתוב שגם עיר העשויה כמיון ג"ס מ מלאין אותה רק עד היותר של הג"ס, והביה"ל [להלן סעיף ח סוד"ה רפג] כתוב שהחת"ס לא ראה את דברי הרשב"א והריטב"א. ובחיי אדם [כללו עוז סי"ד] משמע שסובר מרבעין עיר זו לפיה ריבוע העולם. [ועיין גרא"ז שכותב דמסתხבר שאם האלבסטון של הגאנ"ס הוא לפחות האלבסטון העולם או מוסיפין על העיר ריבוע, והיינו שכחה"ג משלימים לעיר עוד ג"ס, עד שצורתה כריבוע, ומשמע שכאשר האלבסטון אינו לפחות האלבסטון של עולם אין עושין כן, ומשמע שכחה"ג מרבעין כדיין קשת, דהיינו שהאלבסטון הוא הצלע הישרה שמננה מוסיפין ומרבעין].

קנין הלכה

מראוי מקומות

האם שיעור ד' אלףים הוא שיעור מהויק בעשויה כמו נ"מ?

כתב החזו"א [ס"י פ ד"ה ש"ע]Diceion ששיעור ד' אלףים שבין ראשית הקשת עניינו שהיו התחומי מובלעים זה בז, דאו מללאין את כל החלל בתים, א"כ העשויה כמו נ"מ השיעור גדול יותר, Diceion נתנו תחום ב' אלףים לכל אחד מקומות הווית, נמצא שהחולך באלבון מראש זה לראש והולך באלבון של שני התחומי של ראש הווית, וכל ריבוע של ב' אלףים יש באלבון ב' אלףים וזה מאות, ולכן כל שאין יותר מה' אלףים יש מאות בין ראש הווית יש למלא את החלל. וצ"ן החזו"א לדברי השער הציוון [להלן ס"ק ט] שלא כתב אלא שיעור ד' אלףים. ולהלן [ס"י קי ס"ק טו ד"ה עיר העשויה] חור החזו"א על דבריו אל, אמן לא החלטת ואת שם בכירור.

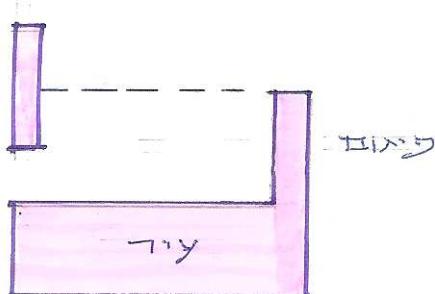
צירוף עיר לעיר ע"י צירוף ריבועים

מצינו בוגרואה דברתים היוצאים מן העיר בתוך ע' אמה לעיר מוציאין את המדרה בוגרואה, [ואח"כ מודדין אלףים אמה לכל רוח]. וכן אם תהא שורה של בתים שכיל אחד סמוך זה להה בתוך ע' אמה [צירורים אלו מכונים בוגרואה בשם פנים היוצא מן העיר] מוציאין את המדרה בוגרואה שבם.

עוד מצינו במשנה [דף גג] שאם יש שתי עיריות אשר המרחק שביניהן אינו עולה על כמה אמה מזרפין אותה שתיהן להיות אחת. והחו"א [ס"י קי ס"ק טז] דין אם ה"ג נוצר עיר לעיר במקורה שעיר אחת נכנסת לתוך הריבוע הנוסף על העיר, על ידי שהוזיאו חוט המידה בוגרואה פיגום היוצא, א"ג אם היו שתי עיריות כמו נ"מ אשר התוספות שמוסיפין עליהם כשמערין אותן [דעתן כל אחת כמ"מ סתומה] פוגעות זו בזו, האם ב' עיריות אלו נחבות אחת מכח צירוף הריבועים.

וסביר החזו"א להוכחה בדברי ריש"י והטור שמצרפין העיריות זו לזו באופן זה, אמן הוסיף במוסגר לדוחות את הראה מלשונות ריש"ז והטור, וסימן שהדבר צריך ציריך הכרען.⁷⁷

ולעל [ס"י פ לדף נה. ד"ה שם] דין החזו"א בעיר שמצד אחד של אחת הצלעות שלה יוצא פנים, דהוינו שורה של בתים סמוכים זה להה בתוך ע' אמה, ומהצד השני של אותה רוח יש ג' שורה של בתים סמוכים זה להה אלא שם וחוקים מבתי העיר ונמצאים בתוך השטח הנוסף על העיר מכח הפיגום הראשון, בז.

וכתיב נראה שאין מחשבים את השורה הנוספת של הבתים כפיגום נוסף היוצא מן העיר, ולכן אין מוציאין את המדרה בוגרואה. אך כתוב החזו"א [שם] דמ"מ השובת באותה שורה של בתים יכול להקל אתcolm גם להקל את כל העיר, דאף שלא נתחברו להיות כעיר אחת ממש, מ"מ הוא כעין מש"כ הרטב"א בעיר העשויה כקשת, שאף כשייש בין ראשיה יותר מד' אלףים הולכים מראה זה לראש האחד דרך הבתים ומודדין אלףים ממוקם שייצא.

ונמצא שבס"י קי [ס"ק טו גנ"ל] המתפרק החזו"א לחקל טפי מבסימן פ, והיינו שרן אף להחשב הכל בעיר אחת ולהוציא את

77. ונראה שהתוספה במוסגר נספח במהדורא בתרא של החזו"א, ולפ"ז סיום דברי החזו"א שהדבר צריך ציריך הכרען קאי על כל ס"ק טז, אף שהמוסגר נכתב באמצעות הס"ק, וכך אמר הגור"ד לנדו שליט"א.

קנין הלכה

מראei מקומות

המודה כנגד הפיגום الآخر, אלא שסימן שהדבר ציריך הכרע.⁷⁸ ובשווית מנהת יצחק [ח"ח ס"י לג] נקט דמצר芬 ב' ערים ע"י צירופי ריבועין,⁷⁹ וכן נקט בספר חידושים וביאורים [ס"י ו ס"ק ח].

סעיף ה'

מקור הדין שבית הסמור לעיר בתחום ע' אמה ושני שלישים מצטרף עמה הוא בגין דף כא', שאפילו בתים רבים הסמוכים לעיר בתחום ע' אמה ושני שלישים מצטרפים עמה, וכך זה גם בגין דף נז.

עיקרו של המשפט הוא בחלוקת ר' מאיר וחכמים במשנה [דף נז], לר"מ סובר דעתנים קרפה לעיר אחת, והיוו שלכל עיר נותנים בסמור לה ע' אמה ושני שלישים מהעיר אף כשאין בהם בית כל, וחכמים סוברים דין נותניין קרפה אלא בין שתי עירות.

ולhalbכה פסקו הרמב"ם [פ"ח הל' שבת ה"א] ור"ת והrittenב"א כחכמים שאין נותניין קרפה אלא בין שתי עירות, [ולענין שתwei עירות פסקו הרבה הונא דעתניין קרפה לו ולוז, והיוו שאם המרחק בין הערים אין עליה על קמא אמה ושליש, מצטרפין את שתwei הערים להיות אחת].

והמהר"ם מרוטנבורג [מובא ברא"ש פ"ה ס"ג] והרשב"א [עבדות הקודש] פסקו בר' מאיר, שם לעיר אחת נותניין קרפה [דס"ל דהלהכה כהמיקל בעירוב גם ביחיד כנגד רכבים]. והשו"ע [סעיף זה ולהלן סעיף ז] פסק כרבנן דין נותניין קרפה לעיר אחת, ונותניין ב' קריפות בין שתי עירות, וכן ציריך הנר"א. והרמ"א פסק כהמהר"ם מרוטנבורג דעתניין קרפה גם לעיר אחת. וכותב הבהיל' [ד"ה וכן] שהנוהג להקל בזה בודאי אין למחות בידו, ובפרט שהרמ"א היקל בדבר.

בית המתعبر עם העיר האם נותניין קרפה אחריו

כתבו הטור והרמ"א אדם יש בית סמור לעיר בתחום ע' אמה ושני שלישים, רמזויאין את המידה כנגדו, נותניין לו מכאן ואילך קרפה ורק אח"כ מודדין תחום אלפיים. והבהיל' [ד"ה וכן] כתוב שדרין זה צ"ע, דכוון שהרשב"א הביא ראב"ד דעתניין קרפה רק מהעיר עצמה ולא מבית המתعبر עמה, וכן כתוב הרittenb"א [דף נז. סוד"ה וחכמים], ובלא"ה ישנם ראשונים דלא ס"ל כלל דעתניין קרפה לעיר אחת, لكن יש לחוש לדברי הרשב"א והrittenb"א שלא ליתן קרפה אחרוי בית המתعبر עם העיר. והחו"א [ס"י קי ס"ק יט] כתוב שיש להבחין בנידון זה בין שני אופנים: אם הבית הסמור לעיר בתחום ע' אמה ושני שלישים הוא בית דירה גמור, הרי זה ממש המשיך העיר, ולא בוגר עיבור לעיר,

ביאורים והערות

78. ויש שדרנו לומר שלא סיים החזו"א בספק אלא לענין עשיית הכל בעיר אחת, ולהוציא את המידה כנגד הפיגום השני, אבל לענין להלך בכל השטח המתהבר על ידי צירופי הריבועים, זהה נשאר החזו"א בקובא שכותב [ס"י פ] שיכול להלך את שתי הערים מצורפות, עיין מש"כ הריטב"א בעיר העשויה כקשת.

79. אמן לכוארה ראייתו של המנה"י להתייר זה צ"ע, שלמד זאת מעיקר דין עיר העשויה כקשת, שאם אין בין ראייה ד' אלפיים אמה נחשבים ב' הראשים בעיר אחת, וחוזין שהתחומים המובלעים מצטרפין לעיר אחת אף שאם רוחקים ד' אלפיים הם כב' ערים, והין הריבועים מצטרפים. ולכוארה צ"ע דהא פשיטת דין מצטרפין ב' ערים שתוחומי אלפיים שלהם מובלעין זב"ז, ועוד' דין מיוחד הוא בעיר העשויה כקשת, ואיך נלמד מזה להבלעת ריבועים.

קנין הלכה

מראוי מקומות

ולבן לכ"ע נותני לו קרוף.⁸⁰

- ב. ורק באופן שהביטה הוה הוא בית שנחרב בנו' ג' מהיצות בלי תקרה, וכן בורגנון שנעשה לשמרות שדרות, אלו אינם המשך העיר רק מטבחין עמה, ובזה גם הטור והרמ"א יודה שאין נותני קרוף אחורי עיבור העיר.
- ג. עוד הוסיף החזו"א שאם העיר מוקפת חומה, והביטה נמצא מחוץ בתוך ע' אמה ושירותים לחומה, ומורחק מבתי העיר יותר מע' אמה ושירותים, או חשיב בית זה כעיר לעיר ואין המשך העיר עצמה. [ordan החזו"א לומר דאפשר שאף אם הביטה שמחוץ לחומה הוא בתוך ע' אמה ושירותים לבתי העיר, מ"מ אפשר שהחומה מפסקת וממילא אין בית זה נחשב המשך העיר עצמה ריק עיבור לעיר, ואין נותני לו קרוף].⁸¹

עיר שマルכין אותה מהיבן מודדין את הקרוף

מלשון הרמ"א [ובן מלשון הטור שהוא מקורו של הרמ"א] משמע שבבית היוצא מן העיר דMOVIZIANIN את המדרה כנגדו לכל רוחב העיר, נותניין את הקרוף אחורי קו המדרה הוה, ומשמע שמהחיליה מרלבין את העיר ואח"כ מודדין קרוף מכל הרובע. אך המאירי [דף נז:] כתב בשם הראב"ד שמודדין את הקרוף מהעיר עצמה ולא מריבועה, ולפי"ז לאורה בעיר עגולה שマルכין אותה, הקרוף יהא רצעה עגולה ברוחב ע' אמה ושירותים, ולפעמים בקרנות הריבוע לא יועיל הקרוף כלל אם הקרנות רחוקות יותר מע' אמה ושירותים.

האם מודדין ע' אמה מהבית עצמו או מהחצר

בשער תשובה [ס"ק ז] הביא תשובה הנודעת ביהדותה [תניינא ס"י נב] שסבירא דמודדין מן החצרות. ועיי"ש דמייריו לענן כפר, שם ע"י המדרה מן החצרות יחשבו ג' חצרות של ב' בתים, ה"ז עיר. החזו"א [ס"י ס"ק כ] הביא שהירושלמי הסתפק אם מודדין מהחצר, וכותב דמסתימת הבלתי והרמ"ס [שכתב לשון בית דירה] והרא"ש, משמע שמודדין מהבית עצמו ולא מהחצר. אף שהחצר מוקפת לדירה, מ"מ לענן תחומין לא סני בהיקף לדירה אלא בעין בית דירה בפתחה ולינה, כרוחין דבית כניסה חשיב מוקף לדירה ואפ"ה אין מהعبر עם העיר אלא אם יש בו דירה לחוץ. וה"ה בדריך וסנהור ואורות סוסים בעין בית דירה לענן תחומין.

אמנם ציין החזו"א שבריש"א [עבדות הקודש] ובריב"ש [ס"י ריא] נקטו לשונות שם קריפות המוקפין לדירות מטבחין עם העיר. ועיי"ש עוד שכותב דאף אם אם נימא שהרש"ב"א ורב"ש נקטו שמודדין את הבית הסמוך לעיר מהחצר ולא מן הבית עצמו, מ"מ פשוט דלשונו שם עיר בעין שהבתים עצם יהיו סמוכים זה לזה בתוך ע' אמה ושירותים, ולא סני בסמיכות החצרות. [זה דלא כהנוב"י הנ"ל, ובשוו"ת נפש חיה [ס"י לו] נקט להקל בזאת]. ולדינא נקט החזו"א שם לענן להתعبر עם העיר מודדין דוקא מהבתים ולא מהחצרות.

סעיף ו'

מקור הדין שאם יש שורת בתים היוצאות מהעיר שכולם סמוכים זה לזה בתוך ע' אמה ושירותים מצטרפים כולם לעיר ואפ'

באיורים והעثورות

- 80. אף אם העיר רחבה והביטה בולט ממנה, אין אומרים מהמת זה שהביטה אינו חלק מהעיר רק עיבור לה, אלא גם במקרה הזה העיר עצמה.
- 81. הסתפק החזו"א [שם] בבית כניסה שיש בו דירה לחוץ, אם חשיב כבית דירה גמור והוא המשך לעיר, או דחשיב עיבור לעיר ואין נותניין לו קרוף. ולהלן [ס"י קי ס"ק כח ד"ה שם וד"ה הלך] נקט החזו"א דחשיבי עיבור לעיר ואין נותניין להם קרוף.

קנין הלכה

מראei מקומות

במרקם גROL, הוא בוגר [דף כא]. שאמרו אותו מברנש לבי כנישתא דניאל הדמי תלה פרסו וכו', נפק ואחוי ליה הנחו מתוותא דמלען בשבעים אמה ושערים, וכן כתוב הרמב"ם [פ"ח הלוות שבת].

האם בעין שהיה ארבע על ארבע אמות

כתב המג"א [ס"ק ז] שאם אין בה רוחב ד"א אין מתعبر עם העיר אף שאורך הרבה,⁸² והפמ"ג [א"א ס"ק ז] תמה על המג"א, שבטמן שטו [ס"ק ז] לעין הא דברין ליתן את עירוב החיציות בית שיש בו ד"א, הביא את דברי הרלב"ח [ס"י קי] שפסק שאם יש בו כדי לרבע ד' אמות הרי זה מועיל. וציין המג"א [שם] לש"ע י"ד [ס"י רפו סעיף יג] שכח בסתמא כלשון הרמב"ם שדי בשיעור כדי לרבע.

גם התו"ש תמה על המג"א, וכן כתוב הביה"ל שיש להקל שם יש בבית שיור כדי לרבע הרי הוא מתعبر עם העיר, ולא העתיק כלל את דברי המג"א.

אמנם החזו"א [ס"י קי ס"ק כה ד"ה ב' המג"א] ציין לדברי הט"ז [או"ח ס"י תרולד] שהוכיח דברין ד"א על ד"א, ושגם הרמב"ם סובר כן, וכן כתוב מעצמו החכ"ץ בהנתה הט"ז בש"ע י"ד ס"י רפו סי"ג, ורק הרוא"ש והטרו פירשו ברמב"ם דס"ל שדי בכדי לרבע, וחלקו עלי. וכן כתוב החזו"א שאין לו זו מדברי המג"א.

האם כל היקף הנקרא מוקף לדירה [כפי] שנח לעין קרוף מתعبر עם העיר

בש"ע [ס"י שנח] עוסקים בדייני קרוף, אמיתי מוקף לדירה, ונפק"מ שאם אין מוקף לדירה והוא יותר מבית סאותים דין ככרמלית, [ואם אין שטחו עולה על בית סאותים אין מטללים מהבית אליו אפילו שנייהם של אדם אחר, לפי רשיי וסיעתו, שתבתאוו שם].

והנה בית כניסה חשוב מוקף לדירה, ואילו לבני החומין בעין שהיה בו בית דירה לחוץ, וכן ריר חשוב מוקפים לדירה במשנה בפרק שני, ואעפ"כ נקטו רוב הראשונים שאורוות סוסים אינם מתברים עם העיר אם אין בהם בית דירה, וכן שנקט הביה"ל [סעיף זה והאוצות]. ומכל זה למד החזו"א [ס"י קי ס"ק כ] שלענן החומין לא סגי במוקף לדירה אלא בעין דירה גמורה, שהיא מקום פיטה ולינה בקביעות. וציין החזו"א בספר או"ז שהוא בן"א שמכבו על כרמים וגדריהם הסמוכים לעיר ונגר בהם ר"ש ב"נ מבון, דברין דוקא בית דירה.

אמנם צ"ע דברשב"א [עבודת הקודש פרק ז] ובריב"ש [ס"י רא] כתבו שאם יש מחוץ לעיר בתים או קריפיות המוקפים לדירה הרי הם מתברים עם העיר. ותשובה הריב"ש עוסקת בגינות ופרדסים מחוץ לעיר, והסביר הריב"ש שאם הוא ג' מחיצות הוא מתברים עם העיר. [וצ"ע דהא סתם גינות ופרדסים אינם מוקפים לדירה, וצ"ל שהוה בית פתוח להם].

בש"ת חתם סופר [או"ח ס"י צה] כתוב להוכיח דעתן עיבור להחומיין קיל טפי מדין מוקף לדירה, מזה שבורגין [העשהין לשמרות השדות] לא חשוב מוקפין לדירה, כמוואר בס"י שנה [ס"א], ואפ"ה מתבערין הבורגין עם העיר לעין החומיין, וכן נקט החת"ס שה"ה שדריר וסחר ייחסבו עיבור לעיר לענן החומיין, וכותב דמתעם וזה השמיתו הרמב"ם [והש"ע] דין אורחות סוסים, דס"ל שלא בעו בית דירה. אמנם החזו"א כתוב לדוחות דין למדモ' מבורגין, דעתו שדריתו קלושה [דהי דירה העשויה לאויר, כלומר לצורך

ביאורים והערות

82. בסוף דבריו ציין המג"א לש"ע [ס"י שנה], והפמ"ג [א"א ס"ק ז] פירש שכונתו לציין לדין רה"י דבעי ד"ט על ד"ט, ולא סגי בכדי לרבע, ותמה הפמ"ג דיש מקום לחלק בין הנושאים, דלענן רה"י אכן בعين ד' על ד', אך לעין שיור בית דירה י"ל שהעיקר בסך כל השטח ולא בעין ד"א על ד"א. עיין מהচיטת השקל שפירש את דברי המג"א לעין אחר, דברין חלל ד"א ואין מצרfin מקום הקירות.

קנין הלכה

מראוי מקומות

השדות שחווצה להם] מ"מ הם משמשים לפיטה ולינה וכן הם מתועברים עם העיר.

והנה לעניין דין בית לדיני מעשרות [ר' הוכנסת פירות לבית קובעת למעשר], מצינו ברמב"ם [פ"ד מעשר] שמקומות שאיןם קבועים לדירה אינם קבועים למעשר, וכך בורגנין אינם נדר ביה לעניין זה. וכן כתוב הרמב"ם [פ"ז מזווה ה"ט] לעניין מזווה, דחניות שבשוקים פטורות ממזווה הוואיל ואין קבועות לדירה.
ונמצא שהקלו טפי לעניין עיבור עם העיר מאשר לעניין מעשר ומזווה, דברגנין מתועברים, וכאורה ה"ה חניות שבשוקים. ובחניות קבועות הביא רע"א [יוז"ר סי' רפו סעיף יא] בשם הדרישה שהחיבות במזווה.
ולכאורה מבואר מזה שהחניות קבועות וה"ה בתיה מלאכה ובתי חירות מותועברים עם העיר.⁸³
וחחו"א [סי' כי ס"ק כח] כתוב דלענין עיבור עם העיר נראה דאין בית חירות מצטרף, אף אם אוכלים שם בקביעות סעדיה אחת ביום, מסתבר דכיוון שעיקר המקום לא געשה לדירה אלא למלאכה, וגם האכילה היא בעל כرحم שאין השולחן ערוך בדרך המוסבים, וכך לא מיקרי דירה.
ובספר מחנה ישראל [עמ' סח] הביא הוראת הנגיד אלישיב צ"ל דחניות [וה"ה בתיה חירות] שאוכלין בהן מתועברים עם העיר.

בורגנין

השו"ע לא הביא שבורגנין מתועברים עם העיר, וטעמו ע"פ הגמרא [דף כא.] דאין בורגנין בכבל ובוחל' משומך דשביחי בידקי [שפונגנות מלחמת גברים], א"ג משומך דשביחי גברי. וכתוב המג"א [ס"ק ח] דבמקום דלא שביחי בידקי גברי יתעברו בורגנין עם העיר.

בית או צירוף שנעשו רק למטרת הרחבת החותם ולא לדירה

בית שדרו בו וחרב, מתועבר עם העיר מבואר בוגם' [דף כא. ודף קב.], [והיינו אף אם חרבת התקורת, אם יש לו ג' מהיצות], ובית שנבנה ע"מ לדור בו ועדין לא נכנסו לדור, כתוב החזו"א [סי' כי ס"ק כ ד"ה בתים] דאפשר שגם זה נחשב בית, אף לשוו דין עיר.
אמנם צירוף ובורגנין שלא נבנו כלל ע"מ לדור בהם רק ע"מ להרחיב תחום העיר, כתוב הדגול מרובבה [על המג"א ס"ק ח] דפסhot שאינו מתועבר עם העיר.

בית כניסה שיש בו בית דירה

בכיה"ל [סוד"ה ש"ש] מבואר שהחון אינו דר בבית הכנסת עצמו אלא בדירה הצמודה לו, אלא שמהמת בית הדירה מתועבר כל בית הכנסת, וכן באוצרות שיש בהן בית דירה.
וחחו"א [סי' קנו בהשומות לסי' שצח] כתוב דמייר' שהחון דר בבית הכנסת עצמו, אך אם דר בבית הסמוך לו אין בהב"ג מתועבר עם העיר. ואכן הרاءב"ה [מנגילה סי' תקצא] הביא ראייה שמותר לאכול בבית הכנסת מהבריותא הוא של בית הכנסת שיש בו

* * * * *

ב'אורם והערות

83. והగרא"ח קנייבסקי שליט"א כתוב [פירושו למסכת מזווה פרשה ס"ק טז] שאין למלמד מזווה לדיני תחומיין, שהרי במזווה פסק השו"ע כהרא"ש שבית התבנן ואוצרות חיבים במזווה, ולענין תחומיין אין אוצרות שבשדרות מותועברים עם העיר. ובספר מחנה ישראל [להרוה"ג ר' ישראל דז'יטרובסקי שליט"א] כתוב דאפשר שיש לחלק בין אוצרות הסמכוכים לבית, שאים נכנס ויוציא בהם לידי ולכך חיבים במזווה, וכמ"ש"כ הח"ץ בשם הפרישה [יוז"ר סי' רפו ס"ק ב], ואפשר שהם גם מתועברים עם העיר לעניין תחומיין, לבין אוצרות שבשדרות שעליהם נאמר בברייתא שאינם מתועברים עם העיר, שאין אדם נכנס בהם לידי, ואפשר שהם פטורים גם ממזווה וכדמ"ש בערך הנ"ל.

קנין הלכה

מראei מקומות

בית דירה לחון.⁸⁴ אמן במאורי [דף גג.] כתוב שדירות החון נמצאת בחוץ בית הכנסת.

מערה שיש בה בית דירה

בבריתא איתא רמערה מתעברת אם יש בית דירה על גבה. וכתוב המשנה ברורה [ס"ק לג] שלולי בית הדירה שעל גבה אין המערה עצמה נחשבת כבית דירה. וכתוב הגאון יעקב [דף נה:] והחוז"^א [ס"י קו ס"ק כח] ראף אם דרים במערה לא מהני, דס"ט בשטה שעל גבה אין דירין.

בדרכי הרם"א בבתים היוצאים בשני קצוות העיר

הראשונים נחלקו בעיר שיזיאים משני ראהיה בתים סמוכים זה לזה עד יותר אלףים אמה וביניהם יותר מ' אלףים:
א. שיטה רבינו חננאל ור"י בעל התום' [תוס' דף נה. ד"ה עיר] שוגם לבתים אלו יש דין עיר העשויה כקשת, ולכן אם יש בין שתי שורות הבתים יותר מ' אלףים אין רואין את כל החלל מלא בתים וחיצרות. [אך עד אלפיים אמה מהעיר רואין מלא בתים, וכדין עיר העשויה כקשת].

ב. שיטת הרשב"א והritten"א דבבטים אלה היוצאים מן העיר לא נאמרו ההגבלה של עיר העשויה כקשת, אלא בכל גונוי מוציאין חוט במידה כנגד הבית האחרון, ואם יוצאת רק שורה אחת של בתים בקצת אחד של העיר מוציאין חוט במידה כנגד הבית האחרון אף כאשר יותר גדול מ' אלףים אמה. בטעם החליק כתוב הרשב"א דבעיר העשויה כקשת אמרין שזו צורת העיר ואין סוף החלל שבkeit להתחמלא, משא"כ בתים היוצאים עיר זו עשויה להתחמלא באמצעותה.⁸⁵

וחרמ"א הביא את דעת הר"ח והתוס' ועיין ביה"ל [ד"ה ואם] שכח דמיון שהרשב"א והritten"א חולקים גם הרא"ש לא הכריע בוה, לכן אפשר שיש לסfork להקל בשעת הדחק.⁸⁶

בדרכי המג"א ס"ק ט ושעה"צ ס"ק יט

כתב המג"א [ס"ק ט] שאם שורת הבתים יוצאה רק מצד אחד, הרי זה בעיר העשויה כמו נ"מ וממלאין אותה אם אין העיר אורכה אלפיים. וכתבו התו"ש והמונה"ש דט"מ הוא, ז"ל אם אין העיר אורכה ד' אלפיים. וכתוב בשעה"צ שוגם שיעור זה שנקטו התו"ש ומהנה"ש אינו בדוקדק, שהרי אם העיר אורכה ד' אלפיים א"כ באלבsson בין ראשיה הנ"מ יש הרבה יותר מ' אלפיים, והרי אין ממלאיין הנ"מ ומרבען אם האלבsson הוא ד' אלפיים או יותר. והחוז"^א [ס"י פ' ד"ה שם בשעה"צ] כתוב שדברי התום' והמונה"ש מודוקדקים, דבעיר העשויה כמו נ"מ שיעור המרחק של האלבsson הוא חמשת אלפיים ושש מאות, אשר מותחין את קו התהום של רגל אחת של הנ"מ [שהוא ממורה למערב] ושל הרגל השני [שהוא ממוץן לדרום], נמצא שהאלבsson שבין רגלי הנ"מ הוא לפי אלבsson התוחמים, ובאופן זה רק כאשר אורך העיר ד' אלפיים אמה או אין התוחמים באלבsson מובלעים זה בוה.

* * * * *

ביאורים והערות

84. ועיי"ש עוד [בראבייה סי' תקכח] שהביא ראייה מביריתא זו שלצורך שמירות בית הכנסת מותר לישן ולאכול בו.

85. הרשב"א הביא סיעעתה לדבריו מלשון הגמ' [דף נז:] גבי ג' כפרים משלשים שהקשו מ"ש מעיר העשויה כקשת, ותירצחו התם ליכא למימר ملي', הכא אילכך למימר ملي', [וכנראה שהרשב"א פירוש דגבי קשת ליכא למימר ملي' כיון שאינה עומדת להתחמלאות].

86. עוד הביא היביה"ל שהרשב"א כתוב בשם הראב"ד דסבר לר"ח ור"י, שדין שורת בתים היוצאת מקצוות העיר כדין קשת, אבל אם הבתים היוצאים מאמצע העיר, מודה הראב"ד שאין בזה חומרת קשת אלא בכל גונוי מוציאין חוט המידה כנגד הבית האחרון. וכתוב היביה"ל דאפשר שוגם הר"ח והר"י סוברים כן.

שאלות לחזרה על החומר הנלמד בחודש ספט' תש"פ

או"ח הלכות עירובין סי' שפח - שצח ס"ז

מיוסדות על טור וב", ש"ע ט"ז ומג"א, משנ"ב שעה"צ וביאוה"ל

סימן שפח

- א. ככלא ערבו החיצירות יחד ולא נשתתפו במובי ולא ערבו החיצירות עם הבתים ;
1) האם מותר לטלטל במובי כלים שהשתתפו בתוכו?
2) האם מותר להוציא למבוי כלים שהשתתפו בחזר או להיפך?
- ב. באופן הניל כשיירבו החיצירות עם הבתים ;
1) מה הטעם לאסור לטלטל במובי שלא נשתתפו יחד?
2) והאם מותר לטלטל ומה הטעם, כשהמבוי מתוקן עם חי וקורה או עם צורת הפתח?

סימן שפט

- ג. נכרי הדר במובי, האם אוסר על בני המבוּי באופנים דלהלן ;
1)CSI לוחן ד' על ד' או פתח גמור אחרוי ביתו הפתוח לבקעה או לקרף יותר מסאותים?
2)CSI לוחן או פתח גדול אחרוי ביתו הפתוח לבקעה שהוא פחות מסאותים?
3)CSI לוחן או פתח גדול אחרוי ביתו הפתוח לקרף שהוא פחות מסאותים?
4) ומה הדין כשהקרף שאחרוי ביתו אין לו פתח פתוח במקום אחר רק כלפי ביתו?
- ד. ישראל שיש לו פתח למובי ופתח מאחוריו ביתו לקרף ושכח ולא עירב, האם אוסר על בני המבוּי, ומה הטעם ;
1) CSI כשהקרף יותר מסאותים?
2) CSI כשהקרף בית סאותים או פחות?
3) CSI כשהוקף לדירה?

סימן שצ' סעיף א'

- ה. מבוי שבית אחת של נכרי ובית אחרת של רואבן פתוחים אליו, ויש עוד חצר של שמעון הפתוח לחצרו של רואבן ולרשויות הרבים ולא למובי ;
1)CSI לוחן ביניהם - האם יכולים רואבן ושמעון לערב ביניהם ועל ידי כן יוכל שמעון להוציאו כליו דרך ביתו של רואבן, ומה הטעם?
2) ומה הדין CSI פתח גמור פתוח ביניהם?

סעיף ב'

- ו. כשהצד אחד של המבוּי של נכרי ובצד השני ישראלי שחצריהם פתוחות למובי, ועירבוּ ביהם דרך חלונות או דרך פתרים שביניהם ;
1) CSI האם מותרים לטלטל ולהוציא דרך החלונות או הפתרים שביניהם?
2) והאם מותרים להשתחש במובי דרך הפתרים, ומה הטעם?

סימן שצ' א' סעיף א'

- ז. שכחה חצר אחת ולא נשתתפה ;
1) CSI האם מועיל שתבטל רשותה לשאר בני המבוּי שעי"ז יכולו כולן לטלטל במובי?
2) והם מועיל מהם יבטלו לה רשותם או גם ביהם וחצרם, שעי"ז יכולו כולן לטלטל במובי?
3) ומה הדין אם עשו עירובי חיצירות?
- ח. מבוי שיש בה חצר אחת של נכרי וחצר אחת של ישראל והרבה בתים פתוחים לתוכה ;
1) CSI האם הנכרי אסור עליהם לטלטל במובי כשהעיר מוקפת חומה לדירה?
2) ומה הדין CSI שאין העיר מוקפת חומה לדירה?
- ט. (1) סתם עיריות האם הם מוקפות חומה לדירה?
(2) סתם מבקרים האם הן מוקפות חומה לדירה?
- ו. CSI שתי חיצירות של בני ישראל בעיר, האם צריכים לשכור מכל חצר וחצר של נכרי או דסגי ישיכור מרץ העיר - כשהן הבתים שלו או שהשיכרן או מסרן למס ואינו יכול לסליקן - ומה הטעם ;

- 1) לעניין להוציאו ולהכניסו לרשות הנכרי?
 - 2) לעניין לטלטל במבוּי?
 - 3) ומה הדין כשל חצר היא במבוּי אחר?
- יא. 1) כשל צרכי העיר נעשים על ידי השר, האם סגי בשכירות ממנה או משכирו ולקיתו, ומה הטעם?
- 2) ומה הדין כשנווה כן על ידי הכרח ואינו מחוק המלכים?
 - 3) ומה הדיןبشر שיש לו רשות להושיב אנשיו וכלי מלחתתו בשעת מלחמה?
 - 4) והאם מותר לשכור מהממונה של המלך או מהמשרתים שלהם או מאנשי חילותו?

סעיף ב

- יב. עיר של נקרים שיש שם חצר אחת שמתגוררים שם ישראלים, ועברו יהודים אחרים דרך שם בשבת ונתאנסו בחצר אחרת;
- 1) מה הטעם לומר שהארחים יאשרו על המתגוררים שם?
 - 2) להלכה, האם אוסרים, ומה הטעם?
 - 3) והאם המתגוררים הקבועים אוסרים על האורחים, ומה הטעם?
 - 4) אורח שבא בקביעות האם אוסר ומה הטעם?

סימן שצוב סעיף א

- יג. 1) עיר שבנהה ייחד לעצמו והשכירה לרבים או שבנהה להושיב דיורין ומשיר לעצמו דרכיהם וכיו', באיזה אופן יכולים לטלטל כולם בכל המדינה?
- 2) כשבנהה לעצמה ומכר אותה לרבים, האם מיקרי עיר של ייחד או של רבים?
 - 3) ואם הייתה של רבים ויש לה פתח אחד, מה דין ומה הטעם?
- יד. אם הייתה של רבים ויש לה שני פתחים שנכנסים זהה ויווצאים זהה;
- 1) מה טעם איין מערבי את כולה וצריכים לשירר מקום אחד?
 - 2) האם צריך להשאיר חצר ובית או בית סגנון?
 - 3) ואיזה היכר יעשו בינויים?
- 4) היכן מותרים המשתתפים לטלטל והיכן מותרים הנשארים לטלטל?
 - 5) האם מועיל אם רוצחים להשתתף כל מבוּי בפני עצמו?
 - 6) ואיזה היכר יעשו?

סעיף ב

- טו. עיר של רבים שיש לה פתח אחד וסולמות מצד שכנד שעולים ויורדים בו חוץ לחומה, האם מערבי את כולה או צריכה שיור, ומה הטעם?
- טז. עיר של רבים שיש לה שני פתחים ויש אשפה לפני פתח אחד, האם מערבי את כולה או צריכה שיור, ומה הטעם?
- 1) באשפה של רבים?
 - 2) באשפה של ייחד?
 - 3) והאם צריך גובה מיוחד לאשפה?
 - 4) ומה הדין אם פינו את האשפה?

סעיף ג

- יז. הבתים שימושיים אותם האם צריך שייהיו פניהם לעיר או פניהם לחוץ ג'יב מהני, ומה הטעם?

סעיף ד

- יח. עיר שהיתה של ייחד שנשתתפו כל יושביה חוץ ממבוּי אחד;
- 1) האם אוסר על כולם ומה הטעם?
 - 2) ומה הדין אם בנו מצבה על פתח המבוּי, ומה הטעם?
 - 3) כמה צריך שייהיה גובה ורוחב המצבה?
- יט. עיר שהיתה קנית יחיד ונעשית של רבים, האם מערבי אותה לחצאיו, ומה הטעם?
- כ. 1) האם מותר לחלק שיתופי המבוּי לחצאיו?
- 2) ומה הדין לערב לרוחבו?
 - 3) והאם מועיל להעמיד מצבה באמצעות המבוּי כדי לחלק אחד מחבירו, ומה הטעם?

כא. עיר שהיא של רבים ודלתותיהם נועלות בלילה, האם יש לה עי"ז דין של עיר היחיד?

סעיף ה

כב. עיר שאינה מוכשרת כולה במחיצות, האם אפשר להכשיר חציה על ידי תיקוני המחיצות ולעrab אותה עי"ז שיתוף והשאר ישאר ללא תיקון?

סעיף ו

כג. האם מערבין לחצאיו באופנים דלהלו;

1) עי"ז לח' וקורה?

2) עי"ז פס ארבעה?

3) עי"ז שני פסין שני משחוין?

4) עי"ז צורת הפתח אם הוא רחוב יותר מאשר אמות?

5) עי"ז מחיצה גבואה עשרה בפתח מבוא?

כד. 1) מה הדיון לחלק העיר לרוחבה שאליו יוצאים משער זה ואלו משער זה ואין להם דרישת רgel זה על זה?
2) והאם בעי תיקון ואייזה תיקון?

סעיף ז

כה. עיר של רבים שנטמעטה ונשארו שם רק חמשה דיורין, האם צריכה שיר, ומה הטעם?

סעיף ח

כו. המזקה בשיתוף לכל בני העיר, האם צריך להודיעם, ומה הטעם;

1) אם עירבו כולם עירוב אחד?

2) אם עירבו לחצאיו?

סימן שצג סעיף א

כז. יום טוב שחול להיות בערב שבת;

1) האם מערבין בה עירובי חצרות ושיתופי מבואות, ומה הטעם?

2) שכח ועירוב, האם מהני?

כח. שני ימים טובים שחולו ביום חמישי וביום שני ושכח ולא עירוב, מה יעשה ומה הטעם;

1) שני יו"ט של גלויות?

2) שני ימים של ראש השנה?

כט. 1) אם הניח עירוב תבשילין מערב יו"ט האם מועיל להניח ביו"ט עירובי חצרות?

2) כשמנichi ביום חמישי על תנאי, האם מועיל גם ליום שני שיוכל לטלטל כלים מחצר לחצר שלא לצורך היום?

סעיף ב

ל. האם יכולים לערב עירובי חצרות ושיתופי מבואות;

1) בין השימושות?

2) אם קיבל עליו תוספת שבת לפני בין השימושות?

סעיף ג

לא. 1) ערב לשנים, לאחד מביעוד יום ונאכל עירובו בין השימושות ולשני בין השימושות, למי מועיל העירוב, ומה הטעם?

2) ומה הדיון אם עריב עליו בין השימושות ונאכל עירובו בין השימושות, ומה הטעם?

3) ומה הדיון אם הניח העירוב בזמן בין השימושות דברי יהודה ונאכל בזמן בין השימושות דברי יוסי?

סימן שצג סעיף א

לב. דיני ספק בעירוב;

1) הניח עירובו ונאכל או נשרף ואני יודע אם היה קיים בזמן בין השימושות, האם מותר?

2) ספק אם הונח עירובו או לא, האם מותר?

3) הניח לשיתופי מבואות בשך של ספק טרפה, האם هو עירוב, ומה הטעם?

סעיף ב

לג. 1) נפל גל על העירוב ואני יכול ליטלו בלי מראה וחצינה, האם הוא עירוב?

- 2) ואם אין צורך למרה וחכינה אלא לטלטל מוקצה, מה הדין?
 לד. 1) לכתחילה متى הזמן הנכון להנעה עירובי חיצרות?
 2) האם יכול לאכול העירוב בבון השימוש, בסעודת הלילה, בסעודת שחרית, ומתי הוא הזמן הנכון, ומה הטעם?

סעיף ג

- לה. 1) באופן שהכנסיס העירוב למגדל של בנין או המחזקת מ' סאה, ונאבד המפתח ממנו ואין יודע היכן נמצא ואי אפשר להוציא העירוב אלא ע"י מלאכה גמורה דאוריתית, האם הוא עירובי?
 2) ומה הדין אם הוא נמצא במגדל של לבנים סדרות ללא טיח טיט?
 3) ומה הדין כשהמפתח מונח במקומו רק שהוא שכח היכן מקומו?
 4) ומה הדין אם נמצא המפתח בשבת באופן שאפשר להביאו ללא מלאכה דאוריתית?

סימן שצ"ה

- לו. 1) מה טעם מצוה לחזר אחר שיתופי מבואות?
 2) מהי נסח הברכה על שיתופי מבואות?
 3) איך הוא נסח 'בזה השיתוף' וכוי?
 4) ואימתי מברך עליו?
 5) ומה הדין אם גבו לשם עירוב ושכחו ולא בירכו וגם לא אמרו הנוסח של 'בזה השיתוף' וכוי?

סימן שצ"ו סעיף א

- לו. כל אדם יש לו ארבע אמות בכל מקום.
 1) איך מודדין אמות' אלו?
 2) האם מודדין אותן מרוחות או מצומצמות?
 3) ארבע אמות שיש לו, האם רק מצד אחד או לכל צד, לעניין הילוך ולענין טלטול?
 4) ומה הדין באלבסונג, לעניין טלטול ולעניין הילוך?

סעיף ב

- לח. קדש עליו היום, כמה נחשב לו לארבע אמות;
 1) כשהנמצא בעיר או שאר מקום שהוקף לדירה?
 2) במקום שאינו מוקף לדירה וההיקף עד סאותים?
 3) במקום שאינו מוקף לדירה וההיקף יותר מסאותים?
 4) כשהשבת בתל גובה עשרה טפחים ויש לה מחיצה שבלים שקשרן יחד?

סימן שצ"ז סעיף א

- לט. 1) כמה מותר ללקת מן התורה בשבת?
 2) יותר מכך היא איסור תורה או לא?
 3) וכמה מותר לאדם ללקת מתקנת חכמים לכל צד?

סעיף ב

- מ. קדש עליו היום בבקעה ואין יודע תחום שבת, וצריך ללקת לצורך שבת;
 1) כמה יכול להלך?
 2) איך משערין פסיות ביןנות?

סעיף ג

- מא. כליו ובהמתו של אדם, נגררים אחר בעליהם.
 1) היכי תימצى להוציא כלים ובגדים לתוךם שבת ואינם אסורים משום איסור הוצאה?
 2) עירב אדם לרוח את חם יכול אדם אחר להוליך בהמתו לרוח אחרת בתוך תחום של המוליך?
 3) והאם מותר למסור בהמה לגוי למקום שיש לחוש שיוציאנה מחוץ לתחום?

סעיף ד

- מב. 1) המוסר בהמתו לבנו האם היא כרגלי האב או כרגלי הבן?
 2) ומה הדין אם מסרו לו מערב שבת?

3) ומה הדין אם היה בנו רועה קבוע ורגליו הכל למסור לו בהמותיהם?

סעיף ה

- מג. 1) מסר בהמתו בעבר שבת או בערב יו"ט לרועה ישראל או עכו"ם, כרגלי מי היא נגררת?
2) ומה הדין אם מסר להם ביום טוב?
3) וכשיש כמה רועים בעיר ומסירה לאחד ביום טוב או בשבת, כרגלי מי היא, ומה הטעם?
4) ומה הדין כאשרgil תמיד למסור לאחד מהם?
5) ומה הדין כאשרgil לשארם לערב יו"ט שלמחרת ימסור לו?
מד. 1) מסר בהמתו בעבר שבת או בערב יו"ט לשני רועים, כרגלי מי היא נגררת, ומה הטעם?
2) ומה הדין אם בשעה שמוסר להם לאבירר לאיזה מהם מסר שמירתו?
3) ומה הדין אם מסירה להם בשבת?

סעיף ו

- מה. 1) שור של פטם, שלקחו אחד ביום טוב, אחורי מי היא נגררת, ומה הטעם?
2) שור הניל ששחטו בעליו ביום טוב ומכר בשרו, להיכן מותר להוליך הבשר?

סעיף ז

- מו. 1) אדם המגדל בהמות ודרךו לפעמים למכור אותם לשכניו ומכרייו, כשמכרה בי"ט אחורי מי היא נגררת, ומה הטעם?
2) ומה הדין כאשרgil דרךו לפעמים למכור בהמותיו, והטעם?
3) ומה הדין אם הלוקח עירב?
4) ומה הדין כשבא בן עיר אחרת לקנותה?
5) ומה הדין אצל הבעלים לפני שמכרה?

סעיף ח

- מז. כלים שבבנית, עד היכן מותר לטלטלם, ומה הטעם;
1) כשייש לכל אחד חלק בזיה וرك אחד מהאחים משתמש בו?
2) כשהcols משמשים בו?

סעיף ט

- מח. שנים ששאלו חוץ מבעוד יום, להיכן מותר להוליכו;
1) כששאלוהו זה להשתמש בו ערבית וזה שחרית?
2) כזו עירב לסוף אלפיים לזרח וזה לסוף אלפיים למערב?
3) כשאחד שאל על יו"ט ראשון והשני על יו"ט שני?

סעיף י

- מט. 1) שנים שקרו בהמה בשותפות ושחטוה ביום טוב, ולקחו כל אחד מנתו, האם מנת כל אחד כרגליו או הכל כרגלי שניהם, ומה הטעם?
2) כשקרו חבית של יין וחילקווה ביום טוב, חלקו של כל אחד מהם כרגליו או כרגלי שניהם, ומה הטעם?

סעיף יא

- נ. 1) השואל כל' מhabiro מערב يوم טוב, האם הוא כרגלי השואל או המשאיל?
2) ומה הדין כשלא ליקחו עד ליל יום טוב?
3) ומה הדין כששאל ממנו ביום טוב עצמו?

סעיף יב-יג

- נא. 1) אשה שאללה משכנתה מים ומלח ותבלין וכדו', ועשה עיסה או תבשיל וכדו', העסה והתבשיל כרגלי מי הן?
2) ליקח מhabiro בי"ט גחלת, כרגלי מי היא, ומה הטעם?
3) הדליק נר או עץ משלהבת habiro, כרגלי מי היא, ומה הטעם?

סעיף יד-טו

- נו. 1) בור של באר מים נובעין, שהוא של יחיד או של רבים, המים כרגלי מי הם?
2) בור של מים מכונסין ממי גשמי או שלגים, שהוא של יחיד, המים כרגלי מי הם?

- 3) ואם היא של אותה העיר?
 4) ואם היא של הפקר?
 נג. 1) נהרות המושכים ומעינות הנובעים, של יחיד או של אנשי העיר, המים קרוגלי מי הם, ומה הטעם?
 2) אם המים באים מחוץ לתוך התחום, האם מלאים מהם ביו"ט או בשבת, ומה הטעם?
 3) גשמי היורדים ממערב יומם טוב סמוכים לעיר או בעיר עצמה, קרוגלי מי הם?
 4) ומה הדין כשירדו ביום טוב?
 5) מילא מים מבור הפקר לצורךighbors, קרוגלי מי הם, ומה הטעם?

סעיף יז

- נד. מי שפירוטיו מופקדים בעיר אחרת רוחקה ממנו בסתם ועירבו בני אותה העיר לבוא אליו, האם מותרים להביא לו מפירוטיו;
 1) Kashid lehem kron zoitet?
 2) Cshala yachd lehem kron zoitet?
 3) Veham es yesh nafk'ym am kibl ulio shmirah ao la?
 Nah. Baofen shewa uirb vhem la uirb vhem motar lo labia pirotio aclo;
 1) Kashid lehem kron zoitet?
 2) Cshala yachd lehem kron zoitet?
 3) Veham hadin cshaiyu pirotio miyudim liitol mahn biyom tov?
 4) Veham hadin cshenpokd la ydu shvua'yb rotscha lkhathu l'mach?

סעיף יט

- נו. 1) אורחים שבאו לסעוד אצל בעל הבית, האם יכולם ליקח מנות מבעל הבית ולהוליכם למקוםם?
 2) ומה הדין אם זיכה להם מערב יומם טוב?

סימנו שצח סעיף א-ד

- נ. איך מודדין אלףים אמה של תחום העיר באופנים דלהלן;
 1) Kashish leyer arba' zoitet shvot, abel hiya b'zorot melben au morovut ba'alcszon ha'olam?
 2) Cshaiya ugolah?
 3) Cshaiya mesholash ao b'ulat zlelot rotot?
 4) Hiytah rachba mazd achd v'katzra mazd achd?
 5) Cshaiya moravu otcha ha'am yicol larba' avotcha kmo shrotza ao doka' l'rebiyu ha'olam?
 Nah. Hiytah ha'ir ushova camio d'ao chzi uigol kashat, ayik moddin otcha;
 1) Am yesh bein shni rashiya phchorot maravu alefim amma?
 2) Am yesh bein shni rashiya arba' alefim amma?
 3) Am ain biin hakshet v'hithar alefim amma?
 4) Veham yesh nafk'ym bein yoshevim barashi hakshet ao bagg hakshet?

סעיף ה

- נט. 1) Kashish b'itet dirah yozaa maha'ir v'biniyam ud shvuyim amma v'shni shelishim, ha'am moddin ma'achi b'itet dirah zo, v'ayik moddin?
 2) Veham mosipin ul b'itet dirah zo uod shvuyim amma v'shirim?
 3) Veham mosipim l'kul ur shvuyim amma v'shirim?

סעיף ו

- ס. 1) Hiyah b'itet kroob leyer shvuyim amma, v'mmanu shvuyim amma uod b'itet, v'mmanu shvuyim amma uod b'itet v'co, mahicn moddin?

- 2) הבתים האלה צריים להיות ארבע אמות על ארבע אמות מרובעות או אפשר גם כשים בו כדי לרביעי?
- 3) היה בית דירה ונחרס, ונשאר שלשה מחיצות בלי תקרה או שניים עם תקרה האם נקרא בית לעניין זה?
- סא. מערה שיש בינוי על פיה ויש בה בית דירה;
- 1) האם הבניין והמערה מצטרפים לארבע אמות?
 - 2) ומה הדין אם הבניין עומד חזק לשבעים אמה ושרים והמערה בתוך שיעור זה?
 - 3) האם בכל הני דבשוי"ע גם כן מצטרפין הבית דירה עם הבית כניסה והאוצרות וכדו?
- سب. 1) כישיש שני בתים כאלו נגד שני ראשי העיר, האם מודדין מהן או מהעיר?
- 2) והאם יש נפק"ם אם הולך דרך החلل שיש בין שני שורות הבתים או הולך דרך שורות הבתים?
- 3) ומה הדין כישיש בתים כאלו רק מצד אחד?
- 4) ומה הדין אם הבתים היוצאים זה אחר זה הם נגד אמצע העיר?

סעיף ז'

- סג. 1) שתי עיירות הסמכות זו לזו קמ"א אמות ושליש, כמה יכולים בני העיירות למכת ומהיכן מודדין אלףים אמה?
- 2) חומת העיר שנפרצה משני רוחותיה זו כנגד זו וחרבו הבתים שביניהם עד קמ"א אמות ושליש, האם נחשב כסתום, ומה הטעם?
- 3) בית אחד, שעומד בפני עצמו או סמוך לעיר יותר משבעים אמה ושרים האם יש לו דין עיר לעבור, ומה הטעם?
- 4) שלשה חצרות ובכל חצר שני בתים האם ישן דין עיר לעבור?